ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: *Φιλολογικαὶ ἑσπερίδες.—Τὸ Κασέτο (διήγημα).—Ἀττικοὶ περίπατοι (ποίημα). — Ἑλληνικὸς Κῶδιξ (ἡ καλὴ συμπεριφορά). — Ἡ ἄγνοια τοῦ παρόντος (Γ'). — Μαγικὸ τραγούδι. — Κρητικῶν ἀνάγνωσμα δεύτερον.—Οἱ καμπούρηδες.— Λαμαρτῖνος.—Πόθοι (ποίημα)— Ἀπ' ὅλα δι' ὅλους.*

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘ. 10

Ἕκαστον τεῦχος Δραχ. 1

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1921

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΓΚΥΡΑ,,

ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΕΥΑΓ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡ. 20. - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡ. 30.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΔΟΛΛ. 6.

ΕΤΟΣ Α'. - ΑΡΙΘ. 10.
1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1921

ΕΚΑΣΤΟΝ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 1

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 44. — ΤΗΛ. 11-07

ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΟΥ

Η ἄνοδος τοῦ Τρικούπη εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχε χαλαρώσῃ προσωρινῶς τὸν κατ' αὐτοῦ ἄγριον ἀγῶνα καὶ ἡμεῖς οἱ συντάκται τῶν δύο πολιτικῶν φύλλων, τῆς «Ἀκροπόλεως» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος», ἀφίσαντες τὴν πολιτικὴν διαμάχην, ἠρχίσαμεν ν' ἀσχολούμεθα πλειότερον μὲ τὴν φιλολογίαν, μὲ τὸ θέατρον καὶ μὲ τὴν καλλιτεχνίαν. Οὕτω τὰ δύο πρωτεύοντα τότε φύλλα τῶν Ἀθηνῶν ἔλαβον φιλολογικώτερον χαρακτῆρα, Καὶ αἱ δύο ἐφημερίδες αἵτινες ἀντεπάλαιον δεινῶς συνηφιλιώθησαν, ὡς ἐκ τούτου, καταθέσαντες τὰ ξίφη τοῦ «Κοκκίνου ὀντᾶ», (ἔτσι ἀπεκάλει ἡ «Χώρα», τὴν ἐρυθρὰν αἴθουσαν τῆς «Ἐφημερίδος», ἔνθα ἐπεδιδόμεθα εἰς τὴν ξιφασκίαν), ἐρρίφθημεν εἰς τὰς κοινωνικὰς τέρψεις. Ἐτρέχαμεν εἰς τοὺς χορούς, καὶ εἰς τὰ ράουτ, εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰς διαλέξεις, εἰς τὰς φιλανθρωπικὰς ἀγοράς, αἵτινες ἦσαν πολὺ τοῦ συρμοῦ τότε, καὶ εἰς ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, παντοῦ τέλος ὅπου διεσκέδαζεν ἡ νεότης, ὅπου δὲ καὶ ἂν μετεβαίνομεν ἐφέραμεν πανταχοῦ τὴν νεανικήν μας εὐθυμίαν.

Οὕτω ἐπί τινα χρόνον ἀφήσαμεν κατὰ μέρος τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν ἐπαγγελματικὸν ἀνταγωνισμόν. Ἐγένετο μεταξύ μας κάποια ἀδελφοποίησις, κατόπιν πλουσίου γεύματος δοθέντος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Μεγάλης Βρεττανίας», ὅπου ὁ καμπανίτης ἐπλήρωσε μὲ ἀτμοὺς τὴν κεφαλήν μας καὶ ἔκαμε νὰ ριφθῶσιν ἐπὶ λεόντων αἱ ἄγριαι προσωπικαὶ ἐπιθέσεις. Οὕτω ἠδυνάμεθα νὰ συγκεντρούμεθα ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, χωρὶς νὰ ζητῇ νὰ σπαράξῃ ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Τῷ ὄντι δύο τρία σπίτια ἐχρησίμευσαν ὡς κέντρα τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν. Ἓν ἐξ αὐτῶν ἦτο τὸ σπίτι τοῦ κ. Στεφάνου Σκουλούδη, ὅστις μᾶς ἐκάλει εἰς γεύματα, μετὰ τὰ ὁποῖα συγκεντρούμενα εἰς τὸ ἀνατολικόν του ***σαλονάκι***, ἐκαπνίζαμεν ἀρωματικὰ ποῦρα τῆς Ἀβάνας καὶ ὡμιλοῦμεν περὶ ποιήσεως, περὶ γραφικῆς καὶ φιλολογίας ἢ ἠκούομεν τὸν οἰκοδεστότην ἀφηγούμενον χαριέστατα ἐντυπώσεις του ἐκ τῆς Ἱσπανίας. Τὰ κυρίως ὅμως καθημερινά μας κέντρα ἦσαν ἡ πάντοτε φιλόξενος οἰκία τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως Ἀγγέλου Βλάχου καὶ ἡ τοῦ μεγάλου μας ποιητοῦ Γεωργίου Σουρῆ. Ὁ Ἄγγελος Βλαχος πρεσβευτὴς τότε εἰς Βερολῖνον ἀπουσίαζεν, ἀλλ' ἡ Κυρία Βλάχου ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὰς παραδόσεις τοῦ φιλοξένου οἴκου της, συνεκάλει εἰς τὰς μικράς, ἀλλὰ κομψὰς αἰθούσας της κατὰ πᾶσαν Τρίτην, ὅλον σχεδὸν τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων εἰς τερπνὰς συναναστροφάς. Αἱ ἑσπερίδες αὗται ἰδιόρυθμοι ὅλως συνεκέντρουν τὰς χαριεστέρας κυρίας καὶ τοὺς πνευματοδεστέρους ἀνθρώπους τῶν Ἀθηνῶν.

Κατ' ἀρχὰς ἐλάχιστοι ἤμεθα οἱ μεταβαίνοντες εἰς αὐτάς, οἱ μᾶλλον οἰκεῖοι, οἱ ὁποῖοι καὶ διερχόμεθα καθ' ἑκάστην πρὸ τοῦ γεύματος, εὑρίσκοντες ἐκεῖ τὴν χαριεστάτην δέσποιναν βοηθουμένην ἀπὸ τὰς ἀξιεράστους ἀδελφάς της καὶ τὴν δεσποινίδα Βλαχου, τὴν κατόπιν Κυρίαν Ἀριστομένους Προβελεγγίου τὴν τοσον προώρως κατελθοῦσαν εἰς τὸν τάφον.

Οἱ μᾶλλον οἰκεῖοι ἤμεθα ὁ Σουρῆς, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Προβελέγγιος ὁ Κακλαμάνος, ὁ Πολέμης κ' ἐγώ. Πλῆθος δὲ ὡραιοτάτων δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων. Αἱ συναναστροφαὶ αὗται δὲν εἶχον οὐδὲν τὸ κοινὸν μὲ οἵαν δήποτε ἄλλην κοινωνικὴν συνάθροισιν. Ἦσαν φιλογογικαὶ καὶ μάλιστα ἰδιορρύθμου τύπου. Ἐπαίζετο εἰς αὐτὰς ἓν εἶδος περίεργον ***μπερλίνας***, καθ' ἣν πάντες ἡμεῖς ἐγράφαμεν αὐτοσχέδια δίστιχα ἀπευθυνόμενα πρὸς τὰς κυρίας καὶ τοὺς κυρίους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καμμίαν φορὰν δὲν ἔλειπεν οὔτε ἡ δηκτικότης οὔτε ἡ κακεντρέχεια, συνήθως ὅμως ἦσαν ταῦτα ἐλαφρὰ σάτυρα καὶ ἐπεδίωκον μόνον τὸ φαιδρὸν μειδίαμα καὶ τὸν ἠχηρὸν γέλωτα. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο ἦτο εὔκολον εἰς ποιητάς, οἷοι οἱ φιλοξενούμενοι εἰς τὸν οἶκον τῆς Κυρίας Βλάχου.

*
* *

Αἱ ἑσπερίδες αὗται δὲν περιωρίζοντο φυσικὰ μόνον εἰς τὴν ποιητικὴν ***μπερλίναν***. Εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν οἱ παριστάμενοι ὑποχρεοῦντο νὰ ἀπαγγέλλουν ποιήματά των, ἐκεῖ δὲ ὁ Σουρῆς μᾶς ἀνέγνωσε κατὰ πρῶτον μέρη τοῦ «Δὸν Ζουάν» του, ὁ Προβελέγγιος τὸ πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ «Μάρκου Μπότσαρη» ποίημά του, ὁ Παλαμᾶς τοὺς «Τάφους τοῦ Κεραμεικοῦ», ὁ Δροσίνης καὶ ὁ Πολέμης διάφορα ποιήματά των κ' ἐγὼ δὲ τὰ πρῶτά μου ποιήματα, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ προκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν παριστάμενων, τὰ ἐπαρουσίαζον ὡς ἔργα ἀνυπάρκτων Ρώσσων ποιητῶν, ὡς μεταφραστὴς δὲ καὶ τὰ ἐδημοσίευσα εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν».

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ποιήσεως συνήθως ἤρχετο ἐπίκουρος ἡ μουσική, ὅπως ποικίλῃ τὰς συναθροίσεις καὶ τότε μαγικαὶ μελῳδίαι ἐπλήρουν τὴν αἴθουσαν. Ἦσαν αἱ μελῳδίαι τοῦ πλαγιαύλου τοῦ Εὐρυσθένους Γκίζα, αἱ ἁρμονίαι τοῦ βιολίου τοῦ Ἀνεμογιάννη, τοὺς ὁποίους συνῴδευον ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ὁ Γεώργιος Βενιζέλος, υἱὸς τοῦ διασήμου Ἀθηναίου ἰατροῦ, ἀποθανὼν αἰφνηδίως εἰς Μόναχον εἰς ὅλην τὴν ἀκμήν του. Ὁ Βενιζέλος ἦτο θαυμάσιος ἐρασιτέχνης, ἠδύνατο δὲ νὰ ἐκτελῇ ὁλοκλήρους συνθέσεις ἀπὸ μνήμης. Κάποτε ἐκ τῶν παριστάμενων ἔψαλέ τις, διεκρίνετο ἰδίως ὁ ἀδελφός μου Εὐθύμιος, ἔφηβος ἔτι καὶ προικισμένος μὲ θαυμασίαν φωνὴν βαρυτόνου καὶ ἀρεσκόμενος νὰ ψάλῃ τὰς παντελῶς ἀγνώστους τότε ἐν Ἀθήναις μελῳδίας τοῦ Τσαϊκόφσκη καὶ τοῦ Ρίμσκη-Κορσακώφ. Περὶ τῶν ἑσπερίδων τούτων ἔγραφον αἱ ἐφημερίδες καθημερινῶς, οὕτω ἐγένοντο τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς ὁμιλίας καὶ ἐπεσκίασαν πᾶσαν ἄλλην κοσμικὴν συγκέντρωσιν.

Ὁ Τρικούπης καὶ ἡ ἰσαξία αὐτοῦ ἀδελφὴ πολλάκις μοῦ ἐζήτουν πληροφορίας περὶ αὐτῶν, διασκεδάζοντες εἰς τὰς βραχείας ὥρας τῆς σχολῆς των, μὲ τοὺς εὐτραπέλους στίχους τῶν ποιητῶν. Καὶ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἠρώτα τὴν κυρίαν Βλάχου, ἂν ὄντως ἦσαν τόσον θελκτικαὶ αἱ ἑσπερίδες της, πανταχόθεν δ' ἐπεζητοῦντο προσκλήσεις δι' αὐτάς. Ὡς συμβαίνει εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις, ὁ κύκλος διεύρυνετο καὶ ἀνὰ πᾶσαν Τρίτην νέα πρόσωπα παρουσιαζοντο, ὥστε κατήντησεν ἡ εὐάριθμος αὕτη συγκέντρωσις νὰ περιλάβῃ ὄχι μόνον τοὺς νεαροὺς τῶν τότε λογογράφων, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐξ αὐτῶν, μετ' αὐτῶν δὲ πολιτευομένους,

καλλιτέχνας, τραπεζίτας, ἀνθρώπους τοῦ κομψοῦ κόσμου καὶ ἰδίως κυρίας, ζητούσας ν' ἀπολαύσωσι τὸ θέλγητρον τῆς συναναστροφῆς μετ' ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Μεταξὺ αὐτῶν ἐνθυμοῦμαι τὸν Γεώργιον Θεοτόκην, οὐχὶ πρὸ πολλοῦ γενόμενον ὑπουργόν, τὸν κ. Σκουλούδην, ὅστις ἀφήσας πρὸ πολλοῦ τὴν ποίησιν κατεγίνετο εἰς τὴν γραφικήν, λαμβάνων μαθήματα παρὰ τοῦ θαλασσογράφου Βολωνάκη, τὸν Δημήτριον Στεφανοβίκ, τὸν ἀδελφόν του Παντελῆν, τὸν Δημήτριον Σγοῦταν καὶ ἄλλους. Πλὴν αὐτῶν, οἵτινες πλὴν τοῦ Στεφάνου Σκουλούδη, οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τὴν λογοτεχνίαν, προσήρχοντο γέρων πλέον ὁ μακαρίτης Ἰσίδωρος Σκυλίτσης, ὁ Ἀχιλεὺς Παράσχος, ὁ Δημήτριος Κορομηλᾶς, ὁ Ἰωάννης Καμπούρογλος καὶ ἄλλοι, οὓς δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον.

Τὸ περίεργον πάντων ὅμως ἦτο, ὅτι ὁ θόρυβος περὶ τῶν ἑσπερίδων τούτων, προσείλκυσε καὶ τὸν Βλάσιον Γαβριηλίδην, ὅστις ὡς ὅρον τοῦ βίου του εἶχε νὰ κοιμᾶται ἀπὸ τῆς 10 ἑσπερινῆς, καὶ ἂν ἐπρόκειτο ἀκόμη νὰ καῶσιν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ ἕξις τοῦ νὰ κοιμᾶται ἐνωρὶς ἦτο τοιαύτη, ὥστε σπουδαιότατα συμβάντα τῆς νυκτὸς τὰ ἐπληροφορεῖτο τὴν ἐπιοῦσαν. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν φιλολογικῶν ἐκείνων ἑσπερίδων ἐθυσίαζε τὰς συνηθείας του καὶ προσείρχετο ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἔφευγε μεταξὺ τῶν τελευταίων.

Αἱ συναναστροφαὶ ἐκεῖναι ἐπεκταθεῖσαι καὶ περιελαβοῦσαι διάφορον κόσμον, τοῦ κόσμου τῶν φιλοπαιγμόνων ποιητῶν, μετεβλήθησαν πλέον εἰς σοβαρὰς φιλολογικὰς ἑσπερίδας, καθ' ἃς ἀντὶ τῆς προχείρου σατυρικῆς ***μπερλίνας***, ἀπηγγέλλοντο ποιήματα, ἀνεγινώσκοντο δράματα, ἱστορικαὶ μελέται, ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις, δίδουσαι εἰς αὐτὰς ἀκαδημαϊκὸν χαρακτῆρα, μὴ συνᾴδοντα πρὸς τὸν χαυακτῆρα ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεδιώκομεν μόνον τὴν φαιδρότητα καὶ τὸν γέλωτα. Τὸ κακὸν ὅμως ἐπροχώρησε καὶ ἀπὸ τῶν βραχυτάτων ποιημάτων καὶ τῶν εὐθύμων διστίχων ἐπέσαμεν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμεν εἰς τὰ σοβαρά. Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἕνα βραδυ ἀπήγγειλεν ἓν ἀτελείωτον ποίημα, ὁλόκληρον ραψῳδίαν τοῦ «Ἀλφρέδου» του, εἰς τὸ ὁποῖον ἑνὰς φουστανελλᾶς Ἕλλην ἀνεστάτου τὸ Παρίσι καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν εἶχε στήσει τὸ λημέρι του εἰς τὴν Γαλλικὴν πρωτεύουσαν. Ὁ Ἰωάννης Καμπούρογλος ἀνέγνωσε μίαν μετάφρασιν ἱσπανικοῦ δράματος καὶ ὁ συμπαθητικώτατος γέρων Ἰσίδωρος Σκυλίτσης μελέτην περὶ καταργήσεως τοῦ τονισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μετατροπῆς ταύτης κατεδείχθησαν ἀμέσως, διότι ὅταν ἀνεγίνωσκε ἓν δραμά του ὁ Καμπούρογλος, συνελήφθησαν δύο τρεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἰατρὸς κ. Πρωτόπουλος, ἀποκοιμηθέντες εἰς τὰς γωνίας τῆς αἰθούσης καὶ ρέγχοντες κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παθητικωτέρων μερῶν τοῦ δράματος. Μετὰ ταῦτα, αἱ συναναστροφαὶ ἐκεῖναι ἐμαράνθησαν· ἔλλειψεν ἡ intimité καὶ ἡ ἐπιχυθεῖσα ψυχρότης ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ποιητάς, εὑρόντας καὶ πάλιν καταφύγιον εἰς τὸν ἀπέριττον οἶκον τοῦ Γεωργίου Σουρῆ.

* * *

Εἰς τὴν ἀρχὴν ὅμως ἡ εὐθυμία, τὸ ἐλαφρὸν σκῶμμα, ἡ λεπτὴ εἰρωνεία, τὰ φαιδρὰ λογοπαίγνια, ἡ εὐτραπελία ἔδιδον τοιαύτην ζωηρότητα, τοιαύτην φαιδρότητα εἰς τὰς συναθροίσεις ἐκείνας, ὥστε πολλακὶς ἐλησμονούμεθα καὶ μόλις τῶν πετειτῶν τὰ λαλήματα μᾶς ὑπενθύμιζον ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀπέλθωμεν. Αἱ κυρίαι ἐζήτουν ἀντίγραφα τῶν διστίχων καὶ μετὰ πάρ.δον εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν συνήντησα μίαν ἀπὸ τὰς κυρίας ἐκείνας εἰς Παρισίους, ἥτις μοῦ ἐπανέλαβε τοὺς στίχους ἐκείνους τοὺς προκαλοῦντας τοὺς γέλωτας κατὰ τὰς φαιδρὰς χειμερινὰς νύκτας τοῦ 1888. Διετήρησα κ' ἐγὼ μερικοὺς ἐξ ἐκείνων εἰς τὴν μνήμην μου καὶ ἐκράτησα ἀντίγραφον μερικῶν ἐξ αὐτῶν τῆς ***μπερλίνας*** τῆς 27 Δεκεμβρίου, οἵτινες ἦσαν γραμμένοι κατὰ μίμησιν τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ ἐφαίνοντο ἀπευθυνόμενοι ἐκ Βερολίνου πρὸς τὴν κυρίαν Βλάχου. Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἐπιστολὴ τοῦ διαπρεποῦς λογογράφου πρὸς τὴν σύζυγόν του, ὅστις ἀνεγίνωσκεν ἐκπλητος εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰ λαμβάνοντα χώραν ἐν τῷ οἴκῳ του! Οἱ χαιρετισμοὶ οὗτοι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Σουρῆ καὶ τοῦ Δροσίνη. Ἔχουσι δὲ ὡς ἑξῆς:

Ἄγγελος Βλάχος ἔφθασεν εἰπεῖν εἰς τὴν Ἑλένην.
Τὴν σύζυγόν του τὴν κομψὴν καὶ τὴν πεφιλημένην:
—«Χαῖρ' ὅτι ἀρχίνησες νὰ κάμῃς ἑσπερίδες·
«Καὶ ὅλο γράφουνε γι' αὐταῖς εἰς τῆς ἐφημερίδες:
«Χαῖρε ποῦ μάζεψες ἐδῶ πολλοὺς λογίους νέους
«Τουρκομερίτες μερικοὺς καὶ ἄλλους Ἀθηναίους·
«Χαῖρε ὅπου σοῦ βάλθηκε τὸν κόσμον νὰ χαλάσῃς
«Χαῖρε ποῦ κουβαλήθηκε στὸ σπίτι μας κι' ὁ Βλάσης
«Χαῖρε ὅπου σοῦ πήρανε ἀέρα τὰ μυαλὰ
«Καὶ ποιητὴν μοῦ ἔβγαλες καὶ τὸν Θεοφιλᾶ.
«Χαῖρε ποῦ ὁ Κορομηλᾶς ἦλθε μετὰ τοῦ Λάππα
«Φορῶντας τὴν ἱστορικὴν ζαργοργιανήν του κάπα.
«Πεῦ γιὰ τὰ τόσα δράματα δὲν τὸν λυποῦμαι τόσο,
«Ὅσο λυποῦμαι τὰ παιδιὰ καὶ τὴν Κυοία Φρόσω,
«Χαῖρε ποῦ ἐμαζεύθηκαν πολλοὶ ἀνοικτομᾶται·
«Χαῖρε ποῦ κι' ὁ Πρωτόπουλος σὰν πρῶτα δὲν κοιμᾶται,
«Χαῖρε ποῦ ὁ Καμπούρογλος μὲ τὸν Ἀριστομένη
«Διὰ τοῦ Ρήγα τὴν δουλειὰ δὲν εἶνε θυμωμένοι,
«Χαῖρε ποῦ μοῦ κουβαλησες κ' ἐκεῖνον τὸν ντεμπέλη
«Καζάζην τὸν λογιώτατον ὅπου κοκκώνα τέλει.
«Χαῖρε ποῦ καὶ τὸν Παλαμᾶ ἐπάν' ἀπ' τὰ Πευκάκια
«Τὸν ἔκανες νὰ τριγυρνᾷ τῆς νῦχταις στὰ σοκάκια.
«Κι' ἀπὸ τὸ φιλανθρωπικὸ μοῦ ἔφερες παζάρι
«Τὸν Βελλιανίτη τὸν χαζὸ ποῦ μὲ γιαλιὰ ποζάρει,
«Χαῖρε ποῦ μ' ἀριβάρισε κι' ὁ Θέμος ἐδῶ πέρα
«Νὰ βάλῃ εἰς τὸ «Ἄστυ» του τὴν κάθε μία λέρα.
«Χαῖρε ὅπου μοῦ χάλασες τὴν καθε κάμαρά μου
«Χαῖρε ὅπου ξεμυάλισες κι' αὐτὴν τὴν πεθερά μου.
«Χαῖρε ὅπου μοῦ ἔκαμες τὸν μπούσουλα νὰ χάσω
«Κ' ἐκεῖνον τὸν κρεμανταλᾶ κουβάλησες τὸν Νάσο,
«Χαῖρε ποῦ ἡ γυναίκα του προσῆλθεν ἐν σπουδῇ
«Ἥτις ἐγένησ' εὐτυχῶς ἀρσενικὸ παιδί.
«Χαῖρε ὅτι στὸ σπίτι μου πῆραν τὴν ἐξουσία
«Ἡ Τραπεζῖτις Μαριγὼ καθὼς κ' ἡ Ἀσπασία.
«Χαῖρε ὅπου φιλολογεῖ κι' ὁ ἀδελφός σου Νῖκος,
«Γιὰ τὸν ὁποῖον λέγονται κακογλωσσιαὶς ἀδίκως.
«Χαῖρε ὅπου συνένοχον τὴν ἀδελφήν μου πῆρες
«Κ' αἱ δυὸ μαζύ μοῦ κάμετε τῆς μισοκακομοίρες
«Χαῖρε ποῦ μοῦ καυβάλησες καὶ τῆς αὐλῆς ἀνθρώπους
«Τοῦ Χατζηπέτρου τοῦς υἱοὺς γιὰ νὰ μᾶς μάθουν τρόπους
«Χαῖρε ὅποῦ μοῦ ἔφερες νὰ στέκουν ἐν ἐκτασει
«Τοὺς ταλαιπώρους ἀδελφοὺς τοῦ φίλου Ἀναστάση,
«Χαῖρε ὅπου προσεθεσες εἰς ταύτην τὴν ἀγέλην
«Ἀπὸ τοὺς Παγανέληδες τὸν ἕνα Παγανέλην
«Χαῖρε ὅπου προσέθεσες καὶ ἄλλον παραπάνω
Κανάκην τὸν καὶ μουσικὸν γιὰ νὰ χαλνᾷ τὸ πιάνο.
Χαῖρε ὅπου προσκάλεσες ἐδῶ μὲ τόσην βίαν
Καὶ τοῦ συντάκτου τοῦ «Ρωμηοῦ» τὴν γόνιμον συμβίαν
Καὶ τίποτε παρόξενο νὰ' ρθῇ καμμιὰ φορὰ
Τραβῶντας ἀπὸ πίσω της τὰ τέσσαρα μωρά!
Χαῖρε ποῦ μὲ τὰ κόκκινα μᾶς ἦλθε κ' ἡ Μανούση
Κ' ἐκείνη ὡς ἐκ περισσοῦ τοὺς ποιητὰς ν' ἀκούσῃ.
Χαῖρε ὅπου μᾶς ἔφερες κοντὰ στὰ ἄλλα ὅλα
Τὸν Μαουρουδῆ τὸν εὐγενῆ τὸν μάρτυρα Νικόλα
Τὸν μένοντα εἰς τὸν συρμὸν ἀείποτε πιστόν,
Ποῦ στὸ ***παζάρι*** τ' ἄλλαξαν ἡ ***ντάμαις*** τὸν Χριστόν.

Χαῖρε ὅτι ἐκάλεσες μαζὺ μ' αὐτὰ τὰ φροῦτα
Τὸν τραπεζίτη κοιλαρᾶ τὸν Δημητράκι Σγοῦτα,
Τὸν Θεοτόκη τὸν ἀβρὸν μὲ τὸ κομψὸ σκαρπίνι
Καὶ τὸν Σκουλούδη ποῦ νερὸ μόνο τῆς Χίου πίνει.
Χαῖρε ὅπου μοῦ ἔφερες στὸν πάτο τὸ ταμεῖο,
Καὶ μοῦκαμες τὸ σπίτι μου σωστὸ φρενοκομεῖο.
Χαῖρε ὅτι ἐμάζεψες τῶν νηστικῶν κοπάδια,
Κι' ὅλο περιδρομιάζουνε χαλδᾶ καὶ παξιμάδια,
Χαῖρε ὁποῦ μοῦ ρήμαξες τὸ ἔρημο κατόῖ,
Καὶ μοῦπιαν ὅλο τὸ κρασὶ ποῦ εἶχ' ἀπ' τὸ Τατόϊ.
Χαῖρε ποῦ οἱ φιλόλογοι ἐρρίχθηκαν σὰν γλάροι
Εἰς τὸ ζαμπὸν ποὺ σοῦστειλα καθὼς καὶ στὸ χαθιάρι.
Χαῖρε ποῦ ὅλα πέρτουνε στὴ μαύρη μου καμποῦρα,
Καὶ στὰ στερνὰ θ' ἀναγκασθῶ νὰ πάρω τὴν μαγκοῦρα.
Χαῖρε ποῦ τὰ συμφέροντα θ' ἀφήσω τῶν Ἑλλήνων
Καὶ ἄρον ἄρον θὰ ἐλθῶ ἀπὸ τὸ Βερολῖνον.
Χαῖρε ποῦ ἅμα μάθουνε πῶς πέρασα τὰς Ἄλπεις
Θὰ φύγῃ εἰς τὰ τέσσαρα ὁ ἕνας κι' ἄλλος κάλπης,
Χαῖρε ποῦ μὲ τὰ τέσσαρα στὸ σπίτι μου θὰ τρέξω
Καὶ πρῶτα στὴ φιλόλογο κυρία θὰ τῆς βρέξω.
Χαῖρε ποῦ δύο ποιηταὶ τῆς νέας Ρωμηοσύνης
Ἐκεῖνος ὁ Παληοσουρῆς καὶ ὁ Βρωμοδροσίνης,
Ἱππότ' ἐλεεινῆς μορφῆς καὶ ἀγωγῆς ἀτίμου,
Σοῦ ἔκαμαν χαιρετισμοὺς ἐν τῷ ὀνοματί μου.

* * *

Δυστυχῶς ἡ ἀμβλυνθεῖσα ἐκ τῶν χρόνων μνήμη μου δὲν περιέσωσεν ἄλλους στίχους, ἀλλὰ διετήρησεν ἀναλοίωτα τόσα πρόσωπα, ἅτινα διέσπειρον τὸ θέλγητρον τῆς νεότητος, τῆς χάριτος, τοῦ κάλλους, τῆς κομψότητος, τοῦ πνεύματος καὶ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν παράσυρε εἰς τὸ κοιμητήριον καὶ εἰς ἄλλα τὰ μέτωπα ἔχαραξε βαθεῖς τοὺς αὔλακας τὸ ἄροτρον τῶν χρόνων. Οἱ φαιδροὶ ἐκεῖνοι στίχοι μοῦ ἐνθυμίζουν διάφορα περιστατικά. Τὴν διένεξιν τοῦ Ἰω. Καμπουρόγλου μετὰ τοῦ Ἀριστομένους Προβελεγγίου, διὰ τὴν βραβευσιν τῆς «Δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Κλ. Ραγκαβῆ, τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Δημητριου Κορομηλᾶ νὰ φέρῃ ἐν μέσαις Ἀθήναις μίαν ζαγαριανὴν καπαν κατα τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον, ὡς να ἦτον κανεὶς ἐκ τῶν ἡρώων τοῦ «ἀγαπητικοῦ τῆς Βοσκοπούλας» του καὶ τὸν Ἰωάννην Καμπούρογλου μετανιοσοῦντα διὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Χαριλάου Τρικούπη πολεμικήν του εἰς τὴν «Νέαν Ἐφημερίδα». Ὁ Καμπούρογλου ἦτο ἐκεῖνος ὅστις εἶχε καταστήσει τὸ γραφεῖον τῆς ἐφημερίδος του κέντρον ἀντιδράσεως τοῦ μεγαλου πολιτικοῦ, καὶ ἐφεύρισκε κατ' αὐτοῦ τὰς ποικίλας ἐμπαικτικας προσωνυμίας τοῦ «Μεγάλου Πετρελαίου», τοῦ «Πακετάκια», τοῦ «Φορομπιχτη», δι' ὧν διεξήγητο ἡ πολεμικὴ κατὰ τοῦ ἐκπολιτίζοντος τὴν χώραν πολιτικοῦ ἀνδρός.

Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης τον Δημήτριον Σγοῦταν, τὸν διευθυντὴν τῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης, ἡ ὁποία μετ' οὐ πολὺ ἐτίναξε τα πέταλα, ὑψηλόν, εὐρύστερνον, ἐρωτοληπτον παντοτε, τὸν ὁποῖον ἔβλεπον κατ' ἔτος εἰς Παρισίους, ὅμοιον καὶ ἀμεταβλητον, εἰς ἓν θεωρεῖον εὐθύμου θεατρου προσφέροντα ἀνθοδέσμας εἰς τας τραγουδιστρίας. Δὲν εἶχε μεταβληθῆ καθολου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸν συνήντησα διὰ τελευταιαν φοράν· παρ' ὅλα τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη του ἦτο πλήρης ἀκμῆς καὶ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι οἱ χρόνοι δὲν εἶχον ἀφισει οὐδὲ ἴχνος ἐπὶ τοῦ γελόεντος πάντοτε προσώπου του. Εἶχεν ὅπως πάντοτε μιαν ὡραιοτατην φιλεναδα. Ἐπρογευματίσαμεν εἰς τὸ ἑστιατοριον Henri καὶ μεταξὺ τυροῦ καὶ ἀχλαδίου ἀνεμιμνησκόμεθα νὰ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς ἐκεινης, ἀπὸ τὰ ὁποία ἐλαχιστα ἀπέμειναν εἰς τὴν ζωήν. Μετὰ δύο μῆνας, ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔμαθον μίαν ἡμέραν ὅτι ἓν αὐτοκίνητον λεωφορίου διεμέλισε καὶ αὐτὸν σὶς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὄπερας. Ὁποῖον τραγικὸν τέλος ἔσχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις ἐκέρδιζε καὶ ἐσκόρπα τὰ ἑκατομμύρια εἰς αὐτοκίνητα καὶ εἰς πολυτίμους λίθους εἰς τὰς Παρισινὰς σειρήνας, πρὸ τῆς θέας τῶν ὁποίων παρέλυεν ὁ λογισμός του.

Καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸν περίεργον ἐκεῖνον τύπον, τὸν Δημήτριον Στεφάνοβικ Σκυλίτσην, θελχθέντα τόσον ἀπὸ τὰ δίστιχα τοῦ Σουρῆ καὶ τοῦ Δροσίνη, ὥστε νὰ κύψῃ συγκεκινημένος εἰς τὸ οὖς τοῦ Σκουλούδη καὶ νὰ τοῦ προτείνῃ, ὅπως κοινῇ δαπάνῃ ἐκδώσουν αὐτά. Μέσα δὲ εἰς τὰς ἀναμνήσεις ταύτας, εἰς ἃς ὡς λευκὰ φαντασματα πτερυγίζουν πρὸ ἐμοῦ τόσαι ὡραῖαι φυσιογνωμίαι θελκτικῶν κυριῶν καὶ νεανίδων, φέρεται πάντοτε ἡ γλυκεῖα μορφὴ τῆς Μαριγούλας Ματζαβίνου, τῆς λεπτῆς καὶ ἐπεράστου ἐκείνης νεάνιδος, ἡ ὁποία ὡς ἐξερράγεται ὁ πόλεμος τοῦ 1912, ἀπῆλθεν ἐκ Παρισίων καὶ ἀφιχθεῖσα ἐνταῦθα κατετάχθη ὡς νοσοκόμος καὶ μετέβη εἰς τὴν Ἤπειρον ὅπως προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας της εἰς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἰωαννίνων ἐπέστρεφε χαίρουσα εἰς τοὺς οἰκείους της. Ἀλλ' ἐκεῖ πλησίον τοῦ Λούρου παρεμόνευεν ὁ θάνατος. Ἀνετράπη τὸ αὐτοκίνητον καὶ ἡ ἀβρὰ δέσποινα ἔπεσε θῦμα τοῦ καθήκοντος. Τὴν ἐθάψαμεν ἐδῶ μίαν ἡμέραν μὲ ὅλας τὰς στρατιωτικὰς τιμάς. Μετὰ τινα χρόνον διηρχόμην δι' αὐτοκινήτου τὸν ἴδιον ἐκεῖνον δρόμον μετὰ τοῦ ὑπολοχαγοῦ κ. Σταθάτου, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὸ αὐτὸ συντριβὲν αὐτοκίνητον. Μοῦ ἐπέδειξε τὸ μέρος ἔνθα συνέβη ἡ καταστροφή. Μοῦ ἐπανῆλθον τότε ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν καὶ διήνυσα τὸν μακρὸν ἐκεῖνον δρόμον μέχρι τῶν Ἰωαννίνων, συλλογιζόμενος ὁποῖον ὅλεθρον ἔφερεν ὁ χρόνος. Ἀπὸ τὰ ἄγρια ἐκεῖνα βουνὰ ἐνεφανίζοντο αἱ φαιδραὶ μορφαὶ τῶν νεανικῶν μας θαλιῶν. Καὶ κατὰ περίεργον συνειρμὸν τῶν συλλογισμῶν μου ἐκείνων ἐνεφανίζετο ἐμπρός μου ἐπιμόνως ἡ μορφὴ τοῦ Εὐρυσθένους Γκίζα, μὲ τὸν μαγικόν του πλαγίαυλον, τοῦ ὁποίου αἱ σβεσθεῖσαι ἀπαλαὶ μελῳδίαι, ἐμοίας τῶν ὁποίων δὲν ἤκουσα πλέον εἰς τὴν ζωήν μου, ἐφαίνοντο ὡς νὰ συνώδευον τὰς μελαγχολικὰς ἀναμνήσεις τῶν μακρυσμένων ἐκείνων ἡμερῶν μου!

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΕΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΝΕΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΚΑΣΚΕΤΟ*

ΑΠΟ τὴ στιγμὴ αὐτή, ἡ σκέψις πὼς ὁ Δημάδης μποροῦσε νὰ σταθῇ πιὸ εὐτυχισμένος ἀπ' αὐτὸν κοντὰ στὴ δύσκολη αὐτὴ γυναίκα, ἄρχισε νὰ τὸν ἐνοχλῇ τρομερά. Θυμήθηκε πὼς τὸν εἶδε νὰ τὴ συνοδεύῃ μιὰ ἡμέρα στὴν Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσι τοῦ Ζ ππείου. Καὶ τώρα ἔδινε στὸ πρᾶγμα μιὰ σημασίαν ποῦ δὲν τοῦ εἶχε δώσῃ τότε. Ὅταν, περνῶντας, ἀπ' τὴν ὁδὸν Ἁγίου Κωνσταντίνου, μὲ τὸ ἀμάξι, τὸ βροχερὸ ἐκεῖνο βράδυ, μάντεψε μέσα στὸ σκοτάδι τὴ σιλουέτα τοῦ Δημάδη, θέλησε νὰ βεβαιωθῇ ποῦ πηγαίνει τέτοια ὥρα. Τὸν ἀκαλούθησε ἀπὸ μακρυά, ἔφθασε μαζῇ του ὡς τὴν πλατεῖα τῆς Ὁμονοίας, καὶ τὸν εἶδε νὰ μπαίνῃ στὸ τραμ τῆς ὁδοῦ Πατησίων. Δὲν τοῦ ἔμενε πιὰ ἀμφιβολία, ὅτι πήγαινε στοὺς Ἀελάμηδες.

—Τράβα στὴ Λέσχη! εἶπε στὸν ἀμαξᾶ.

Ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ, ἂν ὁ Πέτρος ἦτο στὴ Λέσχη σὰν πάντα. Τὸν βρῆκε ἐκεῖ, ἔγινε ὁ πέμπτος στὸ καρρὲ τοῦ πόκερ, ποὺ ἔπαιζαν ὁ Πέτρος μὲ τρεῖς ἄλλους καὶ ἄρπαξε τὴν εὐκαιρία τοῦ πυρετοῦ, ὅπως εἴδαμε, γιὰ νὰ τὸν στείλῃ στὸ σπίτι του. Ὄχι μὲ τὴν ἰδέα βέβαια, πῶς θὰ δημιουργοῦσε ἕνα σκάνδαλο. Ἤξερε πολὺ καλά, ὅτι ὁ Δημάδης πήγαινε συχνὰ

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους.

στὸ σπίτι τοῦ φίλου του, καὶ ὅτι ὁ Πέτρος δὲν θὰ ξαφνιζότανε νὰ τὸν βρῇ ἐκεῖ. Ὁπωσδήποτε καὶ ἡ ἰδέα ἀκόμη, ὅτι ὁ Πέτρος μὲ τὴν παρουσία του θα χαλοῦσε το τέ-α-τέτ τοῦ Δημάδη μὲ τὴν Πόπη, τον εἶχε ἐνθουσιάση.

—Χωρὶς ἄλλο, τρυγονάκια μου, εἶπε ἀπομέσα του, δὲν θὰ περιμένετε τὸν κυνηγό, ποὺ σᾶς στέλνω.

Ὁ Δημάδης, μέσα στὸ τράμ ποὺ τὸν ἔφερνε στὸ σπίτι τῆς γυναίκας, ποὺ τόσο ὄυνατα εἶχε ἀγαπήσει τὴ στιγμὴ τοῦ χωρισμοῦ του ἀπ' αὐτήν, εἶχε ξεχάση πια και τὸ ἁμαξι τοῦ Βρανᾶ καὶ τὸ κεφάλι, ποῦ εἶχε προβαλη ἀπ' το παράθυρο και τον κατασκόπευε.

Σὲ λίγο ἔφθασε συντριμένος στὸ σπίτι τῆς Πόπης. Μαῦρες ἰδέες γύριζαν στο μυαλό του και, τὴν τελευταία στιγμὴ ἀκόμη, ποῦ εἶχε ἀκουμπίσει τὸ δάκτυλό του στὸ ἠλεκτρικὸ κουδοῦνι τῆς ἐξώπορτας, ἡ πρωϊνή του σκέψις, ὁρμητικώτερη τώρα, τὸν ἔκαμε νὰ τραβήξῃ διστακτικὰ τὸ χέρι του. Τοῦ ἦρθε ἡ ἰδέα, ἀπόφασις πιά, να τροβηχθῇ, νὰ χαθῇ στὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου, να πλανηθῇ στους δρόμους ὅλη τὴ νυχτα, ν' ἀποφύγῃ τὸν ἀποχαιρετισμον αὐτό, ποὺ μια ἔμμονη ἰδέα τὸν παρασταινε στὴν ταραγμένη φαντασια του σαν τὸν τελευταιο. Ἦτον ἀργὰ ὅμως. Ἡ πορτα ἀνοιξε, ἡ εἴσοδος φωτίσθηκε, καὶ τὸ φῶς αὐτό, ποὺ ἄναβε μπρωστά του, σὰν ἕνα φῶς γλυκειᾶς, λαχταρισμένης αὐγῆς, γλύστρησε μέσα στὰ σκοτάδια τῆς ψυχῆς του και φώτισε ὅλο του τὸ εἶναι, διώχνοντας μακρυὰ τῆς μαῦρες νυχτεριδες τῶν στοχασμῶν του. Ἀνέσηκε, ἄλλος ἄνθρωπος τώρα, τὰ λίγα σκαλοπατια, ἄφισε βιαστικὰ τὸ κασκέτο του καὶ τὸ ἀδιάβροχό του στὴν εἴσοδο καὶ προχωρησε πρὸς τὴ φωτισμένη θύρα τῆς τραπεζαρίας, ὅπου τοῦ παρουσιάσθηκε πάλι ἡ ἴδια, σὰν καὶ πάντα, ἀγαπημένη του εἰκόνα, ποὺ εἶχε συνειθίση να τὴ βλέπῃ, ὄχι πιὰ σὰ συνηθισμένη σιγνὴ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ σαν ἕνα ἔργο μυστικόπαθου ζωγράφου, ζωγραφισμένο μὲ ἄυλα, ψυχικὰ χρώματα. Ἡ Πόπη, σκυμένη ἐπάνω σ' ἕνα βιβλίο, ἀκουμπισμένο στα γονατα της, τὸ τελευταῖο βιβλίο, ποὺ τῆς εἶχε δανίσει πάντα ὁ ἴδιος, χλωμη κατω απο τὸ φως, το φιλτραρισμένο ἀπὸ πράσινο ἀμπαζούρ, με τὰ χεῖρα στηριγμένα στὶς γωνίες τοῦ βιβλίου, σὰν ἀπολιθωμένη σὲ μια τελετουργικη στασι., μέσα στὰ Ἠλίσια τῆς τέχνης. Ἀντικρύ της, ἡ γρηα της μητερα με τα χρυσᾶ της γναλιά, βυθισμενη στὸ μυστήριο μιᾶς πασιέντζας, ποὺ την κατάστρωνε μὲ ἀργὲς καὶ ραθυμες κινήσεις ἀπανω στο τραπέζι. Καὶ στη μέση τους, κουλουριασμένη ἀπάνω στὸ σκοῦρο τραπεζομάντιλο, μια κατασπρη γατα τῆς Ἀγκύρας, ποῦ ἔμοιαζε περισσότερο μὲ σύμβολο, παρα μὲ ἕνα κοινὸ ζῶο. Καὶ γύρω τους ἡ γαλήνη τῶν λιτῶν ἐπίπλων καὶ ἡ σιωπή τῆς ἡσυχης ὥρας, ποῦ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὴν ἔκοβε τὸ γύρισμα ἑνὸς φύλλου τοῦ βιβλίου, ἕνας πνιγμένος ἀναστεναγμὸς τῆς γρηᾶς, ἕνα ρουθούνισμα τῆς γάττας. Ὁ Δημάδης στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἔξω ἀπο τὴν πόρτα, σὰν νὰ μὴν ἤθελε νὰ τορξῇ τὴν ἡσυχη τάξι τῆς εἰκόνας. Σὲ λίλω προχώρησε καί, ὕστερα ἀπὸ τοὺς τυπικοὺς. συγκινητικὰ τυπικοὺς αὐτὴ τὴ ῥραδεια, χαιρετισμούς, πῆρε τὴ θέσι του, τὴν τακτική του θέσι, στὴν ὡραία σύνθεσι. Ὁ ἑαυτός του, αὐτὲς τὶς στιγμές, τοῦ φαινότανε σὰν ἡ τελευταία πινελιά, ποῦ ἔδαζε ὁ ζωγράφος στο ἔργο του. Καὶ συλλογιζοτανε :

— Ὦ! ἂς μποροῦσε νἄμενε πάντα ἡ εἰκόνα αὐτὴ στὴ θέσι της, σὰν ἕνα ἔργο ξεχωριστο, ἀσφαλισμένο ἀπο τὸν καιρὸ καὶ ἀπὸ τὴ Μοῖρα, μέσα στὴ εὐλαβητικὴ ἀτμοσφαῖρα ἑνὸς Μουσείου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ
ΚΑΛΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

— **Ἐπισκέψεις**

ΚΑΤΑ τὰς ἐπισκέψεις ἡ κυρία κρατεῖ ἐπάνω της, τῆς γοῦνές της, καὶ τὸ μανσόν της, τὸ καλοκαῖρι δὲ τὴν ὀμπρέλλα της, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀφίνῃ εἰς τὸν προθάλαμον, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ὀμπρέλας βροχῆς τὴν ὁποίαν ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ ἀφίνῃ εἰς τὸν προθάλαμον. Οἱ κύριοι κατὰ τὰς ἐπισκέψεις φοροῦν συνήθως τὸ χειρόκτιον τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, κρατοῦντες τὸ δεξὶ χειρόκτιον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, πρέπει δὲ νὰ μὴ φαίνωνται ἐντελῶς καινουργῆ, ἀλλ' ἐλαφρῶς μεταχειρισμένα εἴτε γκλασὲ εἶναι ταῦτα εἴτε ἐκ δέρματος σουέτ.

Εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς εἰσέρχεται πρώτη ἡ κυρία καὶ δεύτερος ὁ κύριος, διευθύνονται δὲ πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν, δὲν χαιρετοῦν δὲ διὰ τῆς κεφαλῆς οὔτε ὑποκλείνονται προτοῦ τὴν πλησιάσουν. Ἡ οἰκοδέσποινα συνήθως κάθεται εἰς τὸ ἀπώτατον σημεῖον τῆς αἰθούσης, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἐπισκέπται εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ διασχίσοόν ὁλόκληρον τὴν αἴθουσαν, ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν παρευρισκομένων διακρίνουν γνωστὰ ἢ φιλικά των πρόσωπα προσποιοῦνται, ὅτι δὲν τὰ ἀντελήφθησαν, ἀποφεύγοντες οὕτω νὰ τὰ χαιρετίσουν, πρὶν ἢ πλησιάσουν τὴν οἰκοδέσποιναν, δεδομένου ὅτι ὁ πρῶτος χαιρετισμὸς καὶ φιλοφρονήσεις τοῦ ἐπισκέπτου δέον νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν, τὴν ὁποίαν χαιρετῶμεν διὰ χειραψίας καὶ ὑποκλίσεως, πολλάκις δὲ οἱ κύριοι καὶ διὰ χειροφιλήματος, συνειθιζομένου εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν κυρίαν. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν χεῖρα πρέπει νὰ μᾶς τείνῃ πρώτη ἡ κυρία.

Μία κυρία, ἐπισκεπτομένη μίαν ἄλλην, τὴν χαιρετᾷ διὰ ἐλαφρᾶς κλίσεως τῆς κεφαλῆς ἐκφράζουσα διὰ μειδιάματος τὴν εὐχαρίστησιν διότι τὴν βλέπει, ἡ οἰκοδέσποινα τείνει πρὸς αὐτὴν την χεῖρά της, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπισκέπτρια κρατεῖ ἐπί τινα δευτερόλεπτα εἰς τὴν ἰδικήν της, καὶ ἐρωτᾶ τὴν οἰκοδέσποιναν περὶ τῆς ὑγείας ιης, ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας της. Ἐὰν ἡ κυρία συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ συζύγου της χαιρε ᾷ πρώτη τὴν οἰκοδέσποιναν χωρὶς ἐννοεῖται νὰ περιμένῃ τὸν κύριον, ὅστις ἀναμένει ἀκίνητος ἓν ἢ δύο βήματα ὄπισθεν τῆς συζύγου του ὅπως χαιρετίσει καὶ αὐτὸς τὴν οἰκοδέσποιναν.

ΑΤΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Στ' ἄσπρο τραπεζομάντυλο, μέσα ἀπ' τὰ φύλλα, στάζει
κεχλιμπαρένιο ὁ ἥλιος φῶς, ὡς τρῶμε οἱ δυὸ μαζύ,
ἢ πάνω στὰ τεράξανθα μαλλιά σου τρεμουλιάζει
καὶ τὸ κρασὶ μέσ' στὰ ποτήρια λάμπει κρεμεζί.

Τῆς λεύκας τὸ ἀναφτέριασμα, τὰ κρυσταλλένια γέλια
σμίγουν στὴν αὔρα, ποὺ περνάει ἁρπάζοντας μὲ ὁρμὴ
τὴ σκόνη ἀπ' τὰ σμαράγδινα, γύρω ἀπ' τὸ δρόμο, ἀμπέλια,
κι' ἀγαλματώνει τὸ ροδοντυμένο σου κορμί.

Ἐδῶ ποῦ ἡ νιότη πρόβαινε κισσοστεφανομένη
ξελογιασμένη ἀπ' τὸν αὐλὸ τοῦ Πᾶνα μιὰ ἐποχή,
σὲ ὄνειρα τώρα κοσμικὰ βυθάει μαραζωμένη,
καὶ σ' ἁρμονία βάρβαρη λικνίζεται ἡ ψυχή.

Ὦ χῦσε, πλάνε μουσικέ, δάκρυα ἀπ' τὸ μαντολῖνο!
Μέσ' στὴν ψυχή μου παίζεται ἕνα δρᾶμα μυστικά,
ποὺ μόνος του εἶμαι θεατής καὶ μόνο ἐγὼ τὸ κρίνω,
σὲ φόντο μέσα ἀγροτικὸ μὲ πλούσια σκηνικά.

Γ. ΣΤΡΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ

Ε'

ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΤΑ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝ ΕΦΕΣΩ

Μαξιμιλιανοῦ. Ἐξακουστωδιανοῦ, Ἰαμβλίχου, Μαρτινιανοῦ, Διονυσίου, Ἀντωνίου καὶ Κωνσταντίνου.

Οὗτοι οἱ ἅγιοι ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Δεκίου, ἐν ἔτει σνθ'. (252 μ. Χ.), οἵτινες, ἀφοῦ διεμοίρασαν εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅλα των τὰ ὑπάρχοντα, ἐμβῆκαν μέσα εἰς ἕνα σπήλαιον καὶ ἐκρύφθησαν· παρακαλέσαντες δὲ τὸν Θεὸν νὰ λυθοῦν ἀπὸ τὸν δεσμὸν τοῦ σώματος καὶ νὰ μὴ παραδοθοῦν εἰς τὸν βασιλέα Δέκιον, παρέδωκαν τὰς ψυχάς των εἰς τὸν Θεόν. Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς Δέκιος ἐγύρισεν εἰς τὴν Ἔφεσον, ἐζήτησεν αὐτοὺς διὰ νὰ ἔλθουν νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ μαθὼν ὅτι ἀπέθανον μέσα εἰς τὸ σπήλαιον, ἐπρόσταξε νὰ φράξουν τὴν πόρτα τοῦ σπηλαίου Ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐπέρασαν, ἑκατὸν ἐννενήντα τέσσαρες χρόνοι ἕως τοὺς τριᾶντα ὀκτὼ χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, ἤτοι ἐν ἔτει ω μ Ϛ'. Τότε γὰρ ἐβλάστησε μία αἵρεσις, ἡ λέγουσα ὅτι δὲν εἶνε ἀνάστασις νεκρῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος βλέποντας τεταραγμένην τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ νὰ ἐπλανήθησαν ἀπὸ τὴν αἵρεσιν αὐτὴν τὴν πολλοὶ Ἐπίσκοποι, ἀπορεῖτο τί νὰ κάμῃ. Ὅθεν ἐνδυθεὶς τρίχινον φόρεμα, ἤγουν ὑφασμένον ἀπὸ γιδίσας τρίχας, ἔστρωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν γῆν καὶ ἐθρήνει, παρακαλῶντας τὸν Κύριον νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν λύσιν τῆς αἱρέσεως ταύτης· δὲν ἐπαράβλεψε λοιπὸν ὁ Κύριος τὰ δάκρυά του, ἀλλ' ἐπήκουσεν αὐτὸν μὲ τοιοῦτον τρόπον.

«Ὁ οἰκοκύριος τοῦ βουνοῦ ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ σπήλαιον τῶν Ἁγίων Ἑπτὰ Παίδων, ἠθέλησε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον νὰ κάμῃ μάνδραν τοῦ ποιμνίου του. Εἰς καιρὸν λοιπὸν ποὺ ἐκύλιε πέτρας ἀπὸ τὸ σπήλαιον διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς μάνδρας, ἀνοίχθη ἡ πόρτα τοῦ σπηλαίου καὶ κατὰ προσταγὴν Θεοῦ ἀνέστησαν οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἀποθανόντες ἑπτὰ παῖδες καὶ ἐσυνομίλουν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ κοιμηθοῦν τὴν χθεσινὴν ἡμέραν, χωρὶς τελείως ν' ἀλλοιωθοῦν, ὥστε ὁποῦ οὐδὲ τὰ ἐνδύματά των ἐφθάρησαν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν φυσικὴν νοτίδα καὶ ὑγρασίαν τοῦ σπηλαίου. Ἀναστηθέντες δὲ ἐνθυμοῦντο ὅτι ὁ βασιλεὺς Δέκιος ζητεῖ νὰ τοὺς βασανίσῃ ὅθεν καὶ ἐσυνωμίλουν περὶ τούτου. Ὁ δὲ Μαξιμιλιανὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλους: «ἀνίσως, ἀδελφοί, πιασθῶμεν ἀπὸ τὸν Δέκιον, ἂς πιασθῶμεν ἀνδρείως ἂς μὴ προδώσωμεν τὴν εὐγένειαν τῆς πίστεώς μας· σὺ δὲ ἀδελφὲ Ἰάμβλιχε, πήγαινε ν' ἀγοράσῃς ψωμιά, πλὴν ἀγόρασον περισσότερα, ἐπειδὴ χθὲς τὸ βράδυ ἀγόρασες ὀλίγα ψωμιὰ καὶ διὰ τοῦτο ἐκοιμήθημεν πεινασμένοι· μάθε δὲ καὶ τί θούλεται ὁ Δέκιος διὰ λόγου μας».

«Πηγαίνοντας λοιπὸν ὁ Ἰάμβλιχος εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἐφέσου, εἶδε τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τὴν πόρταν καὶ ἐθαύμασε, βλέποντας δὲ αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλους τόπους καὶ στοχαζόμενος τὰ κτίρια τῶν ὀσπιτίων ἀλλαγμένα καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφορετικούς, ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ὅραμα, ἢ πῶς ἦλθεν εἰς ἔκστασιν. Πηγαίνοντας ὅμως εἰς τοὺς ψωμοπούλους, ἐπῆρε ψωμία καὶ ὅταν ἔδοσεν εἰς ἑαυτοὺς τὰ ἄσπρα, ἐσπούδαζε νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ σπήλαιον· πλὴν ἐθεώρα τοὺς ψωμοπούλους ὁποῦ ἔδειχναν τὰ ἄσπρα ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἔβλεπον εἰς αὐτὸν λέγοντές του ὅτι εὑρῆκε θησαυρόν, καθότι ἡ μονέδα ὁποῦ ἔδωκεν ἐμαρτύρει φανερὰ ὅτι εὗρε θησαυρόν, ἐπειδὴ εἶχεν ἐπάνω τυπομένην τὴν εἰκόνα τοῦ πρὸ πολλῶν χρόνων βασιλεύσαντος Δεκίου. Ὁ δὲ Ἰάμβλιχος τοῦτο ἀκούσας, ἐτρόμαξε καὶ ἀπὸ τὸν φόβον του δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ, νομίζοντας ὅτι ἐγνωρίσθη ἀπὸ αὐτοὺς καὶ παρεδόθη διὰ μέσου αὐτῶν εἰς τὸν βασιλέα Δέκιον. Ὅθεν παρεκάλει αὐτοὺς λέγων: «Σᾶς παρακαλῶ, κύριοί μου, ἔχετε καὶ τὰ ἄσπρα μου, λάβετε καὶ τὰ ψωμιά σας καὶ ἀφήσατέ με νὰ ἀναχωρήσω». Οἱ δὲ ψωμοπούλοι τοῦ ἔλεγον: «δεῖξέ μας τὸν θησαυρὸν ὅπου εὕρες καὶ κάμε καὶ ἡμᾶς κοινωνοὺς τοῦ εὑρέματος, εἴτε μὴ ἔχομεν νὰ σὲ παραδώσωμεν εἰς θάνατον». Βλέπωντας δὲ τὸν ἅγιον νὰ στέκῃ συλλογισμένος, ἔβαλον ἀλυσίδα εἰς τὸν λαιμόν του καὶ ἐτράβιζον αὐτὸν εἰς τὸ παζάρι· πηγαίνοντες δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ἀνθύπατον τῆς Ἐφέσου, τὸν ἐπαράστησαν εἰς ἐξέτασιν. Βλέποντας δὲ τοῦτον ὁ ἀνθύπατος: «διηγήσου, εἶπεν, ὦ νεανία, πῶς εὗρες τὸν θησαυρὸν καὶ πόσος εἶνε καὶ ποῦ». Ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ἀπεκρίνατο ὅτι ποτὲ δὲν εὑρῆκεν εὕρεμα, ἀλλὰ τὴν μονέδαν ὅπου ἔδωκε τὴν ἔχει ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. «Τί δέ, ἔλεγεν, εἶνε τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ὅπου ἠκολούθησε εἰς ἐμέ, δὲν ἠξεύρω.»

«Ὁ δὲ ἀνθύπατος πάλιν ἠρώτησεν αὐτόν: «ἀπὸ ποίαν πόλιν εἶσαι;» Ὁ ἅγιος ἀπεκρίνατο: «ἀπὸ ταύτην εἶμαι, ἐὰν αὐτὴ εἶνε ἡ Ἔφεσος.» Καὶ ὁ ἀνθύπατος: «Ποῖοι εἶνε οἱ γονεῖς σου; ἂς ἔλθουν εἰς ἡμᾶς καὶ ὅταν φανερωθῇ ἡ ἀλήθεια, τότε θέλομεν σὲ πιστεύσει.» Ὁ Ἰάμβλιχος ἀπεκρίθη: «Ὁ δεῖνα εἶνε ὁ πατήρ μου, ὁ δεῖνα εἶνε ὁ πάππος μου καὶ ὁ δεῖνα συγγενής μου.» Καὶ ὁ ἀνθύπατος πρὸς αὐτόν: «ξένα καὶ ἀνυπόστατα εἶνε τὰ ὀνόματα ὅπου εἶπες καὶ ἔξω τῶν λεγομένων κατὰ τὴν τωρινὴν συνήθειαν· ὅθεν μὲ αὐτὰ δὲν δύνασαι νὰ πιστευθῇς.» Ὁ Ἰάμβλιχος εἶπεν: «Ἐὰν σὺ δὲν πιστεύῃς εἰς ἐμὲ λέγοντα τὴν ἀλήθειαν, ἐγὼ πλέον δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο νὰ εἰπῶ.» Ὁ ἀνθύπατος ἀπεκρίθη: «ἀσεβέστατε! ἡ μονέδα σου μαρτυρεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὅτι ἐτυπώθη πρὸ διακοσίων χρόνων κατὰ τοὺς χρόνους Δεκίου τοῦ βασιλέως καὶ σὺ νεώτερος ὄντας σπουδάζεις νὰ μᾶς γελάσῃς;» Τότε ὁ Ἰάμβλιχος πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τῶν παρευρεθέντων, τοὺς ἐπαρακάλει λέγων: «σᾶς παρακαλῶ, κύριοί μου, νὰ μοῦ εἰπῆτε ποῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς Δέκιος, ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν πόλιν ταύτην.» Οἱ δὲ εἶπον εἰς αὐτόν: «Εἰς τοὺς χρόνους τούτους δὲν εἶνε ὁ Δέκιος, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐχρημάτισε προτήτερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους.» Καὶ ὁ Ἰάμβλιχος: «διὰ τοῦτο, κύριοί μου, ἐξεπλάγητε· ἀλλ' ὅμως ἀκολουθήσατέ μοι νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ σημεῖα θέλουν πιστωθῇ οἱ λόγοι μου· διότι ἐγὼ ἠξεύρω ὅτι ἐφύγαμεν ἐξ αἰτίας τοῦ Δεκίου, καὶ γθὲς ἐοχόμενος διὰ ν' ἀγοράσω ψωμιά, εἶδον ὅτι ὁ Δέκιος ἐμβῆκεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην.»

«Ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ ἅγιος. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου, Μαρίνος ὀνόματι ἀκούσας ταῦτα λέγει εἰς τὸν ἀνθύπατον: «Ἐγὼ νομίζω ὅτι θαυμάσιον πρᾶγμα ἠκολούθησεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· ὅθεν ἂς ἀκολουθήσωμεν εἰς αὐτόν». Ἠκολούθησαν λοιπὸν ὁ Ἀνθύπατος καὶ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ πολλοὶ λαϊκοί, καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ σπήλαιον, πρῶτος ὁ Ἰάμβλιχος ἐμπῆκεν εἰς αὐτό, ἔπειτα ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος γυρίσας εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς πόρτας τοῦ σπηλαίου, εἶδεν ἕνα σεντοῦκι βουλλομένον μὲ δύο βούλλας, τὸ ὁποῖον σεντοῦκι ἔβαλον ἐκεῖ ὁ Ρουφῖνος καὶ ὁ Θεόδωρος, οἱ χριστιανοί, οἵτινες ἐστάλησαν ἀπὸ τὸν Δέκιον μαζὶ μὲ ἄλλους διὰ νὰ φράξουν τὴν πόρταν τοῦ σπηλαίου. Ὅθεν οἱ αὐτοὶ ἔγραψαν καὶ τὰ συναξάρια τῶν Ἁγίων καὶ ἐσημείωσαν τὰ ὀνόματα των εἰς πλάκας μολυβένιας. Ὅταν λοιπὸν ἐσυνάχθησαν ὅλοι οἱ ἔγκριτοι ἄρχοντες μαζὶ μὲ τὸν Ἀνθύπατον, ἄνοιξαν τὸ σεντοῦκι καὶ εὑρῆκαν εἰς αὐτὸ τὰς μολυβένιας πλάκας· καὶ ἀνεγνώσαντες τὰ γράμματα αὐτῶν, ἐξέστησαν ἅπαντες. Ἐμβαίνοντες δὲ εἰς τὸ ἐνδότερον μέρος τοῦ σπηλαίου, εὑρῆκαν τοὺς ἁγίους καὶ ἔπεσαν εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν· εἶτα καθίσαντες, ἐρώτουν αὐτούς. Οἱ δὲ ἅγιοι ἐδιγγήθηκαν πρῶτον μὲν τὴν ἰδικήν τους ὑπόθεσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ βασιλέως Δεκίου, Ὅθεν ἐξίσταντο ἅπαντες καὶ ἐδόξαζον τὸν τῶν θαυμασίων Θεόν. Τότε ὁ Ἀνθύπατος μαζὶ μὲ τὸν Ἐπίσκοπον ἔγραψαν ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον καὶ ἀνήγγειλαν εἰς αὐτὸν ὅλα τ' ἀνωτέρω. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαβὼν τὰ γράμματα, ἐπλήσθη ἀπὸ χαρὰν διὰ τὴν τοιαύτην εἴδησιν καὶ μὲ σπουδὴν πολλὴν ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἐμβαίνοντας δὲ μέσα εἰς τὸ σπήλαιον, ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας τῶν ἁγίων μὲ τὰ δάκρυά του· καὶ ἔχαιρε καὶ ἠγαλλιᾶτο ἡ ψυχή του ὅτι δὲν ἐπαράβλεψεν ὁ Κύριος τὴν δέησίν του, ἀλλ' ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ὀφθαλμοφανῶς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. Εἰς καιρὸν δὲ ὅπου ἐσυνομίλει ὁ βασιλεὺς μὲ τοὺς ἁγίους καὶ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ ἄλλοι

πολλοὶ ἄρχοντες, ἐνύσταξαν ὀλίγον οἱ ἅγιοι καὶ οὕτως ἔμπροσθεν πάντων παρέδωκαν τὰς ψυχάς των εἰς χεῖρας Θεοῦ.

«Τότε ὁ βασιλεὺς ἔδωκε φορέματα πολύτιμα καὶ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἱκανὸν καὶ ἐπρόσταξε νὰ γίνουν ἑπτὰ σεντούκια, διὰ νὰ βαλθοῦν μέσα εἰς αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων. Εἰς ἐκείνην ὅμως τὴν νύκτα ἐφάνηκαν οἱ ἅγιοι εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἶπον: «Ἄφες μας, ὦ βασιλεῦ, εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεστήθημεν.» Γενομένης λοιπὸν συνάξεως πολλῶν Ἐπισκόπων καὶ Ἀρχόντων, ἔβαλεν ὁ βασιλεὺς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μέσα εἰς τὴν γῆν τοῦ σπηλαίου, καθὼς ἐκεῖνοι δι' ὀπτασίας τοῦ ἐφανέρωσαν· καὶ ποιήσας χορμόσινον ἑορτήν, ἐφυλοξένησε μὲ φιλοξενίαν μεγάλην τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἐφέσου καὶ ἐχαροποίησεν ὅλον τὸν λαόν, φιλοτιμήσας αὐτὸν πολυτελῶς καὶ βασιλικῶς· ἐλύτρωσε δὲ καὶ ἀπὸ τὸς φυλακὰς τοὺς φυλακισμένους Ἐπισκόπους, διότι ἐκήρυττον τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν· καὶ ἀκολούθως ἔγινεν εἰς ὅλους κοινὴ ἑορτή, δοξάζοντας καὶ εὐλογοῦντας τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.»

***

Ὑπάρχει ὡσαύτως ἡ ὡραία Χριστιανικὴ παράδοσις, ἐκ τῆς ὁποίας ἐνεπνεύσθη ὁ ἀμερικανὸς ποιητὴς Λογκφέλλου, περὶ τοῦ κοιμηθέντος ἐπὶ δέκα αἰῶνας.

Κατ' αὐτήν, ὁ ἐν λόγῳ μοναχός, ἐξελθὼν ἐνωρὶς ἐκ τοῦ κελλίου τῆς μονῆς του, μετέβη εἰς τὸ παρακείμενον δάσος καὶ ἐκεῖ καθεσθείς, διελογίζετο ἐδάφιόν τι τῶν ψαλμῶν λέγον: «Χίλια ἔτη, Κύριε, ἐν ὀφθαλμοῖς σου ὡς ἡ ἡμέρα ἡ χθὲς καὶ ἡ φυλακὴ τῆς νυκτὸς ἥτις παρῆλθε.» Προσπαθῶν δὲ νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὸ καὶ νὰ τὸ κατανόησῃ, ἀπεκοιμήθη. Ὅτε ἀφυπνίσθη, ἡ ἡμέρα ἀπέκλινε πρὸς τὴν δύσιν· ἔθεν ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μονήν, τῆς ὁποίας τὸ κτίριον τοῦ ἐφάνει παραδόξως πεπαλαιωμένον καὶ σαθρόν. Ἔκρουσε τὴν πύλην καὶ εἶδεν ἐμφανισθέντα μοναχὸν θυρωρὸν ἄγνωστόν του, ὅστις μετ' ἀπορίας τὸν ἠρώτησε τίς ἦτο καὶ τί ἐζήτει. Ὁ μοναχὸς εἶπε τὸ ὄνομά του, βεβαιῶν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν μονὴν ἐκ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐξέλθει τὴν πρωΐαν· ἀλλὰ καὶ ὁ θυρωρὸς καὶ ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ἄλλοι προσελθόντες μοναχοὶ ἐδήλωσαν ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζον καὶ ὅτι οὐδεὶς τῶν αὐτόθι μοναζόντων ἔφερε τοιοῦτο ὄνομα. Εἷς μόνος ἐκ τῶν γηραιοτέρων οἰκητόρων τῆς μονῆς ἐγίνωσκεν ἐκ παραδόσεως μεταδοθείσης διὰ τῶν γενεῶν ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, μοναχός τις οὕτως ὀνομαζόμενος εἶχέ ποτε ἐξέλθει τὴν πρωΐαν ἐκ τῆς μονῆς καὶ ἐξηφανίσθη ἔκτοτε, χωρὶς οὐδέποτε νὰ γνωσθῇ ἡ τύχη του. Ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ θαύματος· ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος εἶχε κοιμηθῆ ἐπὶ χίλια ἔτη χωρὶς νὰ τὸ συναισθανθῇ, τοῦτο δὲ κατὰ θείαν οἰκονομίαν, διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι καὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι καὶ τοῦ χρόνου τὸ κράτος κατοργοῦνται πρὸ τῆς θείας δυνάμεως.

Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς τὰ περιστατικὰ τῶν θρύλων τούτων γίνεται λόγος περὶ ὕπνου, ἢ μᾶλλον περὶ τελείου ληθάργου, παρατεινομένου ὑπὲρ πᾶν φυσικὸν ὅριον ἐξ αἰτίας ὑπερφυσικῆς. Εἰς τὰ φαινόμενα δὲ αὐτὰ δρᾷ ὁ μέγιστος παράγων τῆς παντοδυναμίας τοῦ θείου, ὅστις ἀποκλείει πᾶσαν ἄλλην κρίσιν καὶ συζήτησιν. Ἐνῷ εἰς τὸ συμβὰν τοῦ γάλλου εὐπατρίδου εὑρισκόμεθα πρὸ ἀνθρώπου ζήσαντος ἐπὶ μίαν πενταετίαν ζωὴν πραγματικήν, μὲ ὅλας τὸς φυσικὰς αὐτῆς λειτουργίας, ἐν μονώσει μὲν καὶ ἑκουσίᾳ καὶ ἀκουσίᾳ, ἀλλὰ πάντα ἐν ἐπαφῇ μετ' ἄλλων ἀνθρώπων, ἀσχολουμένου δὲ δοκίμως εἰς διανοητικὴν ἐργασίαν ἀπαιτοῦσαν καὶ σκέψιν καὶ κρίσιν καὶ ἐν τοσούτῳ ἀγνοήσαντος τελείως ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν κατὰ τὸ μακρὸν ἐκεῖνο διάστημα, τελεσθέντα μεγάλα καὶ σεβαρώτατα γεγονότα.

Τί νὰ ὑποθέσωμεν ἀρά γε; ὅτι μερικαὶ λειτουργίαι τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων ἠδράνησαν, ἐστείρευσαν, ἐληθάργησαν, ἐνεκρώθησαν ἐπὶ χρόνον μακρὸν καὶ ὅτι κατόπιν, συνεπείᾳ ἐσωτερικοῦ τινος κλονισμοῦ ἀνέκτησαν πάλιν διὰ μιᾶς τὴν ζωτικότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ ὡρολόγια ἢ καὶ ἄλλα τινὰ μηχανήματα; Εἶνε ἴσως καὶ τοῦτο μία ἐξήγησις· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ περὶ τῆς ὀρθότητός της; Τίς δύναται νὰ μαντεύσῃ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ μελαμβαθῆ ὕδατα τοῦ ἀνθρωπίνου λογισμοῦ, ὅπου μάτην ἡ ἐπιστήμη κοπιᾷ νὰ εἰσχωρήσῃ, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ παντοῖα αὐτοῦ ζοφερὰ μυστήρια;

ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ὁ Βαθράκης σαρώνοντας τὴν ἐκκλησιά, ἦταν ὅλος νεύρα καὶ γιὰ μάλωμα, μπαρούτι ἕτοιμο μὲ τὸ παραμικρὸ νὰ πάρῃ φωτιά. Ὁ Κριθάρης ὁ μπακάλης τῆς κουρελογειτονιᾶς ποὺ κάτι τοῦ εἶπε μὲ τὸ θάρρος τοῦ μπακάλη, τοῦ ταβερνιάρη σὲ γνωστὸ τοῦ πελάτη, ἐδέχτηκε ἀνέλπιστα ἕνα σωρὸ βρυσιὲς στὴ ράχη του, κέφυγε. Καὶ τί τοῦχε πεῖ; Πῶς δὲν ἔκανε καλὰ νὰ σαρώνει τὴν ἐκκλησιὰ φορῶντας τὸ καπέλο του; Ἂν δὲν εἶχε τὰ νεύρα του ὁ Βαθράκης θὰ γελοῦσε, ἢ θὰ τοῦλεγε:

— Δὲν πᾶς στὸ μπακάλικό σου νὰ κλέψεις καμμιὰ φτωχιά!...

Μὰ καὶ δὲν ἦταν πρώτη φορά, ποῦ τοῦ τόχε πεῖ ὁ ταβερνιάρης, ποὺ τὸν πείραζε γιαὐτό.

Ὁ Βίβας ὁ νεκροθάφτης, ποὺ στεκόταν ἀπ' ἔξω, κέτρεξε μέσα νὰ δεῖ τί συνέβαινε, ἔδωσε δίκαιο, ἅμα τόμαθε, στὸ Βαθράκη καὶ θύμωσε κι αὐτὸς χωρὶς νἄχει τὰ νεύρα τοῦ Βαθράκη.

— Ἐμεῖς νὰ βγάζουμε τὰ καπέλα μας! Δὲν εἶνε καλὰ διόλου! εἶπε.

Καὶ εἶχε δίκαιο. Αὐτοὶ νὰ βγάζουν τὰ καπέλα τους, ἄνθρωποι τῆς ἐκκλησιᾶς, γνωριμοί της! Πῶς μπαίνει κανεὶς σὲ ἐπίσημο φίλο, στὸ γραφεῖο του; Δὲ μπορεῖ καὶ νὰ φορεῖ τὸ καπέλο του ἴσαμε ταυτιά; Ἀλλάζει ὅταν εἶνε ἄλλοι πολλοὶ ἐμπρός, εἶνε κάποια ἑορτή...

Ὁ Βαθράκης ὅμως γρήγορα μετανόησε, ποὺ ἔδρασε τὸν Κριθάρη:

— Ποιὸς ξέρει τώρα, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, τί ἀποπιόματα θὰ μοῦ δίνει!

Ὅταν ἔφθασε στὴν πόρτα σαρώνοντας, κέβγαλε ἔξω τὰ σκουπίδια, τῆς λάσπες, ἔρριξε μιὰ ἄγρια ματιὰ στὸ καφενεδάκι, ποὺ βρισκότανε λίγο μακρυὰ ἀπ' ἐκεῖ.

Ἀπ' ἔξω εἶδε τὸν Ἀποστόλη, τὸν λασπιτζῆ, νὰ κάθεται μὲ τένα πόδι πάνω σταλλο...

— Νάτος!.. ἔκανε ὁ Βαθράκης. Καὶ πρωΐ, πρωΐ!.. Καλὰ μοῦ εἶπε ὁ Καρούλης!.. Δὲν κάνει λάθος αὐτὸς ὁ μάγκας, δὲν κάνει λάθος!.. Τί θέλει τέταια ὥρα, γιατὶ δὲν πάει νὰ δουλέψει, δουλιὰ ἔχει μπόλικη!.. Περιμένει νὰ περάσει!..

Καὶ κρατῶντας τὸ ξύλο τῆς σκούπας σφιχτά, κοίταξε τὸ λασπιτζῆ γιὰ λίγο, ἄγρια, ὕστερα κούνησε τὸ κεφάλι κέτριξε τὰ δόντια:

—Ἔ, ρέ! εἶπε. Ἐγὼ δὲν εἶμαι Μετζάστρας! Θὰ σοῦ φάω τὸ μάτι!

Τίναξε τὰ σκουπίδια μακρυὰ καὶ μέση. Ἀλλὰ πάλι πῆγε στὴν πόρτα καὶ ἄρχισε νὰ κρυφοβλέπει.

Καὶ ὁ ἥλιος τότε μόλις εἶχε βγεῖ καὶ χρύσωνε τοὺς στύλους τῆς ταράτσας τοῦ ψηλοῦ ἀκανόνιστου σπιτιοῦ τοῦ Κριθάρη τοῦ μπακάλη. Καὶ ἡσυχία. Ἀπὸ μακρυὰ ἐρχόνταν κρότοι κάρρων.

Ξαφνικὰ ταράχτηκε. Μιὰ γυναικα εἶχε φανεῖ στὸν ἔρημο δρόμο. Εἶδε τὸν ἐργάτη νὰ κοιτάζει κιαὐτὸς τὴ γυναίκα, νὰ στρίβει ἔπειτα τὸ μουστάκι του καὶ νὰ παίρνει καλύτερη στάση χωρὶς νὰ κατεβάσει τὸ πόδι του.

Ἡ γυναία πλησίαζε. Εἴτανε μιὰ χοντρή, τετράγωνη γυναίκα, ποὺ θἄκανε γιὰ παλαιστής, ταῦρος ποὔγινε καταλάθος ἀγελάδα. Εἶχε τὸ πρόσωπο κόκκινο, κόκκινο καὶ μικρὰ στρογγυλὰ μάτια, ἀλλὰ γεμάτα φωτιά.

Ἀπ' τὸν ἐργάτη διόλου δὲ στράφηκε, ἀλλ' ὁ Βαθράκης ἤξερε, πως δὲν ,ἶχε ἀνάγκη διόλου νὰ γυρίσει τὸ κεφάλι, γιατὶ ἔβλεπε καλὰ μὲ τὴν ἄκρη, ἄκρη, ἔρριχνε τὴ φλόγα της.

Δὲν εἶχε ἀφήσει τὴ σκούπα, κέκανε πὼς σαρώνει καὶ βγῆκε ἔξω.

— Γιὰ ποῦ; ρώτησε τὴ γυναίκα ἅμα τὸν πλησίασε.

—Γιὰ ποῦ ἀλλοῦ! Δὲν ξέρεις!..

Σὰ νὰ τὸν γαύγισε τοῦ φάνηκε. Καὶ οὔτε στάθηκε διόλου, ἀλλὰ μάλιστα προχώρησε πιὸ γρήγορα, ἅμα τοῦ εἶπε τὰ λόγια αὐτά.

Ὁ Βαθράκης δὲν τόλμησε νὰ τῆς πεῖ ἄλλο. Ἂν καὶ τοῦ ἦρθε νὰ τὴ βρίσει καὶ νὰ τῆς δώσει κάνα-δυὸ στὸ πρόσωπο, ποὺ τὄδε πιὸ κόκκινο, πιὸ ξαναμμένο, ἔμεινε σιωπηλὸς καὶ τὴν κοίταζε ποὺ ἔφευγε. Ἅμα τὴν ἔχασε, ποὺ ἔστριψε τὴ μάντρα τοῦ νεκροταφείου, γύρισε καὶ εἶδε τὸν ἐργάτη. Αὐτὸς καθόταν ἀκόμα ἐκεῖ, στὴ θέση του. Μπῆκε τότε στὴν ἐκκλησιὰ ρωτῶντας τὸν ἑαυτό του:

— Μὰ τὄδες; Εἶδες πὼς κουνιότανε; Μισὴ ὥρα μακρυὰ φαίνεται τὸ κούνημά της! Πρέπει νὰ προσέξεις Βαθράκη, πρέπει, γιατὶ βλέπω τὴν τύχη σου τὴν καλὴ νὰ σοῦ τὰ φέρνει ἀνάποδα λίγο!

***

Ἀπὸ κάμποσον καιρὸ ὅλοι εἴχαν ἐκεῖ στὴν κουρελογειτονειὰ νὰ κάνουν γιὰ τὴν καλὴ τύχη τοῦ Βαθράκη. Ἀπὸ ἕνας ἁπλὸς ἄνθρωπος τῶν κηδειῶν, νὰ κρατεῖ τὸ σταυρό, νὰ βοηθᾷ τὸ νεκροθάφτη, ἔγινε καντιλανάφτης, κ' εἶχε πολλὰ τυχερά. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο μαλό, ποὺ καὶ πολλοὶ τὸν ζήλευαν, εἴτον ποὺ πῆρε τὴ Μαρούσα, μιὰ γυναίκα τετράγωνη, δουλεύτρα, καὶ δυνατὴ ὅσο πκίρνει.

Τὴ Μαρούσα εἶχε κατωρθώσει ὁ Βαθράκης νὰ τὴ χωρίσει ἀπ' τὸ Μετζάστρα τὸ σκουπιδιάρη, ποὺ τὴ βασάνιζε καὶ τὴν ἔδερνε ἄγρια.

Ὁ Μετζάστρας τὴ Μαρούσα δὲν τὴν εἶχε στεφανωθεῖ, τὴν εἶχε πάρει ἀπ' τὸν Κορδάρα ἕναν πάχτη λατέργας, ποὺ τὴν εἶχε κιαὐτὸς ἔτσι ἀστεφάνωτη. Καὶ τὴν εἶχε πάρει ἀπ' τὸν Καρδάρα, μ' ἕνα τραγουδάκι, ποὺ τῆς τὸ τραγούδησε κάμποσες φορὲς τὴ νύχτα, κἔλεγε αὐτό:

Ἐσὺ βασιλισσά μου
κεγὼ σκλαβάκι σου...

Καὶ σἄλλο στίχο ἔλεγε, πὼς θὰ τὴν ἔβαζε νὰ καθεται σὲ χρυσὸ θρονί, κι' αὐτὸς θὰ τὴ λάτρευε σὰ θεό, πάντα μένοντας στὰ πέδια της...

Αὐτὸ τὸ τραγουδάκι τῆς τὄλεγε καὶ στὸ δρόμο, ὅταν τὴ συναντοῦσε, ποὺ πήγαινε στὴ δουλιά της, τῆς τὸ ἀπήγγειλε, ἀντὶ νὰ τῆς πεῖ ἄλλα λόγια ἐρωτικά:

Καὶ ἡ Μαρούσα ξετρελάθηκε κιἄφησε τὸν Καρδάρα καὶ πῆγε στὸ Μετζάστρα, παίρνοντας μαζί της καὶ τὸ παιδὶ ποὔχε κάνει μὲ τὸν Καρδάρα.

Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν Μέτζαστρα κακὰ τῆς πήγανε τῆς Μαρούσας. Ἀντὶ γιὰ θρονὶ χρυσό, βρῆκε πάλι τὴ σκάφη, μπουγάδες, κοφίνια, σαπουνάδες. Καὶ τον κόπο της νὰ τὶς τὸν βαυτᾶ αὐτός. Καὶ ξύλο, ξύλο, ποὺ τὄτρωγε χωρὶς νὰ φέρνει καμμιὰ ἀντίσταση καὶ νὰ μὴ βγάζει οὔτε φωνή, τὴν παραμικρὴ φωνή, γιὰ νὰ μὴν ἀκούσει ἡ γειτονιά.

Ἀλλὰ νὰ τὸ τραγουδάκι τοῦ Βάθρακα ἕνα βράδι. Καὶ εἴταν κεῖνο τὸ παλιὸ τραγουδάκι τὸ ἴδιο, ποὺ τῆς ὑποσχόταν τόσα καὶ τόσα,

Τὴν ἄλλη μέρα, καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνοντας στὴ δουλιά της μέσ' στὴν πόλη, ὁ Βαθράκης ἀκουμπισμένος στὸν τοῖχο τοῦ νεκροταφείου, τῆς εἶπε τὸ τραγουδάκι. Κατάλαβε τότε. ποιὸς εἴταν ὁ τραγουδιστὴς τῆς νύχτας.

Καὶ δὲ βραδύνανε νὰ τὰ φκιάξουν.

Ὁ Βαθράκης τὴν πρώτη νύχτα, ποὺ συναντήθηκαν, τὴν ὁδήγησε στὸ νεκρσταφεῖο. Πέρασαν ἕναν τοῖχο χαλασμένο καὶ βρέθηκαν μέσ' στὰ μνήματα καὶ τοὺς σταυρούς. Καὶ κεῖ μέσα τὰ εἶπαν καὶ ὀρκίστηκαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον ἀγάπη χωρὶς τέλος. Κ' ὕστερα στρώσανε τὸ γαμήλιο κρεβάτι τους πάνω σ' ἕνα μνῆμα μαρμαρένιο.

Ὅταν ἐπέστρεψε στὸ σπίτι της ἡ Μαρούσα, νὰ σὲ λίγο καὶ ὁ Μετζάστρας. Καὶ εἶχε ἔρθει ὅλο θυμό, γιατὶ εἶχε μαλώσει στὴν ταβέρνα. Ἀλλὰ ἐκεῖ στὸ σπίτι του θὰ ξεθύμανε. Καὶ χωρὶς πολλὰ λόγια, μὲ μιὰ μικρὴ ἀφορμή, σήκωσε τὸ χέρι του γιὰ νἀρχίσει τὴ Μαρούσα στὸ ξύλο.

Ἀλλά, ἀλλά, αὐτὴ τὴ φορά, τὰ χέρια τῆς Μαρούσας, ποὺ ἔμεναν πάντα ἀκίνητα ὅταν τὶς ἔτρωγε, κινηθήκανε μὲ ὁρμή, τὸν ἀρπάξανε σὰ νἄταν βρεμμένο μεγάλο πανί, καὶ ζητοῦσε νὰ τὸ στίψει καὶ τὸν ἀναποδογύρισαν. Καὶ μετὰ πέφτοντας πάνου του ἄρχισε νὰ τοῦ στολίζει μὲ τὰ νύχια της τὸ πρόσωπό του, νὰ τοῦ σκαλίζει διάφορα κοσμήματα.

Οἱ γείτονες, ποὺ τρέξανε ἀπ' τὶς τρομερὲς φωνές του, τὸν σώσανε.

Ἡ Μαρούσα πῆρε τὰ δυό της παιδιά, γιατὶ εἶχε κάνει κι' ἄλλο μὲ τὸ Μετζάστρα, καὶ πῆγε στὴ φωλιὰ τοῦ Βαθράκη.

Ἀλλὰ καὶ κεῖ ποὺ τόσο ἤλπιζε, τὰ ἴδια βρῆκε. Ἀντὶ θρονί, τὴν σκάφη καὶ τὰ λεπτὰ ποὺ ἔπαιρνε νὰ μπαίνουν στὴν τσέπη τοῦ Βαθράκη Καὶ τὸ ξύλο δὲν ἔλειπε, ὅταν ὁ Βαθράκης ἐρχότανε μεθυσμένος.

Ἄρχισε πάλι νὰ προσέχει τὶς νύχτες ποὺ ξυπνοῦσε, μὴν ἀκούσῃ κανένα τραγουδάκι. Καὶ ὅταν ἔβγαινε καὶ πήγαινε γιὰ τὶς μπουγάδες. πάλι κοίταζε μὲ τὶς ἄκρες τῶν ματιῶν της τοὺς ἐργένηδες τῆς γειτονιᾶς, προσπαθῶντας μὲ τὴ φλόγα τους νὰ τοὺς ἀνάψει τὴ φωτιά.

Καὶ δὲν ἄργισε νἀκουστεῖ τὸ τραγουδάκι. Κάποιος εἶχε πάρει φωτιά.

Τὸ βράδι τῆς ἡμέρας ποὔχε γίνει τὸ μάλωμα στὴν ἐκκλησία, ὁ Βαθράκης πῆγε ὅπως συνήθιζε στὴν ταβέρνα μὲ τὸν Βίβα. Δὲν πῆγε στοῦ Κριθάρη, ἀλλὰ σὲ ἄλλη. Δὲν ἔμεινε ὅμως πολὺ ἐκεῖ· κάτι τὸν ἔσπρωχνε νὰ φύγει, Κ' ἔφυγε ἀφίνοντας τὸ Βίβα νὰ πίνει μᾶλλους καὶ πῆγε στὸ σπίτι του.

Ἐκεῖ, στὸ σπιτι του βρῆκε μόνο τὰ τρία παιδιά. Τὸ τρίτο δὲν εἶταν καὶ πολὺς καιρὸς ποὺ εἶχε παρουσιασθεῖ. Μιὰ γειτόνισσα, ποὺ ἄφινε ἡ Μαρούσα νὰ ρίχνει μιὰ ματιὰ σπίτι της, στὰ μικρά, τοὺς εἶχε ἀνάψει φῶς. Καὶ τὸ μεγαλείτερο περιποιόταν τὸ μικρότερο.

Βγῆκε πάλι ἔξω καὶ ἄρχισε νὰ γυρίζῃ. Πῆγε στὴν ἐκκλησιά, ἔφερε βόλτα τὸ νεκροταφεῖο. Ξαφνικὰ ποὺ εἶδε τὸν πεσμένο τοῖχο, τοῦ ἦρθε μιὰ ἰδέα. Γρήγορα, γρήγορα τότε, τὸν πέρασε καὶ μπῆκε μέσα.

Ἦταν ἡσυχία, κλαδὶ δὲν κουνιότανε. Ψηλὰ ἀστέρια πλῆθος, λάμπανε.

Βάδιζε σιγὰ ὅσο μποροῦσε μέσ' τοὺς τάφους, καὶ πρόσεχε μὴν ἀκούσει θόρυβο. Πῆγε μέσ' τὰ μνήματα τὰ πλούσια. Τίποτε. Ἀλλὰ νὰ κάτι ἄκουσε! Ἐκεῖ κάπου γινόταν κάποιος θόρυβος. Στὸ θῆμα του ποὺ τάραξε τὴν ἡσυχία, δυὸ σκιὲς σὰ νὰ βγῆκαν ἀπὸ ἕνα μνῆμα, πετάχτηκαν καὶ ἀρχίσανε νὰ φεύγουν γρήγορα. Ὁ Βαθράκης ὁρμησε. Οἱ σκιὲς φεύγανε πρὸς τὸν χαλασμένο τοῖχο. Ἡ μιὰ σκιὰ μὲ φουστάνια, ἔμεινε πίσω σιγὰ σιγά. Καὶ ὁ Βαθράκης τὴν πλησίαζε.

—Ἄ, μωρή, θὰ σοῦ τὸ φάω τὸ μάτι. τῆς εἶπε μὲ μανία.

Εἶχε γνωρίσει τὴ Μαρούσα του. Καὶ ἦταν ἕτοιμος νὰ τὴν ἁρπάξει, ὅταν ἡ Μαρούσα στρέφεται καὶ τοῦ δίνει μιὰ σπρωξιά. Ὁ Βαθράκης ἔπεσε σὰ νὰ τὸν κλώτσησε ἄλογο. Κ' ἔπεσε πάνω σ' ἕνα σταυρό. Ὁ σταυρὸς ἔσπασε,

Χτυπημένος, ζαλισμένος καὶ βογκῶντας ἔμεινε ἀρκετὴ ὥρα κάτω. Μὰ σὰ νὰ μὴ τοῦ ἐρχόταν καὶ καλὸ νὰ σηκωθεῖ. Σηκώθηκε ὅμως ἐπὶ τέλους καὶ πῆγε σπίτι του.

Τὸ βρῆκε σκοτεινό, σιωπηλό!

Ἄναψε φῶς μὲ δυσκολία. Καὶ εἶδε τότε, πὼς δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ἐκεῖ. Ἡ Μαρούσα μὲ τὰ μουρέλια της εἴχανε χαθεῖ.

***

Τώρα ἡ Μαρούσα βρῆκε ὅτι ἐπιθυμοῦσε; Οἱ κακὲς γλῶσσες τῆς κουρελογειτονιᾶς, λένε, πὼς πάλι τὴ βλέπουνε πολλοί, νὰ πηγαίνει πρωΐ, πρὸς τὴν πόλι. Καὶ ἀκόμα πὼς πάλι ὅταν περνᾷ ἀπὸ καφενέ, ἢ μπακάλικο, πάλι κοιτάζει τοὺς ἐργένηδες ποὺ κάθονται ἀπ' ἔξω μὲ τὲς ἄκρες τῶν ματιῶν της, τοὺς ρίχνει φλογερὲς ματιές....

ΔΗΜΟΣΘ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Μ. ΔΕΦΝΕΡ

ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Γεωργιούπολις.—Βρύσες.—Κράπη.—Λαγκὸς τοῦ Κατρέ.—Ὀροπέδιον τοῦ Ἀσκύφου. — Φαράγγι τῆς Νέμπρου.—Χώρα τῶν Σφακίων.—Λουτρό.

Ὕστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν παρέκβασιν ἂς ἐξακολουθήσω τὴν περιγραφὴν τοῦ ταξειδιοῦ μου.

Στὲς 2 παρὰ 10 ὁ ἁμαξιτὸς δρόμος ἔπαυσε νὰ εἶνε σκιρρόστρωτος, ἐξακολουθοῦσε ὅμως νὰ εἶνε σκαμμένος καὶ ἰσοπεδωμένος. Τώρα, ἂν θέλει ὁ Θεός, θὰ εἶνε τελειωμένος.

Στὲς 2 ἀκριβῶς ἐρθάσαμεν εἰς μίαν τοποθεσίαν, ποῦ λέγεται ***Ἑλληνικὰ Χωράφια.*** Ξεπέζεψα καὶ ἐξήτασα τὸ μέρος, δὲν εἶδα ὅμως πουθενὰ λείψανα ἀρχαίων χρόνων. Δυνατὸν νὰ εἶνε χωμένα στὴ γῆ καὶ ἡ παράδοσις νὰ ἔσωσε τὴν πληροφορίαν περὶ ἀρχαίου συνοικισμοῦ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος. Δυνατὸν ἡ ὀνομασία νὰ δηλοῖ, πῶς αὐτὰ τὰ χωράφια δὲν ἦσαν ἰδιοκτησία Τούρκων, ἀλλὰ Ἑλλήνων, ἐπειδὴ ὀλίγον παραπάνω ἀρχίζουν τὰ Σφακιά. Ὁ υἱός μου ἐξέφρασε τὴν γνώμην, μήπως ἑλληνικὰ χωράφια σημαίνει καλά, εὔφορα χωράφια.

Στὲς 2 καὶ 40 ἐφθάσαμεν εἰς μίαν ἀπὸ βουνὰ τριγυρισμένην στρογγυλὴν κοιλάδα, ***Κράπη*** ὀνομαζομένην, μὲ ἕνα ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἕνα μεγάλο πηγάδι καὶ μιὰ μικρὴ ταβέρνα. Ἐκεῖ ξαποστάσαμε λιγάκι καὶ ποτίσαμε τὰ μουλάρια μας, πρὶν ἐμποῦμε εἰς τὸν ***Λαγκὸ τοῦ Κατρέ***· ἡ εἴσοδός του φαίνεται εἰς τὴν φωτογραφία δεξιᾷ στὸ βάθος.

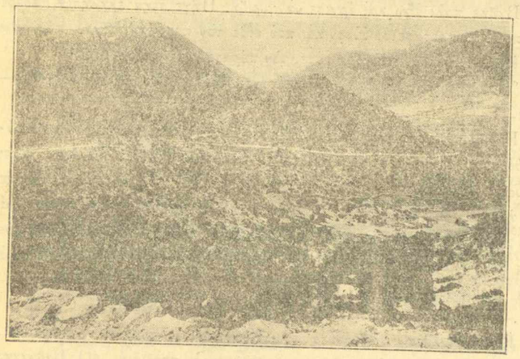

Ἡ Κράπη.

Ὁ Ἀληθάκης ἔκαμε τὸ πηγάδι τῆς Κράπης, διὰ νὰ ποτίζωνται ἐκεῖ τὰ ποίμνιά του. Ἕνα Σφακιανὸ τετράστιχο λέγει·

Νὰ εἴχαμε τὴν ***Γαῦδο*** πῆττα
Καὶ τὸν ***Βολακιᾶ*** μυζίθρα
Καὶ τσῆ ***Κράπης*** τὸ πηγάδι
νὰ εἴχαμε γεμάτο λάδι (*).

Τὸ πηγάδι τῆς Κράπης εἶνε τὸ σύνορον μεταξὺ τοῦ Ἀποκόρωνα καὶ τῶν Σφακιῶν.

Τὸ ὄνομα ***Κράπη*** εἶνε βεβαίως πανάρχαιον καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν ρίζαν μὲ τὴν ***Κάρπαθον***, ἥτις ἐλέγετο καὶ ***Κράπαθος***.

Ἡ ***Κράπη*** ἔπαιξε μεγάλο ρῶλο εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σφακιανῶν τοῦ 1770, τὴν ὁποίαν ὀργάνωσεν ὁ Δασκαλογιάννης, βασιζόμενος εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς ὁμοδόξου Ρωσσίας. Ἀνήμερα τοῦ Πάσχα (4 Ἀπριλίου 1770) ἐμαζεύθηκαν στὴν Κράπην ἀπ' ὅλα τὰ χωριὰ τῶν Σφακιῶν ὡς δύο χιλιάδες ὡπλισμένοι, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς παπάδες των.

Στσῆ πρῶτες ἡμέρες τ' Ἀπριλιοῦ, ἕνα κολατζιδάκι,
οἱ Σφακιανοὶ σηκόνουνε στὴν Κράπη τὸ σαντζάκι (*).

Ἀφοῦ στὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ Προδρόμου ἔκαμαν τὸ ἀπόγευμα τὴν δευτέραν ἀνάστασιν καὶ ἔρριξαν μυριάδες τουφεκιὲς στὸν ἀέρα, ἐρρίχτηκαν μερικὲς ἡμέρες στὸ γλέντι, σὲ χοροὺς καὶ φαγοπότια—ἂς ἦταν καλὰ τὰ σφαχτὰ τῶν ἀγάδων τῆς περιφέρειας—καὶ περίμεναν ν' ἀρθοῦν ἐπαναστάται καὶ ἀπὸ τὲς ἄλλες ἐπαρχίες,

μὰ ἡ Κρήτ' ἡ ἀποδέλοιπη στέκουν καὶ συντηροῦσι.

Αὐτὴ ἡ ἐπανάστασι ἐτελείωσε πολὺ τραγικὰ μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἄνω πόλεως καὶ τῆς Ἀράδενας, μὲ τὴν σφαγὴ ἑκατοντάδων γυναικοπαίδων καὶ μὲ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Δασκαλογιάννη (18 Ἰουνίου 1770), τὸν ὁποῖον θὰ διηγηθῶ παρακάτω.

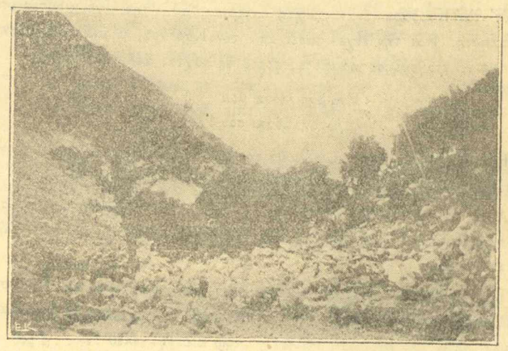

Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Λαγκὸν τοῦ Κατρέ.

Ἀπὸ τὸ πηγάδι τῆς Κράπης ξεκινήσαμεν στὲς 3 παρὰ 5 καὶ ὕστερα ἀπὸ 8 λεπτὰ ἐφτάσαμεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ***Λαγκοῦ τοῦ Κατρὲ***, ὅπου ἀπαντήσαμεν ἕνα κοπάδι πρόβατα.—Καλὸς οἰωνός!

Αὐτὸ τὸ φαράγγι ἔχει μῆκος 2 περίπου χιλιομέτρων καὶ εἶνε πολὺ στενὸ καὶ ἀνηφορικό. Δὲν ἔχει μὲν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἀπόκρημνα βουνὰ σὰν ὄρθιους τοίχους, ὅπως τὰ φαράγγια τῆς Νίμβρου, τῆς Σαμμαριᾶς καὶ τῆς Ἀράδενας, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶνε ἀρκετὰ ἀπότομα καὶ σκεπασμένα ἀπὸ πελώρια πουρνάρια, ἀζιλάκους καὶ θηλυκὰ κυπαρίσσια.

Λαγκὸς σημαίνει μιὰ στενὴ ρεμματιὰ μεταξὺ ὑψηλῶν βουνῶν. Εἰς τὴν ἁπλοελληνικὴν λέγομεν λαγκάδι, λαγκάδα. Εἰς τὴν Σκῦρον ὑπάρχει τοποθεσία ***Λάγκα.*** Ὁ Gustav Meyer εἰς τὰ Neugriechische Studien. II. (Wien 1894) ἀναφέρει αὐτὰς τὰς λέξεις μεταξὺ ἐκείνων, ποῦ ἐπῆραν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Σλάβους, Ἀλβανοὺς καὶ Ρουμούνους. Ἀφίνω ποῦ μήτε εἰς τὴν Κρήτην μήτε εἰς τὴν Σκῦρον ἐπάτησαν ποτε αὐτοὶ οἱ λαοί, ἀλλὰ διὰ τὴν Κρητικὴν λέξιν ***λαγκὸς*** ὑπάρχει καὶ μία τόσο τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς της, ὅπου παύει καθε ἀμφιβολία καὶ συζήτησις.

Στέφανος ὁ Βυζάντιος καὶ ὁ Παυσανίας (VIII, 53, 3) ἀναφέρουν

(*) ***Ἡ Γαῦδος*** εἶναι ἕνα νησὶ νοτίως τῶν Σφακιῶν καὶ ὁ ***Βολακιᾶς*** ἕνα ὑψηλὸ βουνὸ (2108 μέτρα) ἀριστερᾷ ἀπὸ τὸ Ξυλόσκαλο, ἐκεῖ ποῦ βγαίνουμε ἀπὸ τὸ φαράγγι τῆς Σαμμαριᾶς εἰς τὸ ὀροπέδιον ***Ὀμαλός.***)

(*) ***Κολατζιδάκι.*** ἡ ὥρα ποῦ κολατζίζουν οἱ γεωργοὶ καὶ ἐργάται.
Σαντζάκι πολεμικὴ σημαία).

Κατρεὺς καὶ ***Κάτρη*** ὡς πόλιν ἐν Κρήτῃ. Αὐτὴ ἡ ἀρχαία πόλις ἢ πολίχνη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔκειτο ἄλλοῦ παρὰ ***ἢ*** εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κράπης πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Λαγκὸ τοῦ Κατρὲ ***ἢ*** εἰς τὸ μικρὸν ὀροπέδιον, ὅπου εἰς τὸ ὕψωμα καταλήγει ὁ Λαγκὸς καὶ ὅπου εἶνε σήμερα τοῦ ***Βατὲ ἡ στέρνα.***

Τώρα θὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν μνήμην σας ὅσα μᾶς παραδίδουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς διὰ τὸν Κατρέα. Ὁ Κατρεὺς ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Μίνωος καὶ διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν, εἶχε δὲ ἕνα υἱόν, Ἀλθαιμένην, καὶ τρεῖς θυγατέρας, τὴν Ἀερόπην, τὴν Κλυμένην καὶ τὴν Ἀπημοσύνην. Μολονότι ὁ πατὴρ Κατρεὺς καὶ ὁ υἱὸς Ἀλθαιμένης ἐγνώριζαν τὸν χρησμόν, ὅτι ὁ υἱὸς ἐν ἀγνοίᾳ θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα πατέρα του, καὶ μολονότι ὁ υἱὸς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πεπρωμένου οἰκειοθελῶς ἔφυγεν ἐκ Κρήτης καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ρόδον, ἐν τούτοις ἡ τύχη τὸ ἔφερεν ἔτσι, ὥστε μετὰ ἔτη πολλὰ ἐν ἀγνοίᾳ νὰ σκοτώσῃ τὸν γέροντα πατέρα του, μεταβάντα εἰς Ρόδον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ υἱοῦ του. Ὁ αὐτὸς μῦθος ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὰς Θήβας μὲ τὸν Λάϊον καὶ τὸν Οἰδίποδα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς θυγατέρας τοῦ Κατρέως, ὁ πατὴρ παρέδωκε τὴν Ἀερόπην καὶ τὴν Κλυμένην εἰς τὸν ***Ναύπλιον***, διὰ νὰ τὰς ρίψῃ πρὸς τιμωρίαν εἰς τὴν θάλασσαν· ὁ Ναύπλιος ὅμως ἔπῆρε τὴν Κλυμένην γυναῖκα, εἰς δὲ τὸν Πλεισθένην ἔδωκε τὴν Ἀερόπην, ἥτις ἐγέννησεν εἰς αὐτὸν τὸν ***Ἀγαμέμνονα*** καὶ τὸν ***Μενέλαον. Ὁ μῦθος αὐτὸς περὶ τοῦ Κατρέως καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ συνδέει τοὺς Ἀτρείδας μὲ τὸν Μίνωα, καὶ τὴν Πελοπόννησον, ἰδίως τὴν Ἀργολίδα μὲ τὴν Κρήτην, ὑποδηλώνει δὲ ὅτι οἱ Κρῆτες ὡς πρῶτοι ἐπήλυδες τῆς Ἀργολίδος ἔφεραν τὸν Κρητικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς Μυκήνας, τὴν Τίρυνθα καὶ τὸ Ναύπλιον.***

Καὶ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἀξιοθαύμαστον γεγονός, ὅτι ὁ ***Λαγκὸς τοῦ Κατρὲ*** διετήρησε τέσσερες σχεδὸν χιλιάδες ἐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Μίνωος, μᾶς ἔρχεται ὁ Gustav Meyer καὶ εὑρίσκει ὅτι ἡ λέξις ***λαγκὸς*** εἶνε σλαβορουμανική! Ἂν ἤμουν σπιριτιστής, θὰ καλοῦσα τὸ πνεῦμα τοῦ Γουστάβου, διὰ νὰ τοῦ τὰ ψάλω! Παρακαλῶ δὲ εὐσεβάστως τὸν γλωσσοκαθαριστὴν κύριον Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, ὅπως εὐαρεστούμενος τὴν λέξιν ***λαγκὸς*** μὴ ἀποκόψῃ ὡς κακόηθες νεόπλασμα ἀπὸ τὸ κορμὶ τῆς νεοελληνικῆς.

Ἐκεῖ ποῦ τὸ μουλάρι μου ἀνέβαινε μὲ κόπο εἰς τὸ βάθος τοῦ λαγκοῦ, ἐθαύμαζα τοὺς χονδροὺς κορμοὺς γηραιῶν πουρναριῶν καὶ ἀζιλάκων (*) καὶ τὴν ζωηρὰν πρασινάδα ὑψηλῶν κυπαρισσιῶν, ποῦ κάμποσα ἦσαν μισοπλαγιασμένα ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ ρεύματα τῶν κατερχομένων ἀνέμων, καὶ ἔπειτα ἀτένιζα ὑψηλὰ μὲ ἀνατριχίλα πρὸς τὰ μυτερὰ καὶ ἀπόκρημνα βράχια τῶν κορυφῶν τριγυρισμένα ἀπὸ κοτρῶνες μικρὲς καὶ μεγάλες ποῦ ἀπέσπασαν οἱ κακοκαιρίες τῶν αἰώνων, καὶ πρὸς τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰ γεράκια, ποῦ γύριζαν ἀποπάνω μας, καὶ ἐνθυμήθηκα τὸν Rob. Pashley ποῦ γράφει εἰς τὸ βιβλίον του (II, 172), πῶς εἰς τὰ 1834 περνῶντας ἀπ' ἐκεῖ εἶδεν ἀκόμη σωροὺς ἀπὸ ἀσπρισμένα κόκκαλα τῶν Τούρκων, ποῦ σκοτώθηκαν στὰ 1821 σ' αὐτὸν τὸν Λαγκὸ ἀπὸ τοὺς Σφακιανούς.

Ὁ Λαγκὸς τοῦ Κατρὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἰς τὸν μεσαιῶνα θὰ εἶδε τέτοια δράματα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, εἰς τοὺς νεωτάτους ὅμως χρόνους δύο φορὲς ἔγεινε καταστρεπτικὸς διὰ τοὺς Τούρκους, τὴν πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, καὶ τὴν δευτέραν κατὰ τὸ 1867.

Τὸν Ἰούλιον 1821 ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Καούνης, περφημισμένος διὰ τὴν ἀνδρείαν του, μὲ πλέον τῶν 4000 Τούρκων ἀπὸ τοῦ Καλλιράτη καὶ τὴν Ἀσφένδο εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀσκύφου καὶ ἐνόμιζε πῶς κατέβαλε πλέον τοὺς Σφακιανούς. Αὐτοὶ ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν μαζευθῆ καὶ ἐπετέθηταν κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐτραβήχθησαν πρὸς τὸν Λαγκὸ τοῦ Κατρὲ καὶ ἀρχίζαν νὰ ὑποχωροῦν ἐντὸς αὐτοῦ. Τότε ἕνα μέρος τῶν Σφακιανῶν ἐπέρασε διαστικὰ ἀπὸ τὰ βορειοδυτικὰ ὑψώματα καὶ ἐπετέθη κατὰ τῶν φυγάδων ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ πλευρό. Τὰ σώματα τῶν σκοτωμένων στρατιωτῶν ἁλόγων καὶ μουλαριῶν ἔγειναν φοβερὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν φυγὴν τῶν ὀπισθεν ἐρχομένων, τοὺς ὁποίους ἄλλο ἀσκέρι Σφακιανῶν περίμενεν εἰς τὸ κάτω τέρμα τοῦ Λαγκοῦ. Ἔτσι ἐχάθηκαν οἱ περισσότεροι Τοῦρκοι μέσα στὸν Κατρὲ καὶ ὀλίγοι μόνον ἐσώθηκαν, ὅσοι πρόφθασαν μεμονωμένοι νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ ὑψώματα.

Στὰ 1867 ἐπανελήφθη εἰς τὸν Λαγκὸ τοῦ Κατρὲ τὸ αὐτὸ φοβερὸν δρᾶμα. Ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς ***Μουσταφᾶ - Πασᾶς*** ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἱστορικοῦ Ἀρκαδίου (*) ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἀποκόρωνα, προσέβαλε καὶ ἐχάλασε τὰ χωριὰ ***Λάκκους*** καὶ ***Ζοῦρβα*** καὶ ἐπετέθη ἔπειτα κατὰ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν παρὰ τὸ ὄρος ***Φώκιες,*** τὸ βόρειον σύνορον τοῦ ὀροπεδίου Ὁμαλοῦ, καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγήν. Ἀνενόχλητος πλέον εἰσέβαλε τότε εἰς τὸ ***Σέλυνον***, κατέστρεψε διάφορα χωριὰ καὶ ἐστρατοπέδευσε κοντὰ στὸ χωριὸ ***Λειβάδα.*** Ἀπὸ ἐκεῖ ἔστειλε τὰ στρατεύματά του διὰ θαλάσσης ἀπὸ τὴν ***Σούγιαν*** στὰ ***Σκοινάρια*** (δυτικὰ τοῦ Φραγκοκάστελλου), ἀφοῦ δὲ ἀπεβιβάσθησαν, ἐπῆγε μὲ αὐτὰ εἰς τὴν ***Χώραν τῶν Σφακίων***, ὅπου ἔμεινε 15 ἡμέρας.

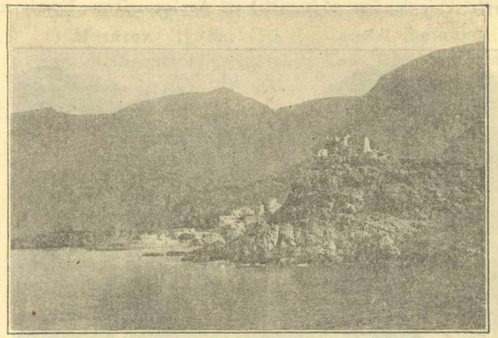

Χώρα τῶν Σφακίων.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπανειλημμένως προσεκάλεσε τοὺς Σφακιανοὺς νὰ ὑποταγοῦν, ἀλλ' αὐτοὶ ἔκαμαν τὸν κουρό, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὡπλίσθησαν βιαστικὰ καὶ κρυφὰ πρὸς ἀντίστασιν. Ὁ Μουσταφᾶ-Πασᾶς, μὲ ἰὴν ἰδέα πῶς εἶχε καταπνίξει πλέον τὴν ἐπανάστασιν, ἀποφάσισεν, ἀπὸ τὴν Χώραν τῶν Σφακίων μὲ τὰ στρατεύματά του νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ διὰ θαλάσσης εἰς τὰ Χανιά, ἀλλὰ διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ περάσῃ μάλιστα ἀπὸ τὰ Σφακιά, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν κόσμον, πῶς ἐτελείωσεν ἡ ἐπανάστασις. Στὲς 16|28 Ἰαν. 1867 ἐξεκίνησεν λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἐμπρόσγιαλο (ἔτσι λέγεται ἡ παραθαλάσσιος συνοικία τῆς Χώρας τῶν Σφακίων) καὶ διὰ τοῦ φαραγγιοῦ τῆς Νίμβρου ἀνέβηκεν εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀσκύφου, ὅπου διενυκτέρευσε. Τὸ πρωΐ διέταξε ταχεῖαν ἀναχώρησιν. Μόλις ὅμως ἡ ὀπισθοφυλακή του ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ ὀροπέδιον καὶ ἐμπῆκε ἀνάμεσα στὰ ὑψώματα, τῆς ἐπετέθησαν οἱ ἐπαναστάται τοῦ Καλλικράτη κοντὰ εἰς τὸ ὄρος Φαζὸς (σφακ. φαζὸς=φαιός, τράγος φαζὸς=τράγος σταχτερὸς) καὶ ἐκεῖνοι τῆς Νίμβρου καὶ τοῦ Ἀσκύφου εἰς ἄλλα σημεῖα. Ὁ ἀντίλαλος τῶν τουφεκισμῶν προσεκάλεσε καὶ ἄλλους πολεμιστὰς· ἀκόμη καὶ γυναῖκες ἔλαβαν

(*) Ἡ ἀζίλακας quercus ilex, πουρνάρι, πρῖνος quercus calliprinos.

(*) Ἡ μονὴ αὐτὴ ἱδρύθη κατὰ τὸ ὃν μ. Χ. αἰῶνα ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον. Ὅταν δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μουσταφᾶ—Πασᾶ, ὁ ἀνδρεῖος Κρητικὸς ***Γιαμπουδάκης*** ἔβαλε φωτιὰ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην τοῦ μοναστηριοῦ καὶ ἀντίναξε αὐτὸ μαζὺ μὲ γίλιους ἀγωνιστὰς καὶ γυναικόπαιδα.

μέρος εἰς τὴν μάχην. Ἀπὸ τὰ ὑψώματα ἐπυροβολοῦσαν καὶ κυλοῦσαν βράχια ἐπάνω στοὺς Τούρκους, ποὺ ἔφευγαν τὸν Λαγκὸ τὸν κατήφορο πρὸς τὴν Κρήπην· ἄλλοι τοὺς ἐπροσπέρασαν, τοὺς ἔκοψαν τὸν δρόμο καὶ τοὺς ἐξεκάτισαν, ὡς ποὺ νὰ ἤγοῦν ἀπὸ τὸν Κατρέ.

Αὐτὸ τὸ σίματηρὸ δρᾶμα ἐπαίχθη μέσα σὲ δύο τρεῖς ὧρες. Πλέον τῶν χιλίων νεκρῶν καὶ ἄλλοι τόσοι τραυματισμένοι ἔμειναν μέσα στὸν Λαγκό. Καὶ ἔτσι ἐξεδικήθησαν τὰ θύματα τοῦ Ἀρκαδιοῦ. Ὕστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ τσάκισμα ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς μὲ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ στρατοῦ του ἐγύρισεν εἰς τὰ Χανιά, ἀπ' ὅπου ἀμέσως τὸν ἀνεκάλεσεν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη.

Τώρα ὅμως εἶνε καιρὸς νὰ ἀφήσω καὶ ἐγὼ τὸν Κατρέ. Στὲς 3 καὶ 5 εἴχαμε ἐμπῆ καὶ στὲς 4 πορᾶ τέταρτο ἐβγήκαμεν σ' ἕνα μικρὸ λεκανοπέδιον, ποὺ λέγεται τοῦ ***Βατὲ ἡ στέρνα***, ἐπειδὴ ἐκεῖ εἶνε μία στέρνα καὶ δίπλα ἕνα σκαφίδι ἀπὸ κορμὸ δένδρου, ὅπου οἱ τζοπάνιδες ποτίζουν τὰ αἰγοπρόβατά των.

Παραπάνω ἐφθάσαμεν εἰς ἕνα ἄλλο μικρὸ λεκανοπέδιον, ***Τουρκόλακκο***ς λεγόμενον, ἐπειδὴ ἐκεῖ μιὰ φορὰ οἱ Σφακιανοὶ ἔχωσαν εἰς ἕνα λάκκον καμπόσους Τούρκους ποὺ εἶχαν σκοτώσει εἰς μίαν μάχην.

Παραπάνω ἀπὸ τὸν Τουρκόλακκον φαίνεται ἀριστερᾶ τὸ ὑψηλὸν βουνὸν ***Φαζὸς*** καὶ δεξιᾶ τοῦ δρόμου, ἐπάνω σὲ ὕψωμα, ***ὁ Πύργος τοῦ Ρογδιοῦ***. Αὐτὸν τὸν πύργον ἔκτισαν οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866. Συγχρόνως ἔκαμαν καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς δύο λόφους τοῦ ***Πλανᾶ***, ποὺ στέκουν εἰς τὸ μέσον τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἀσκύφου, ἄλλους δύο πύργους.

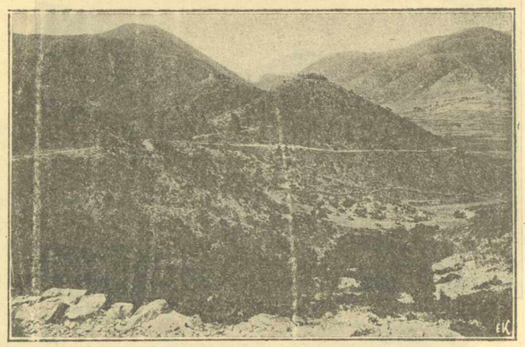

Οἱ δύο πύργοι τοῦ Ἀσκύφου.

Αἱ φρουραὶ τῶν δύο τούτων πύργων ἠμποροῦσαν νὰ συνεννοοῦνται μὲ σήματα σαλπίγγων μὲ τὴν φρουρὰν τοῦ Ρογδιοῦ καὶ αὐτὴ πάλιν μὲ τὸν πύργον ***Κεφάλα*** κοντὰ στὲς Βρύσες, καὶ αὐτὸς μὲ τὴν φρουρὰν τοῦ Βάμου καὶ τοῦ Ἰτζεδίν. Ἀκριβῶς ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν εἰς τὰ ὑψώματα τὰ λεγόμενα ***Φρυκτώρια,*** δηλ. πύργους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔδιδαν σημεῖα, ἀνάπτοντες φρύγανα, διὰ νὰ εἰδοποιήσουν ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ ἐχθρὸς ἢ ἕνα ἐχθρικὸν πλοῖον. Εἰς τὴν Σκῦρον ἀνεκάλυψα τὰ ἐρείπια 8 ἀρχαίων φρυκτωρίων. Ὁ κ. Δραγάτσης εὑρῆκεν εἰς τὰ ὑψώματα τῆς Σίφνου παραπάνω ἀπὸ 30 φρυκτώρια.

Σὲς 4.40' ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὸ διάσελλο ***Ξυλόδεμα,*** ἕνα λαιμὸν μεταξὺ τῶν βουνῶν (800 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν), ἀπὸ τὸν ὁποῖον καταβήκαμεν ἔπειτα εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀσκύφου (6'58 μ.) ***Ξυλόδεμα*** λέγεται αὐτὸς ὁ πόρος, ἐπειδὴ—αὐτὴ εἶνε ἰδική μου ἐξήγησις—θὰ ἦταν ἐκεῖ εἰς τὰ παλαιὰ χρόνια καμμιὰ χαράδρα, τὴν ὁποίαν εἶχαν δέσει (ζέψει) μὲ ξύλα, διὰ νὰ περνᾶν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῷα, ὅπως εἰς τὸ ***Ξυλόσκιλο*** εἰς τὸ τέλος τοῦ φαραγγιοῦ τῆς Σαμμαριᾶς, πρὶν βγῆ κανεὶς εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ὁμαλοῦ.

Δὲν θὰ ξεχάσω ποτέ μου τὸ μεγαλοπρεπὲς πανόραμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ὦ τοῦ βασιλεύοντος λίου ἀπλώθη μπροστά μου ἀπὸ τὸ Ξυλόδεμα. Εἰς τὰ πόδια μου ὁ μεγάλος καὶ ὁλοπράσινος κύκλος τοῦ ὀροπεδίου τοῦ Ἀσκύφου, εἰς τὴν μέσην αὐτοῦ οἱ δύο λόφοι μὲ τοὺς τουρκικοὺς κουλέδες καὶ ἕνας τρίτος μικρότερος λόφος, τὸ ***Σκόγιο***, τριγύρω δὲ εἰς τὲς ἀνωφέρειες τὰ ἑπτὰ χωριουδάκια καὶ ἀποπάνω των οἱ ὑψηλὲς κορυφὲς τῶν ***Λευκῶν Ὀρέων,*** μὲ τὴν ***Κορφὴ τοῦ Κάστρου,*** ποὺ φθάνει εἰς ὕψος 2131 μέτρων.

Το ὀροπέδιον ἔχει ἔκτασιν 7 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἔχει ὡραῖα ἀμπέλια καὶ καλοὺς ἀγροὺς ποὺ γίνεται κριθάρι λαμπρό, ἔχει καὶ καρποφόρα δένδρα πολλά, ἐκτὸς ἀπὸ ξυνά, καὶ εἶνε παράδεισος τὸ καλοκαίρι. Τὸν χειμῶνα εἶνε ἀποκλεισμένο ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον. Τότε ἑβδομάδες ὁλόκληρες πέφτει τὸ χιόνι καὶ φθάνει ὡς τὰ δώματα τῶν σπιτιῶν. Δι' αὐτὸ οἱ κατοικοι τέλῃ Ὀκτωβρίου καταβαίνουν εἰς τὸν Ἀποκάρωνα καὶ εἰς τὰ παράλια τοῦ Λιβυκοῦ Πελάγους, εἰς τὰ χειμωνιάτικά τους σπίτια. Τὰ παιδιὰ πάννε εἰς τὸ σχολεῖο ἀπὸ τέλη Μαρτίου ἕως μέσα Ὀκτωβρίου. Ὅταν τὴν ἄνοιξιν λυώνουν τὰ χιόνια, τὸ ὀροπέδιον μεταβάλλεται εἰς λίμνην, καὶ λίγο λίγο φεύγουν τὰ νερὰ ἀπὸ τὸν ***Χῶνον***, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ ὀροπεδίου. Πρὶν τρυπήσῃ ὁ πάτος τῆς λεκάνης τοῦ Ἀσκύφου καὶ σχηματιοθῇ ὁ χῶνος, θὰ ἦτο βεβαίως μεγάλη λίμνη ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἀπὸ τὸ Ξυλόδεμα ἐφθάσαμεν πρῶτα εἰς τὸ χωριουδάκι ***Καρές***. Τὸ ὄνομά του ἔχει ἀπὸ τὲς πολλὲς καὶ μεγάλες καρυδιὲς ἀνάμεσα στὰ 25 ὡς 30 σπίτια. Ἔπειτα ἦλθε τὸ χωριὸ ***Κωστός,*** καὶ τρίτον τὸ ***Ἀμμουδάρι,*** τὸ μεγαλείτερο ἀπ' ὅλα. Το τέταρτο χωριό, ***Στραβορράχι,*** ἔχει μόλις 10—12 σπίτια. Τέλος, στὲς πέντε καὶ τέταρτο, ἐφθάσαμε στὸν ***Πετρέ,*** ἕνα χωριὸ ἀπὸ 20 σπίτια. Εἰς τὴν εἰκόνα, ποὺ παριστανει τοὺς δύο κουλέδες, φαίνεται δεξιᾶ ὁ Πετρές. Ἀπέναντι αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ ὀροπεδίου, κοντὰ εἰς τὸν λόφο ***Σκόγιο***, εἶνε τὰ δύο χωριουδάκια ***Ἔξω γωνὶ*** καὶ ***Μέσα γωνί.***

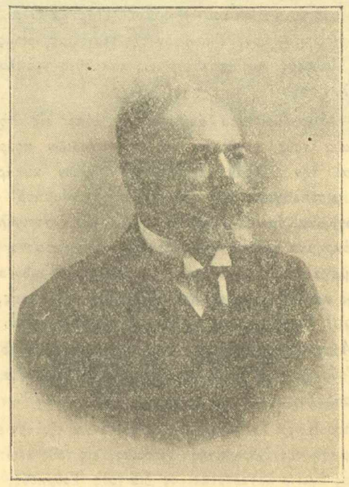

Μανοῦσος Ρ. Κούνδουρος.

Διὰ τὸν ***Πετρὲν*** μοῦ εἶχε δώσει συστατικὴν ἐπιστολὴν ὁ κ. Μανοῦσος Κούνδουρος, ὁ σπουδαιοτέρος πολιτευτὴς τῆς Κρήτης καὶ ἄλλοτε Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς ἁρμοστείας τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου καὶ πολύτιμος σύμβουλος τῆς Α. Ὑψηλότητος. Ὁ κ. Μ. Κούνδουρος ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὲς τῆς τελευταίας ἀπελευθερωτικῆς κατὰ τῶν Τούρκων Κρητικῆς ἐπαναστάσεως (1895-98). Πρὸ ὀλίγου ὁ Σπυρίδ. Βαρδάκης ἐξέδωκε

τὸ ἡμερολόγιον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον πλήρη περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης. Ὁ κ. Μ. Κούνδουρος κατάγεται ἀπὸ τὸν Πετρὲ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκόμη τὸ πατρικό του σπίτι, τὸ ὁποῖον παριστάνει ἡ εἰκών. Το συστατικὸ ἦταν πρὸς τὸν συγγενῆ του, τὸν Σήφην Κούνδουρον, ἕνα λαμπρὸν νοικοκύρη, ὁ ὁποῖος δυστυχῶς ἔχει τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ τὸ αἱμοβόρον τέρας τῆς Βενζελικῆς τυραννίας.

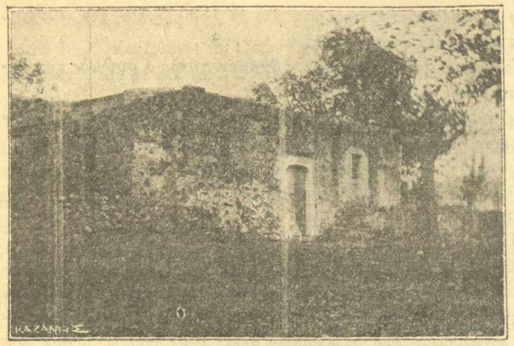

Πατρικὴ οἰκία Μανούσου Κούνδουρου,

Τὰ σπίτια τῶν ὀροπεδίων Ἀσκύφου, Νίμβρου, Ἀνωπόλεως καὶ Ἀράδενας ἔχουν ὀλίγα καὶ μικρὰ παράθυρα καὶ εἰς ἀρκετὸν ὕψος ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Το χιόνι ἀπαιτεῖ αὐτὴν τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Τὰ περισσότερα σπίτια εἶνε τετράγωνα, 8—10 μέτρα κάθε πλευρά. Χαρακτηριστικὸς εἶνε ὁ μεσότοιχος ποὺ χωρίζει τὸ κάτω πάτωμα εἰς δύο χώρους ἢ μᾶλλον δὲν τὸ χωρίζει, γιατὶ στὸ μέσον τοῦ μεσοτοίχου εἶνε ***μία μεγάλη ρωμαϊκὴ καμάρα***, πλάτους 4 περίπου μέτρων καὶ ὕψους μ. 2.50—2.85. Ἀπὸ τὴν μίαν μεριὰ τῆς καμάρας εἶνε ἡ σκάλα διὰ τὸ ἐπάνω πάτωμα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην το τζάκι. Ὁ ὀπισθινὸς χῶρος εἶνε ἡ τραπεζαρία: εἰς τὸ μέσον τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἕνα μεγάλο τραπέζι χαμηλὸ καὶ εἰς τοὺς τοίχους μπάγκοι λιθόκτιστοι ἢ ξύλινοι. Κοντὰ εἰς τοὺς τοίχους τῆς ἄλλης πλευρᾶς δύο ἢ καὶ τρία πιθάρια μὲ λάδι καὶ κριθάρι καὶ ἕνα βαρέλι κρασί. Ἀποπάνω ἀπὸ τὴν τραπεζαρία εἶνε ἡ κρεββατοκάμαρα. Εἰς τὰ σπίτια ποὺ δὲν ὑπάρχει ἐπάνω-πάτωμα, κοιμοῦνται στὴν τραπεζαρία. Ὁ σταῦλος καὶ ἡ τροφὴ τῶν ζῴων εἶνε εἰς τὸ παράσπιτο.

Ὕστερα ἀπὸ τοὺς συνειθισμένους χαιρετισμοὺς καὶ ἀφοῦ ἐπλήρωσα τὸν ἀγωγιάτην, μᾶς ἔμπασεν ὁ κὺρ Σήφης εἰς τὴν τραπεζαρία καὶ μᾶς ἐσύστησε εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἐνῷ ἐπίναμε τὸν καφέ, ἄκουσα τὲς φωνὲς ἑνὸς κοκόρου, ποὺ ἐθυσιάζετο χάριν τῶν μουσαφιραίων. Ἐπειδὴ ἡ βραδιὰ ἦτο ζεστὴ—παραπολὺ ζεστὴ ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους καὶ τοῦ ὕψους, ὅπου εὑρισκόμεθα, καὶ δι' αὐτὸ ὁ νοικοκύρης ἔλεγε πῶς φοβεῖται μεταβολὴν τοῦ καιροῦ μετὰ τὰ μεσάνυχτα—ἐκαθίσαμεν ἔξω καὶ περάσαμεν μὲ κουβέντες δύο ὧρες, ὡς ποὺ νὰ θράσῃ ὁ κόκορας καὶ νὰ γείνῃ ἡ σούπα.

Ἡ πρώτη μου ἐρώτησις ἦταν, πῶς λέγουν οἱ ἐντόπιοι αὐτὸ τὸ ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον στὰ βιβλία βλέπω γραμμένο πότε «τὸ Σκύφος» καὶ πότε «τὸ Ἀσκυφον».

«Τ' Ἀσκύφου», μοῦ εἶπεν ὁ κὺρ Σήφης καὶ ἐβεβαίωσεν ἕνας γείτονας ποὺ εἶχεν ἔρθει νά μας κάμῃ συντροφιά. Τοὺς εἶπα, πῶς αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶνε ἀρχαῖον καὶ πῶς οἱ Ἕλληνες αὐτὸ τὸ στρογγυλὸ λεκανοπέδιον, τριγυρισμένο ἀπὸ ψηλὰ βουνά, θὰ ὠνόμαζαν ***Σκῦφος***, ἐπειδὴ ὁμοιάζει μὲ σκύφος, κύπελλον.

Ὁ κύριος Μανούσος Κούνδουρος, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν ἐξορίαν μου συχνὰ ἐπεσκεπτόμην εἰς τὸ ὡραῖόν του σπίτι εἰς τὴν συνοικίαν Μπόλαρη τῶν Χανιῶν, ὅπου εἶχα ἐνοικιάσει καὶ ἐγὼ ἕνα χαμώσπιτο διὰ νὰ μὴ κινήσω πάλιν τὴν ὑποψίαν τῶν Ἀγγλογάλλων, μήπως ἔχω ἀσύρματον—μοῦ εἶχε διηγηθῆ πολλὰ διὰ τὴν ζωὴν τῶν βοσκῶν καὶ τῶν τυροκόμων ἐπάνω εἰς τὲς Μαδάρες (τὰ Λευκὰ Ὄρη), διὰ τὰ ***μητάτα*** καὶ τοὺς ***κούμους***. καὶ ἤθελα τώρα ν' ἀκούσω καὶ ἄλλες λεπτομέριες ἀπὸ τὸν συγγενῆ του. Ὅσα λοιπὸν ἄκουσα καὶ ὅσα καπόπιν εἶδα, σᾶς ἐκθέτω ἐδῶ, ἐπειδὴ τὰ θεωρῶ πολὺ ἐνδιαφέροντα καὶ διδακτικὰ ὡς πρὸς τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῆς Ὁμηρικῆς ἀκόμη ἐποχῆς.

Μαδάρες λέγουν οἱ Σφακιανοὶ τὰ Λευκὰ Ὄρη, ἐπειδὴ οἱ κορυφὲς των εἶνε μαδηραί, δωριστὶ ***μαδαραί,*** δηλ. φαλακρές. Μαδάρες λέγουν ὅμως καὶ τὲς βοσκὲς ἐπάνω στὰ Λευκὰ Ὄρη. Αὐτὲς οἱ βοσκὲς ἀνήκουν εἰς τὲς οἰκογένειες τῶν διαφόρων χωριῶν καὶ τὰ ὅριά των εἶνε ἀκριβῶς καθωρισμένα. Ἡ ἔκφρασις «Μαδάρα ἕξη ὀκάδων» σημαίνει ἔκτασιν βοσκῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐνοικιαστὴς ὀφείλει κατ' ἔτος νὰ δίνῃ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην 6 ὀκάδες τυρί, δηλ. εἰς τὰ παλαιὰ χρόνια ἔδιδεν 6 ὀκάδες τυρί, τώρα πρέπει τοὐλάχιστον τὸ διπλάσιο νὰ δίνῃ. Συνήθως συνεννοοῦνται οἱ ἰδιοκτῆται ἢ οἱ ἐνοικιασταὶ πολλῶν μικρῶν συνεχομένων βοσκῶν καὶ σχηματίζουν μίαν «μαδάραν 80—100 ὀκάδων τυρί», τρόπον τινὰ μίαν ἑταιρείαν τυροκομίας. (*)

Εἰς τὸ μέσον τῆς μαδάρας, εἰς μέρος ὅσον τὸ δυνατὸν προφυλαγμένον καὶ ἀπήνεμον, εὑρίσκεται τὸ ***μητάτο***, δηλ. ἡ ἐγκατάστασις διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ. Το ***μητάτο*** ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα σπίτι, τὸ ὁποῖον λέγεται ***κοῦμος*** καὶ ἀπὸ περιφραγμένην αὐλήν, ***κούρτα*** λεγομένην.

Τώρα θὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν παραγωγὴν αὐτῶν τῶν τριῶν λέξεων.

1) ***Μητάτον.*** Ἡ λέξις αὐτὴ εἶνε λατινική, metatum (παθ. μετοχὴ τοῦ meto, metor, μετρῶ) καὶ σημαίνει κτῆμα μετρημένον, τόπον διαμονῆς, σπίτι ἐξοχικόν. Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἔγραφον τὴν λέξιν καὶ μὲ ι καὶ μὲ η καὶ μὲ ε. Concil. Constantinop. sub Mena Act. 2, p. 57: νομίζοντες δὲ ἐν τῷ μητάτῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ πάλαι κατέμενεν, εὑρίσκεσθαι αὐτόν, ἐζητήσαμεν. St. Athanasius de imagine Berytensi: χρόνου δὲ ὀλίγου διελθόντος ἐπεζήτησε μιτάτον μεῖζον ὁ Χριστιανὸς ὡς χρήζων. Martyr. S. Basil. num. 8: Ὁ μὲν τοῦ θεοῦ δοῦλος Βασιλεὺς ἐν τῇ εἱρκτῇ ἀπετέθη, ὁ δὲ Παρθένιος καὶ Θεότιμος ἐν μητάτῳ τινὸς Ἐλπιδηφόρου Χριστιανοῦ τε καὶ φιλοξένου ὄντος. Εἰς τὰς ***Νεαρὰς*** κ.τ.λ. ἡ λέξις σημαίνει καὶ τὰ βάρη, τοὺς φόρους ἑνὸς κτήματος. Οἱ ναοὶ καὶ οἱ κληρικοὶ ἦσαν ἐξῃρημένοι «μετάτων δόσεως»· «μηδὲ μητάτα διδότωσαν»· Ὁ Γιανναράκις εἰς τὸ βιβλίον Kreta's Volkslieder παράγει τὸ μιτάτο ἐσφαλμένως ἀπὸ τὸ ἰταλ. comitato, ὁ Legrand δὲν ἐκφέρει καμμίαν γνώμην.

2) ***Κούρτα.*** Καὶ αὐτὴ ἡ λέξις εἶνε λατινική, cors, cortem, ἀπὸ τὸ cohors. Οἱ Βυζαντινοὶ συνήθως γράφουν ***κόρτη, κόρτις.***

3) ***Κοῦμος*** στρογγυλὸ σπίτι, μὲ θόλον ἐπάνω, ὅπως οἱ φοῦρνο στὰ χωριά, σὰν ***κουμούλι.*** Τὸ κουμούλι ἔρχεται ἀπὸ τὸ λατινικὸν cumulus, καὶ τὸ cumulus, μὲ τὴν κατάληξιν ὑποκοριστικοῦ, προϋποθέτει ἀρχικὸν cumus. Ἴσως ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λέξις ***κῦμος,*** ἀπὸ τὴν ρίζαν ***κυ,*** κοῖλος, ἐξ ἧς τὸ κύαρ, κύαθος, κύλιξ, κύμβος, κῦμα, κύτος καὶ ἄλλα σημαίνοντα κοῖλα πράγματα.

Οἱ κοῦμοι ἔχουν συνήθως ***ἐσωτερικῶς*** διάμετρον 6 μέτρων καὶ ὕψος 3'1]2—4 μέτρων. Τὰ τείχη ἔχουν πάχος 90 πόντων ἢ 1 μέτρου, εἶνε δὲ κτισμένα ἀπὸ πλάκες σχιστολίθου μαυριδερές, μήκους 70--80 πόντων καὶ πάχους 5—7 πόντων. Χωρὶς λάσπη δίνουν τὴν μίαν πλάκα ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην οὕτως ὥστε ἡ παραπάνω νὰ ἐξέχῃ ὀλίγον ἀπὸ τὴν παρακάτω. Καὶ τοιουτοτρόπως τὸ οἰκοδόμημα στενεύει ὁλόενα πρὸς τὰ ἐπάνω, ὡς ποὺ νὰ κλείσῃ μὲ μιὰ μεγάλη καὶ χονδρὴ πλάκα. Συνήθως

(*) Ὅμοιαι ἐκφράσεις εἶναι· ***ἀμπελι πέντε ἐργατῶν,*** ἀμπέλι, τὸ ὁποῖον σκάπτουν 5 ἐργάται εἰς μίαν ἡμέραν.

Χωράφι δέκα κοιλῶν, χωράφι, διὰ τὴν σπαρὰν τοῦ ὁποίου χρειάζονται 10 κοιλὰ σπόρου.

Χειμαδιὸ ἑνὸς γροσιοῦ, χειμερινὴ βοσκή, διὰ τὴν ὁποίαν εἰς παλαιοὺς χρόνους ἐπλήρωναν ὡς ἐνοίκιον 1 γρόσι.

τοῦ κούμου τὸ πρῶτον μέτρον ἀπὸ τὴν γῆν κτίζεται κάθετον καὶ τὸ στένευμα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ δεύτερον μέτρον.

Ἰδοὺ ἡ εἰκὼν ἑνὸς κούμου.

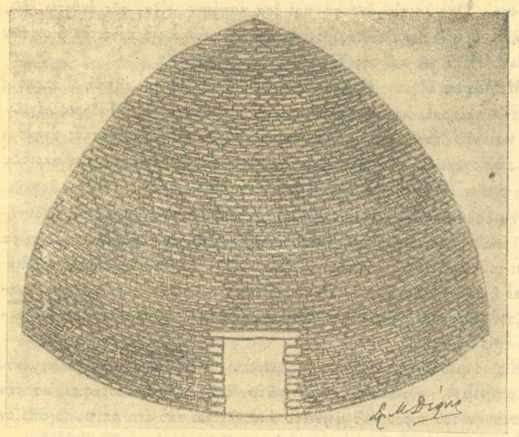

Κοῦμος εἰς τὰς Μαδάρας.

Ἡ πόρτα τοῦ κούμου ἔχει ὕψος μ. 1—1,30 καὶ πλάτος μ. 0,90—1,00. Τὰ πλάγια τῆς πόρτας κτίζονται ἀπὸ μεγάλες πλακωτὲς πέτρες ἢ ἀπὸ χονδρὲς πλάκες, ὡς ἀνωφλιον χρησιμοποιεῖται μία μακρὰ καὶ πλατεῖα πέτρα· ξύλινη πόρτα δὲν ὑπάρχει· τὸ ἄνοιγμα φράζεται μὲ πλάριον. Εἰς τὸν τοῖχο ἀρίνουν 2—3 ἀνοίγματα, στενὰ πρὸς τὰ ἔξω, πλατύτερα πρὸς τὰ μέσα, σὰν τουφεκίστρες. Μερικοὶ κοῦμοι δὲν ἔχουν τέτοια ἀνοίγματα. Καπνοδόχος δὲν ὑπάρχει, ὁ καπνὸς φεύγει ἀπὸ τὴν πόρταν καὶ ἀπὸ τὲς τουφεκιστρες.

Εἰς ὕψος ἑνὸς μέτρου περίπου ἐξέχουν τριγύρω ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸν τοῖχον μακρὲς πλάκες. Ἐκεῖ ἐπάνω βάζουν ***τὰ τουπιά, δηλ. τοὺς τύπους*** (τὲς φόρμες) μὲ τὸ φρέσκο τυρί. Αὐτὰ τὰ τουπιὰ εἶνε πλεγμένα ἀπὸ ψιλὲς βέργες λυγαριᾶς (λύγος, vitex agnus castus) ἢ ἀπὸ βούρλα καὶ εἶνε ***οἱ πλεκτοὶ τάλαροι τοῦ Ὁμήρου***. Πρβλ. Ὀδυσσείας Ι, 247, ὅπου λέγει διὰ τὸν Πολύφημον·

Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος
πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκε.

Εἰς μερικοὺς κούμους εἶνε τέτοιες πλάκες καὶ τριγύρω ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον, πάλιν εἰς ὕψος ἑνὸς μέτρου. Αὐτὲς ἔχουν τὸν προορισμὸν νὰ προφυλάττουν τὰ θεμέλια ἀπὸ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν καὶ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν κούμων καὶ τριγύρω εἰς τὸ μισὸ μέρος τοῦ κύκλου, εἶνε μία ***πεζούλα*** ἀπὸ πέτρες κτισμένη, ἕνας μπάγκος δηλαδὴ ὕψους 40 πόντων, στρωμένος ἐπάνω μὲ πλάκες, ὅπως εἰς τὸν θολωτὸν τάφον τοῦ Μενιδιοῦ (Λυκότρυπα).

Ὑπάρχουν καὶ δύο κοῦμοι κολλημένοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, τοὺς ὁποίους ἑνόνει μία ἐσωτερικὴ θύρα. Ὁ δεύτερος δὲν ἔχει κανένα ἄνοιγμα πρὸς τὰ ἔξω καὶ χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη τῶν τυριῶν καὶ διαφόρων σκευῶν καὶ ἐργαλείων.

Ἐπὶ τέτοιους κούμους γνωρίζω εἰς τὰ Λευκὶ Ὄρη· 2 εἰς τὴν ***Λειβάδα***, 1 ἐπάνω εἰς τὸ ***Τριαμμάτι***, 2 ἐπάνω εἰς τὸ ***Κατσιβέλι*** (κοντὰ εἰς τὴν Ἀράδενα), 1 εἰς τὴν ***Ἀφρατζέα*** (κοντὰ εἰς τὴν Ἀστρένδο) καὶ 1 εἰς τὴν τοπ θεσίαν ***Γυριστό***, ἡ ὁποία ἐπῆρε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν γυριστὸν κοῦμον ἐκεῖ.

Οἱ νεώτεροι κοῦμοι κτίζονται τώρα κάτω τετράγωνοι καὶ ἐπάνω στρογγυλοὶ καὶ θολωτοί.

Κοῦμοι λέγονται εἰς τὴν Κρητικὴν διάλεκτον καὶ οἱ μικροὶ σταῦλοι, ἀποκάτω ἀπὸ τοὺς θολωτοὺς φούρνους, ὅπου κουρνιάζουν (ἀπὸ τὸ ***οἰκουρέω***) οἱ κόττες ἢ κοιμοῦνται τὰ γουρουνόπουλα.

Ὅσοι εἶδαν παραπάνω τὴν εἰκόνα τοῦ κούμου καὶ διάβασαν ἔπειτα τὴν περιγραφήν του, θὰ ἐνθυμήθηκαν τὸν λεγόμενον ***Θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως*** καὶ τοὺς λοιποὺς θολωτοὺς τάφους τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ πάντων τὴν Λυκότρυπα τοῦ Μενιδιοῦ, τὴν ὁποίαν ἔχουν δὰ τόσο κοντά, ὥστε ἀπὸ τὰ 1880, ὅπου ἀνεκαλύφθη ὁ τάφος αὐτός, τοὐλάχιστον ἑκατὸ θὰ τὸν εἶδαν.

Τὸ ζήτημα εἶνε τώρα, ***πῶς ἐβγῆκεν αὐτὸς ὁ ρυθμὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς;***

Δι' ἐμὲ εἶνε ἀξίωμα, ὅτι ***ἡ ἀρχαιοτάτη ἀρχιτεκτονικὴ οὐδὲν ἄλλο εἶνε παρὰ ἀπομίμησις τῆς φύσεως.*** Γερμανιστὶ θὰ ἔλεγα·

Aelteste Architektur
Nachahmung der Natur,

καὶ θὰ εἶχα καὶ ὁμοιοκαταληξίαν.

Πλὴν ἡ Κρήτη θὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ τὸ ἐρώτημα.

Οἱ πρῶτοι αὐτόχθονες Κρῆτες (Ἐτεοκρῆτες) κατοικοῦσαν εἰς σπήλαια. Σπήλαια δὰ εἰς κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχουν τόσα ὅσα εἰς τὴν Κρήτην. Ἂν ἡ νῆσος ἔχῃ σήμερα 1500 πόλεις, χωριὰ καὶ μικροὺς συνοικισμούς, ἔχει τοὐλάχιστον ἄλλες τόσες σπηλιὲς μικρὲς καὶ μεγάλες εἰς τὰ βουνά.

Κοντὰ εἰς τὰ Χανιά, ἐπάνω εἰς τὸ ***Ἀκρωτήρι***, εἶνε τρία σπήλαια, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλείτερον εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Γουβερνέτου, αὐτὸ δὲ ἔχει μάκρος 150 μέτρων καὶ ὕψος ἀπὸ 3 ἕως 20 μέτρων, ἔχει δὲ καὶ πλῆθος σταλακτιτῶν πελωρίων.

Κοντὰ στὸ χωριὸ ***Σπηλιὰ Κισάμου*** εἶνε 4 μεγάλες σπηλιές· ἡ μία χωρεῖ 4000 ἀνθρώπους καὶ οἱ ἄλλες τρεῖς δὲν εἶνε πολὺ μικρότερες ἀπ' αὐτήν. Ἔμεινα ἐκστατικός, ὅταν ἐπῆγα εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ εἶδα, πῶς 10 λεπτὰ ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόλιν σήμερα ἀκόμη κατοικοῦν ἄνθρωποι εἰς σπήλαια.

Ὅλοι γνωρίζετε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν λέξιν ***κρησφύγετον***. Εἰς τὸν κοιρὸν τοῦ Ἡροδότου εἶχε πλέον χάσει τὴν σημασίαν τοῦ πρώτου μέρους τῆς λέξεως, διότι τὴν μεταχειρίζεται μὲ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ***καταφύγιον***, ἐνῷ ἀρχικῶς ἐσήμαινε «καταφύγιον τῶν Κρητῶν». Ἡ λέξις κρησφύγετον θὰ ἐπλάσθη εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκείνην ἐποχήν, ὅταν οἱ Δωριεῖς εἰσέβαλαν εἰς τὴν Κρήτην καὶ οἱ Ἐτεοκρῆτες πολεμούμενοι καὶ καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐπιδρομεῖς κατέφευγαν εἰς τὰ σπήλαια. Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν Κρητῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ διάστημα τριῶν χιλιάδων ἐτῶν ἐπανελήφθησαν ἀναρίθμητες φορὲς—κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Δωριέων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Ἀράβων, τῶν Βενετσιάνων, τῶν Τούρκων—κάθε λίγο καὶ λιγάκι οἱ οἰκογένειες ὁλοκλήρων χωριῶν ἔζοῦσαν εἰς σπήλαια—ὅλα σχεδὸν ἔχουν καὶ νερὸ—ἐπὶ μῆνες μὲ τὰ ζῷα καὶ τὰ πράγματά των. Ἠμποροῦσα ν' ἀναφέρω πολλὰ πιστοποιημένα παραδείγματα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Βενετσιάνων καὶ τῶν Τούρκων.

Περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω μόνον δύο:

Εἰς τὰ πράλια τῶν Κεφαλάδων (Κάτω Κεφαλᾶς, Ἀπάνω Κεφαλᾶς) εἶνε τὸ σπήλαιον ***Καταβατή***. Ὅταν εἰς τὰ 1821 οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλαν εἰς τὸν Ἀποκόρωνα, κατέφυγαν εἰς αὐτὸ τὸ σπήλαιον 70 γυναικόπαιδα μαζὶ μὲ 12 ὡπλισμένους ἄνδρας καὶ κατώρθωσαν, ἀπὸ τὸς 6 Αὐγούστου ἕως τὸς 14 Σεπτεμβρίου ν' ἀποκρούσουν ὅλας τὰς ἐφόδους τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τέλους ἐδεκάθηκαν καὶ ἔφυγαν.

Κοντὰ εἰς τὸ χωριὸ Σάρχο τοῦ Μαλεβιζιοῦ εἶνε ἕνα πολὺ μεγάλο σπήλαιο, ὅπου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 κατέφυγαν οἱ Μαλεβιζιῶται μὲ τὰς οἰκογενείας των καὶ ὑπέστησαν μακρὰν πολιορκίαν.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα, πρῶτα κατὰ τοὺς περὶ κατοχῆς ἐδάφους πολέμους τῶν διαφόρων φυλῶν ἀναμεταξύ των καὶ ἔπειτα κατὰ τοὺς πολέμους τῶν διαφόρων Κρητικῶν πόλεων κατ' ἀλλήλων, τὸ αὐτὸ θὰ συνέβη.

Οἱ Κρῆτες δὲν ἔζοῦσαν ὅμως μόνον εἰς τὰ σπήλαια, τὰ ἐχρησιμοποιοῦσαν καὶ ὡς σταύλους τῶν ζώων των καὶ ὡς ἀποθήκας τῶν προϊόντων. Εἰς τὰ σπήλαια τῶν Λευκῶν Ὀρέων κατεσκεύαζαν καὶ ἐφύλατταν τὸ τυρί των. Καὶ σήμερα ἀκόμη τὸ τυρὶ τὸ φυλαττόμενον εἰς ὑγρὰ σπήλαια, τὸ ***τυρὶ τοῦ νταύκου***, θεωρεῖται ὡς τὸ καλλίτερον καὶ πληρώνεται ἀκριβώτερα. Μήπως ὁ Πολύφημος δὲν εἶχε τὰ πρόβατά του εἰς τὸ σπήλαιον καὶ κατεσκεύαζεν ἐκεῖ μέσα τὸ τυρί του;

Εἰς τὰ σπήλαια ἐλάτρευαν οἱ ἀρχαῖοι Κρῆτες τοὺς θεούς των. Ἐνθυμηθῆτε τὸ Ἰδαῖον Ἄντρον. Γνωρίζω εἰς τὴν Κρήτην κάμποσα σπήλαια μὲ ἐκκλησοῦλες, ὅπου λατρεύονται Ἅγιοι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὰ σπήλαια οἱ ἀρχαῖοι Κρῆτες ἔθαπταν τοὺς νεκρούς των. Ἀποπάνω ἀπὸ τὰ δικαστήρια τῶν Χανιῶν εἶνε τὸ κτῆμα τοῦ Μαζαλῆ, καὶ ἐκεῖ μέσα εἶνε μιὰ σπηλιά, μήκους 11 μέτρων καὶ ὕψους μ. 2.80 εἰς τὴν εἴσοδον καὶ μ. 1.80 εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος. Εἰς αὐτὴν τὴν σπηλιὰν εὑρέθησαν 13 τάφοι Κυδώνων ἀπὸ τὸν βράχον κομμένοι καὶ μέσα εἰς τοὺς τάφους ψευδάμφοραι καὶ ἄλλα ἀγγεῖα Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Εἰς ἄλλο φυλλάδιον θὰ ἔχω τὰς εἰκόνας τούτου τοῦ σπηλαίου καὶ ἄλλων, ὡς καὶ τῶν ἀντικειμένων, ποὺ εὑρέθησαν εἰς αὐτά.

Πολλὰ σπήλαια τῆς Κρήτης κεῖνται μέσα εἰς στρώματα ἀσβεστολίθου ἢ σχίστου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁριζόντια, καὶ ὁμοιάζουν πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐσχεδίασα, κατὰ τὰς δυνάμεις μου. Τὸ χαρακτηριστικὸν εἶνε αἱ κλιμακοειδεῖς προεξοχαὶ τῶν στρωμάτων ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, γερμανιστὶ überkragen, γαλλιστὶ encorbeillement.

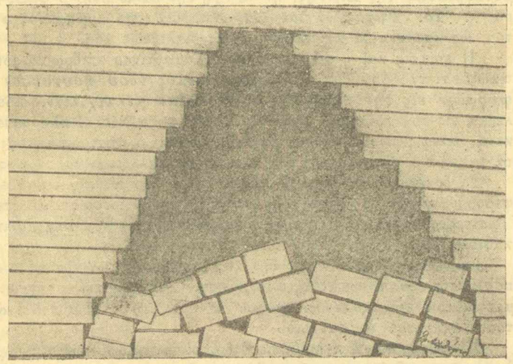

Τύπος πολλῶν Κρητικῶν σπηλαίων.

Τέτοια σπήλαια ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς ἀρχαίους Κρῆτας τὴν ἰδέαν, ἀπὸ πλάκας ἢ πλακωτὰς πέτρας, τὰς ὁποίας ἐτοποθετοῦσαν τὴν μίαν στρῶσιν ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην μὲ μικρὰς προεξοχάς, εἰς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς νὰ κτίζουν σπίτια πρὸς κατοικίαν των, ὑπὸ δὲ τὴν γῆν τάφους διὰ τοὺς προσφιλεῖς νεκρούς των.

Τέτοια σπήλαια μὲ κλιμακοειδεῖς προεξοχὰς ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω ἔγειναν τὰ πρότυπα τῶν παρὰ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Χ 442, 459, 466 ἀναφερομένων θόλων καὶ τῶν θολωτῶν τάφων τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς αὐτὸς ρυθμὸς δὲν εἰσήχθη συνεπῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν, Φρυγίαν ἢ ἄλλο μέρος τῆς Ἀσίας, ὅπως σπουδαῖοι μάλιστα ἄνδρες νομίζουν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδικήν μου τοὐλάχιστον γνώμην ἀπὸ τὴν Κρήτην διὰ τῶν Κρητῶν εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς παράλια μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐν γένει πιστοποιεῖται ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀρχαίου κρητικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ ὡραιότερον παράδειγμα τῆς τοιαύτης ἀρχιτεκτονικῆς εἶνε ὁ Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως.

(Ἀκολουθεῖ)

ΟΙ ΚΑΜΠΟΥΡΗΔΕΣ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗ

ΕΝΑ χειμῶνα τοῦ 186.. οἱ γιατροὶ τῆς Ζακύνθου ἐσυμβούλευσαν τὸ Δεσπότη τοῦ νησιοῦ, ποὺ εἶχε ἀρρωστήσει, νὰ κάμῃ ἕνα μικρὸ θαλασσινὸ ταξειδάκι. Ὁ Δεσπότης ἐπῆγε στὴν Κέρκυρα. ὅπου καὶ τὸν ἐφιλοξένησε ὁ Δεσπότης τῆς Κερκύρας. Στὸ διάστημα αὐτῆς τῆς φιλοξενίας, ἕνα μεσημέρι μαζὶ μὲ ἄλλα ὡραῖα φαγητά, ὁ διάκος ποὺ τοὺς ὑπηρετοῦσε, ἔβαλε στὸ τραπέζι καὶ μιὰ πιατελίτσα μὲ κάτι ἀγκινάρες νδστιμώτατες.

— Νοστιμώτατες ἀγκινάρες, εἶπε.

— Πραγματικῶς, ἐπρόσθεσε ὁ Ἅγιος Κερκύρας. Καὶ καλλιεργοῦνται μόνον ἐδῶ. Καὶ τῆς λένε «σγόμπους» οἱ Κερκυραῖοι, ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ κλωναριοῦ τους ποὺ στὴν κορφὴ λυγίζει καὶ στὴν ἄκρη τῆς καμπύλης γίνεται ἡ ἀγκινάρα. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Κερκυραῖοι τῆς λένε «σγόμπους».

— Εἶνε γλυκύτατες.

Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες ὁ δεσπότης τῆς Ζακύνθου ἐξαναγόρισε στὴν ἐπισκοπή του. Καὶ ὕστερα ἀπὸ ἕνα σχεδὸν χρόνο ὁ φίλος του ὁ Δεσπότης τῆς Κερκύρας ἀπέθανεν ἀπὸ συγκοπή. Στὴ θέση του χειροτονήθηκε ἕνας ἀρχιμανδρίτης, πολὺ φίλος τοῦ Δεσπότη τῆς Ζακύνθου. Ὁ ὁποῖος καὶ τοῦ ἔγραψε καὶ τοῦ ἀνήγγειλε τὸν προβιβασμό του. Καὶ ὁ Ζακύνθου τοῦ ἀπάντησε γιὰ νὰ τὸν συγχαρῇ. Καὶ ἀφοῦ ἔγραψε τὰ σχετικά, ἐνθυμήθηκε καὶ τὸν ἀποθανόντα τῆς Κερκύρας. Καὶ τὴ φιλοξενία του καὶ τῆς ἀγκινάρες ποὺ τόσο τοῦ ἄρεσαν, Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ συγχαρητήριο γράμμα ἐπρόσθεσε.

«Ἐὰν εὕρῃς εὐκαιρίαν στεῖλε μου καὶ μερικοὺς «σγόμπους» διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν τοιοῦτοι».

Ἅμα ἔλαβε τὸ γράμμα τοῦ συναδέλφου του ὁ Κερκύρας, ἐφώναξε τὸ Διάκο του.

— Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐδῶ ὁ ἅγιος Ζακύνθου; Τί λένε ἐδῶ σγόμπους;

— Σγόμπους λέγουν τοὺς καμπούρηδες, ἅγιε Δέσποτα.

— Διάβασε ἐδῶ. Τί νὰ τοὺς θέλει τόσους καμπούρηδες!

— Χμ! Μὴν εἶνε κανένας γιατρὸς ἐκεῖ καὶ γιατρεύει τοὺς καμπούρηδες!

— Τέλος πάντων. Κύταξε νὰ εὕρῃς μερικοὺς νὰ τὸν εὐχαριστήσουμε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρες εἰς ἕνα τροχοφόρο τῆς γραμμῆς ἐπεβιβάζοντο ἕξῃ καμπούρηδες, οἱ ὁποῖοι μετὰ δύο ἡμερῶν εὐχάριστο διὰ προσεγγίσεων ταξεῖδι, ἔφθασαν αἰσίως στὴν Ζάκυνθο. Καὶ ἐτράβηξαν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ δεσποτικό, ὅπου ὁ Κερκύρας τοὺς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι θὰ τοὺς φιλοξενήσῃ ὁ δεσπότης καὶ θὰ γιατρέψῃ τὴν καμπούρα τους. Τοὺς ἔδωσε μάλιστα καὶ ἕνα συστατικὸ γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐζητοῦσε συγχώρησι γιατὶ δὲν μπόρεσε νὰ βρῇ περισσότερους σγόμπους.

Οἱ καμπούρηδες ἐμπῆκαν στὴν αὐλὴ τοῦ δεσποτικοῦ, ὅπου εὑρῆκαν τὸ διάκο. Τοῦ ἔδωσαν τὸ γράμμα καὶ τοῦ εἶπαν νὰ τοὺς παρουσιάσῃ στὸ Δεσπότη.

— Περιμένετε λιγάκι, εἶπε.

Καὶ ἐπῆρε τὸ γράμμα καὶ ἀνέβηκε στὸ Δεσπότη.

— Ἅγιε Δέσποτα, ἦρθαν κάτι σγόμποι...

Καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ γράμμα. Ὁ δεσπότης τὸ διάβασε καὶ εὐχαριστημένος εἶπε στὸ διάκο.

— Βρέξε τους λιγάκι...

Ὁ διάκος ἐβγῆκε σκεπτόμενος.

— Τί παράξενη ὑποδοχὴ εἶνε αὐτή! Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ θέλει...

Καὶ ἐπῆρε ἕνα τενεκὲ τοῦ πετρελαίου νερό, καὶ ὅπως ἦσαν μαζευμένοι στὴν αὐλὴ οἱ καμποῦρηδες, τὸν ἄδειασε στὰ κεφάλια των. Οἱ δυστυχισμένοι τὰ ἔχασαν. Ἀλλὰ καὶ ἀνέβηκαν θυμωμένοι τὴν σκάλα.

— Τί εἶν' αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔκαμες, εἶπαν στὸ διάκο. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ζητιάνοι. Μᾶς γύρεψε ὁ δεσπότης καὶ ἤρθαμε. Θέλουμε νὰ παρουσιασθοῦμε στὸ δεσπότη...

— Ἐλᾶτε, εἶπε ὁ διάκος. Σταθῆτε μιὰ στιγμὴ ἐδῶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα του νὰ τὸν ρωτήσω.

Οἱ καμποῦρηδες ἐστάθηκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα ποὺ ἄφισε μισοανοιχτὴ ὁ διάκος καὶ τὸν ἤκουσαν ποὺ ρώτησε τὸ Δεσπότη.

— Ἅγιε Δέσποτα, τί νὰ τοὺς κάμω τοὺς σγόμπους ;

— Νὰ τοὺς κόψῃς τὰ κεφάλια καὶ νὰ πετάξῃς τὰ κοτσάνια...

Δὲν ἐπρόφτασε νὰ τελειώσῃ ὁ δεσπότης καὶ στὸ διάδρομο ἀκούστηκαν φωνὲς καὶ ἡ σκάλα ἐβρόντησε ἀπὸ τὸ κατρακύλισμα τῶν καμπούρηδων. Ὁ δεσπότης ἔτρεξε νὰ ἰδῇ τί τρέχει. Καὶ εἶδε τοὺς καμποῦρηδες ποὺ ἔφευγαν τρομαγμένοι.

— Τί εἶνε αὐτοί, ἐρώτησε μὲ ἀπορία τὸ διάκο.

— Εἶνε οἱ σγόμποι ποὺ σᾶς ἔστειλεν ὁ ἅγιος Κερκύρας.

— ! ! ! . . . . .

ΤΙΜ. ΣΤΑΘ.

Φ. ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ

(Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ «Ἐντευκτηρίῳ», Καΐρου)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΑΝΕΓΝΩΣΑ καὶ ἀναγινώσκω ἔκτοτε τοὺς ***Ψαλμούς***, πηγὴν πάντοτε ρέουσαν, δροσίζοντα τὴν ψυχὴν «ποιητικὰ νάματα», περιέχοντα βάλσαμον παρηγορούσης φιλοσοφίας σὺν τῷ τονοῦντι τὴν ψυχὴν θρησκευτικῷ ὀξυγόνῳ.

Τὸ ἀρχαιότερον πάντων πάντοτε ὅμως νέον τοῦτο ἀντικείμενον ποιητικῆς λατρείας διὰ πᾶσαν ψυχὴν συνιστῶσιν ἐπίσης πολλαὶ ὑπέροχοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ φισιωγνωμιαι, ὧν ἀναφέρω δύο ἐκ τῶν μεγίστων τοῦ Γλάδστων καὶ τοῦ Λοῦδ Τζώρζ.

Τοιαῦτα πρόσωπα μ' ἐνθαρρύνουν, ὅπως τολμήσω ἐγώ, οὔτε ποιητὴς ὢν οὔτε θεολόγος καὶ συστήσω τὴν ἀναγνωσιν τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, ὄχι ὡς βιβλία θρησκευτικά, ἀλλ' ὡς τ' ἀριστουργήματα τῆς λυρικῆς ποιήσεως.

Πρό τινος ἐν τῇ ἐνταῦθα ***Ἀγγλοαμερικανικῇ Ἐκκλησίᾳ***, ἐπίσκοπος της ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἤρχισεν οὕτω: «Σήμερον θέμα τοῦ κηρύγματος μου εἶναι μία περικοπή, ἥτις ἀποτελεῖ ***τὸ μεγαλήτερον ποίημα τῆς αἰωνίου καὶ παγκοσμίου λογοτεχνίας· εἶναι ἡ περὶ ἀγάπης*** περικοπὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου». Καὶ διὰ λαμπροῦ λόγου ἐδικαιολόγησε τὴν ἰδέαν του, καὶ κατέληξεν οὕτω :

«***Ὅσοι*** ἐξ ἡμῶν ἀγαπᾶτε τὴν ποίησιν ἢ ἐπροικίσθητε διὰ ποιητικοῦ ταλάντου, εἰς μάτην ζητεῖτε νὰ κορέσητε τὴν ποιητικήν σας δίψαν ἢ ν' ἀντλήσητε ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὰ πολυτιμώτερα καὶ καλλιτεχνικώτερα ἔστω δοχεῖα τῆς νεωτέρας ποιήσεως. Μονον οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ θὰ σᾶς δώσωσι τὴν ζύμην δι' ἧς θὰ ζυμώσητε τὸ φύραμα τοῦ ποιητικοῦ σας ἄρτου.

«Μόνον τὰ θεῖα καὶ ἐμπνευστικὰ ἔργα τῶν μεγάλων προφητῶν καὶ ἄλλων οὐρανοβαμόνων κηρύκων τῆς ὑψηλῆς θρησκευτικῆς ἰδέας θὰ σᾶς δώσωσι τὸ ἅλας δι' ὧν θ' ἁλατισθῶσι τὰ ποιητικά σας ἔργα καὶ τὸ μέλι δι' ὧν θὰ κατασκευάσητε τὰ λογοτεχνικά σας γλυκίσματα».

Τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴν εἶχεν ἀκολουθήσει ***ἐκ τύχης καὶ ἐκ προθέσεως ὁ ποιητὴς*** περὶ οὗ θὰ σᾶς ὁμιλήσω σήμερον ἐν γενικαῖς μόνον γραμμαῖς καὶ διὰ περικοπῶν τινων. Ὁ Λαμαρτῖνος.

Ὅσων τὸ ἐνδιαφέρον κηνιθῇ καὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ γνωρίσωσι τὸν ποιητὴν ἐν ταῖς λεπτομερείαις καὶ κατὰ βάθος καὶ πλάτος δύνανται ν' ἀναγνώσωσι τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπὸ τοῦ Σαὶντ Μπέβ, τοῦ Ὀλιβίου, τοῦ Μπρυνετιέρ, τοῦ Ἐμὶλ Ντεσσανέλ, δὲ Πομερόλη, Ι. Λεμέτρ, δὲ Φρὰνς καὶ τοῦ Πὼλ Ντεσσανέλ, τοῦ Λαβίζον, Ντουμίκ, τοῦ Barthon τοῦ Φαγγὲ, Sarcey καὶ τόσων ἄλλων.

Ἐγὼ θ' ἀρκερθῶ εἰς τὸ νὰ σᾶς δώσω νὰ γευθῆτε μόνον ἓν τῶν ἀρίστων ἐδεσμάτων, ἅτινα ἡ ποιητικὴ τράπεζα τοῦ κόσμου καὶ τῶν αἰώνων παραθέτει εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ φίλους τῆς ποιήσεως.

Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι θὰ ὀφείλητε εἰς ἐμὲ χάριν ἀναλογον ἐκείνως ἣν ἐγὼ ὀφείλω προς τὸν μακαρίτην ***Σκαλτσούνην***, ὅστις κατά τινα διάλεξιν ἐν τῷ Παρνασσῷ ἐφώτισέ με δεκαπενταετῆ φοιτητήν, εἰς τὴν λατρείαν ταῦ Λαμαρτίνου.

Κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐπισκεφθεὶς τὸν Βόλον τὴν γενέτειράν μου πόλιν ὁ νεαρὸς τότε ποιητὴς Σωτ. Σκίπης· διὰ διαλέξεω- του πειστικωτάτης κατώρθωσε νὰ πείσῃ ἓν μέρος τῆς πρακτικῆς τοῦ Βόλου κοινωνίας, ὅτι ἡ ποίησις δὲν εἶναι οὔτε ἠλιθιότης οὔτε ἀπώλεια χρόνου καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἐπιχειρημάτων του ἦτο τὸ ἑξῆς ἀπόφθεγμα τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος πολιτικοῦ, τοῦ Χαρ. ***Τρικούπη***: « Η ποίησις εἶναι μεγάλη δύναμις δι' ἓν ἔθνος».

Μετὰ τὴν διάλεξιν τοῦ Σκίπη ἤρχισα ν' ἀναγινώσκω παραλλήλως μὲ τὰ ἔργα τοῦ Λαμαρτίνου καὶ ἄλλων Γάλλων, τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ἔργα τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Ζαλοκώστα, τοῦ Παράσχου, τοῦ Κάλβου, Σολωμοῦ καὶ ἄλλων. Ὁ πρῶτος τούτων ὁ Βαλαωρίτης ὁ ἄριστος, ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, κατὰ τοὺς πλείστους Ἕλληνας καὶ ξένους, ἦτο ὁ κρίκος ὁ συνδέων τὴν ποίησιν τοῦ Λαμαρτίνου μετὰ της νεωτέρας Ἑλληνικῆς ποιήσεως διὰ τῆς ἐξόχου μεταφράσεως τῆς ***Λίμνης***, ἣν θὰ ἔχῃ τὴν καλωσύνην ὁ φίλος ἑταῖρος κ. ***Ἰδ. Ψύχος*** νὰ σᾶς ἀναγνώσῃ διὰ τῆς συμπαθοῦς φωνῆς του, ὡς κατακλεῖδα καὶ κόσμημα τῆς διαλέξεως μου.

Ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφια τοῦ Λαμαρτίνου ἐπιδρῶσιν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως, ***παντὸς νέου ἡδύνουσαι τὴν φυσικὴν εἰς τὴν εὐαίσθητον νεολαίαν*** μελαγχολίαν, δίδουσαι λέξεις εἰς τὸν πρὸς τὴν φύσιν ἔμφυτον ἔρωτα αὐτῆς, πληροῦσαι τὰ κενά, ἅτινα ἀφίνουν ἐν τῇ νεανικῇ καρδίᾳ ὁ ἀποτροπιασμὸς πρὸς τὰ ταπεινὰ αἰσθήματα καὶ τὰς τετριμένας καλλιτεχνικὰς ὁρμάς.

Τὰ ***ἱστορικὰ*** αὐτοῦ ἔργα καὶ ἡ δρᾶσίς του ὡς πολιτικοῦ ἐνδιαφέρουσι καὶ τοὺς πολιτικοὺς καὶ τοὺς τῆς ἱστορίας μελετητάς. Ἰδιαίτερον εἶδος ἱστορίας ἐδημιούργησε καὶ νέον σύστημα πολιτικῆς καθιέρωσεν.

Εὐγνώμων πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ θαυμαστὴς τῶν ἔργων του, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν πνευματικῇ ἐπικοινωνίᾳ καὶ ψυχικῷ συγχρωτισμῷ μετ' αὐτοῦ εὑρισκόμενος, τολμῶ νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτοῦ ἐνώπιον τόσον ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου.

Μ' ἐνθαρρύνει ἡ πεποίθησις ὅτι ὅσοί ἐξ ὑμῶν, (παρακινούμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν πολλῶν καὶ ὑψηλας θέσεις καταλαβόντων θαυμαστῶν τοῦ Λαμαρτίνου καὶ θερμαινόμενοι ἀπὸ τὰς «***ψυχικὰς ἀκτῖνας***» ἃς τὸ πρόσωπον καὶ τὰ ἔργα τοῦ αὐτοῦ ἐκπέμπουσιν, ἑλκυσθῶσι πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ἔργου του, τονοῦντες τὸν πρὸς τὴν ποίησιν ἔρωτά των καὶ τὸν πρὸς τὸ ὡραῖον καὶ ὑψηλὸν ἐνθουσιασμόν των, δὲν θὰ ἐξέλθουν ζημιωμένοι ψυχικῶς ἐκ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τούτου ναοῦ.

Ἡ ποίησις ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τοῦ XIX αἰῶνος ἦτο ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων «κλασική». Περιστρεφομένη δηλαδὴ περὶ θέματα ἐξωτερικά, τὰς προσωπικὰς διαθέσεις τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ οὐδόλως ἐξέφραζε· τὴν δὲ μορφὴν ἦτο περιωρισμένως κανονική. Τοῦτο, ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, διότι ἡ γαλλικὴ γλῶσσα, τετορνευμένη καὶ τεχνικῶς μορφωθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα, τὴν δὲ προφοράν, εὔηχος μέν, ἀλλὰ μονότονος, ἦτο ἠναγκασμένη νὰ περιορίζηται εἰς στίχους ὁμοιομόρφους ἐν οἷς οἱ ἦχοι τῶν συλλαβῶν καὶ ὁ τονισμὸς οὐδεμίαν ἐξαιρετικὴν μουσικὴν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν.

Ἐν τούτοις ἐξαιρέσεις τινὲς ἐχρησίμευον ὡς πρόδρομοι τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς ἐν ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ μέγας δραματικὸς Ρακίνας ὑπῆρξε συγχρόνως, κατ' οὐσίαν, καὶ μέγας λυρικός, κυρίως ἐξ ἐπιδράσεως τῆς θρησκευτικῆς, ἑβραϊκῆς καὶ χριστιανικῆς ποιήσεως.

Τὴν μεγάλην ὅμως ὤθησιν πρὸς ἐπικράτησιν τῆς ***ρωμαντικῆς***

σχολῆς καὶ τῆς ***λυρικῆς*** ποιήσεως ἐν Γαλλίᾳ ἔδωκεν ἡ ἐκ τοῦ Pope, τοῦ Younk, τοῦ Γουώλτερ Σκώτ, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Γουόρλ στγορθ δρᾶσις τῆς Ἀγγλικῆς ποιήσεως, ποιήσεως φυσικῆς καὶ πραγματικῆς, ἥτις ὅμως συγχρόνως ἦτο αἰσθηματικὴ καὶ λυρική, ὅπως καὶ ἡ γερμανικὴ φιλολογία, τοῦ Σίλλερ, τοῦ Γκαῖτε καὶ ἄλλων.

Τῆς μετατροπῆς ταύτης πρῶτος αἴτιοςεἶναι ὁ Βερναρντὲν ***δὲ Σαὶν Πιὲρ, ὁ Ρουσσῶ, ὁ Διδερῶ,*** δι' ὧν ἡ φιλολογία γίνεται ἀτομικιστική, ὁ συγγραφεὺς ἐκχύνεται εἰς ***αἰσθηματικότητα*** (ὡς τὰ πρόσωπα τῶν συγγραμμάτων του), καὶ προσέχει ὀλιγώτερον εἰς τὰς ἀκριβεῖς καὶ λεπτὰς ἀναλύσεις· δὲν μένει ἀντικειμενικὸς παρατηρητής, δὲν ζητεῖ τὴν γνῶσιν διὰ τῆς λογικῆς, ἀλλὰ τὴν ἀπόλαυσιν διὰ τοῦ αἰσθήματος, ἐπὶ πλέον δὲ συγχέει τὸ ἀληθὲς μετὰ τοῦ ἐπιθυμητοῦ καὶ συμπαθοῦς.

Εἰς τουτο συνέτεινε καὶ ἡ κοινωνία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις ὑπὸ τὴν λαμπρὰν την ἐπιφάνειαν ἦτο μελαγχολική, διότι νομίζουσα, ὅτι θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐδαιμονίαν της διὰ τῆς εὐκόλου ἠθικῆς.

Ἡ Mme De Stael, ὁ Chataubriand ἔδωσαν τὴν τελειωτικὴν ὤθησιν πρὸς τὸν ρωμαντισμόν. Ὁ τελευταῖος οὗτος παρουσίασεν ὡς ὑποδείγματα διὰ τὴν ποίησιν καὶ τὴν φιλολογίαν τὸν Dante, τὸν ***Μίλτωνα*** καὶ τὴν ***Βίβλον***, ἥτις παρ' αὐτοῦ ἐθεωρήθη, ὡς εἷς τῶν «κλασικῶν» τῆς παγκοσμίου φιλολογίας, ὃν οὐδεὶς συγγραφεὺς ἢ φιλολογῶν δικαιοῦται ν' ἀγνοῇ.

Ἡ δὲ Mme de Stael διὰ τῶν μυθιστορημάτων της, ἀμέσως, καὶ διὰ τῶν περὶ Γερμανίας βιβλίων της, ἐμμέσως, ἐπέδρασε τὰ μέγιστα πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ Ρωμαντισμοῦ.

Ρωμαντισμὸς εἶναι φιλολογικὸν εἶδος ἐν ᾧ ἐπικρατεῖ ὁ λυρισμός. Τί δ' εἶναι ***λυρισμός;***

Εἶναι ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀτομικότητος, δηλαδὴ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων (ἐνθουσιασμοῦ μελαγχολίας ἔρωτος, ἐλπίδων μίσους, ἀπελπισίας). Οἱ ἀναγνῶσται ἐνδιαφέρονται διὰ τὰς προσωπικὰς συγκινήσεις τοῦ συγγραφέως, διότι εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ὡς ἐκεῖνος· διαφέρουσι μόνον κατὰ τὴν ποιότητα, τὴν ἔντασιν τὴν μορφὴν καὶ τὰς ἀφορμὰς τῶν συγκινήσεών των.

Διὰ τοῦτο μέγας καὶ ἰσχυρὸς λυρισμὸς εἶναι ὄχι ἐκεῖνο, δι' οὗ διακρίνεται ὁ ποιητὴς τοῦ ἄλλου κόσμου ἀλλ' ἐκεῖνος δι' οὗ ὁ ποιητής γίνεται ἀντιπροσωπευτικς ὅστις τύπος τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ μεγαλεῖον τοῦ ρωμαντισμοῦ ἔγνειται ὡς τὸ ὅτι διαπερᾶται ἀπὸ ***ρίγη μεταφυσικά***. Ἐν τῇ γενέσει του ὑπῆρξε ἐξ ὁλοκλήρου μοναρχικὸς καὶ χριστιανικός, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ καὶ ἀθώου 18 αἰῶνος. Παντοῦ ὅμως διότι ἡ μοναρχία καὶ ἡ θρησκεία ἐπεβλήθησαν δι' ἀνατροπῆς τοῦ πρώην καθεστῶτος. Πράγματι ὁ ρωμαντισμὸς κατὰ βάθος εἶναι ἐπαναστατικὸς καὶ ἀναρχικός. Δεῖγμα τῆς ἐξελίξεως ταύτης ὁ Λαμαρτῖνος, Σατωβριὰν καὶ ὁ Οὐγκώ.

Ἀλλ' ἂν ἀφήσωμεν τὰς γενικώτητας εἰς ἃς ἀκουσίως περιεπλάκημεν διὰ νὰ ἀσχοληθῶμεν εἰδικώτερον περὶ τοῦ ***Λαμαρτίνου ὡς ρωμαντικοῦ ποιητοῦ***.

Οἱ στῖχοι τοῦ Λαμαρτίνου ὄχι μόνον κατήργησαν τοὺς κανόνας τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ***ᾄδουσιν, εἶναι μουσικοί***. Οἱ στίχοι ἄλλοτε ἦσαν ὡς μηχανισμὸς μόνον. Διὰ τοῦ Λαμαρτίνου ἔγιναν ***ἡδονὴ διὰ τὰ ὦτα***.

Ἐπίσης αἱ ἀτελείωτοι μελαγχολίαι τῶν πρώτων ρωμαντικῶν, ***ἡδύνθησαν*** μόλις διελθοῦσαι τῆς γλυκείας ψυχῆς τοῦ Λαμαρτίνου.

Ἦτο τοιαύτη ἡ ψυχή του, διότι τοιοῦτο ἦτο καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ ***Λαμαρτίνου***, τὸ οἰκογενειακὸν τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ἀναγνωστικὸν (ἂς εἴπωμεν οὕτω) καὶ ὁ πρῶτος του δὲ μέγας καὶ ἰδανικὸς ἔρως πρὸς τὴν μὲ τὸν Σταυρὸν εἰς τὰς ἀγκάλας της ἀποθανοῦσαν Ἐλβίραν ἐπέδρασε τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς ψυχῆς του καὶ ἐνέπνευσε τὰς «Ποιητικὰς Μελέτας», αἵτινες τὸν ἀνέδειξαν τῷ 1819.

Κατὰ πολλὰς κριτικὰς ὁ Λαμαρτῖνος ὠνομάσθη «le plus poéte de poétes». Ὁ μᾶλλον ποιητὴς πάντων τῶν ποιητῶν.

Τί ἐννοοῦμεν ὅμως διὰ τῆς λέξεως ποιητὴς καὶ ***ποίησις*** ;

Εὐρυτάτη σημασία τῆς λέξεως ποιητής. Ψευδὴς ὅμως εἶναι ἡ ἑξῆς : «ἡ διὰ στίχων συγγραφὴ» ψευδὴς διότι ἔχομεν στίχους, οἵτινες οὐδέποτε δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι ποίησις.

Ἀπ' ἐπαντίας δὲ ποίησις εἶναι τόσων πεζογράφων τὰ ἔργα. Τοῦ Σατωβριάν, ἐπὶ παραδείγματι.

Εἷς τῶν ἀληθῶν ὁρισμῶν τῆς ποιήσεως ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτῆς σημασίᾳ, καίτοι ἴσως ὄχι τελεῖος, εἶναι ὁ ἑξῆς ὁρισμός:

«Περιγραφὴ ἀντικειμένου, εἰκόνος, σκηνῆς, γεγονότος, πράξεως, ἐντυπώσεως ἢ ἰδέας, παρατηρουμένων καὶ ἐκφραζομένων ἐν σχέσει, οὐχὶ πρὸς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἀλλὰ πρὸς αἴσθημά της ἢ πρὸς τὴν περὶ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἰδέαν».

Ἐπὶ παραδείγματι—ὁ πεζὸς ἄνθρωπος βλέπων τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα οὐδόλως προσέχει εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῶν χρωμάτων καὶ μεταβολὴν τῆς εἰκόνος, οὔτε εἰς τὰ γενικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Ἡλίου. Λαμβάνει τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὡς ἕνα ὡροδείκτην ἢ εἰς θερμαίνουσαν ἑαυτὸν πυρὰν ἢ φωτίζοντα λύχνον.

Ὁ ποιητὴς ὅμως εἰς πόσας εἰκόνας καὶ ἀντιθέσεις προσέχει καὶ πρὸς πόσας ἄλλας εἰκόνας γεγονότα ἢ πράξεις συνδέει τὸ γεγονὸς τῆς ἀνατολῆς διὰ νὰ σχηματίσῃ ἐν τῷ νῷ του ἓν σύνολον, τοῦ ὁποίου τὸν τόνον δίδει αἴσθημά τι καὶ τὴν ἁρμονίαν αἱ περὶ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἰδέαι του.

Στενοτάτη δὲ σημασία τῆς ποιήσεως εἶναι τὸ λυρικὸν μικρὸν ποίημα.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημασιῶν ἄπειροι διαβαθμίσεις ἐνυπάρχουσιν, ἔχουσαι ἢ μὲ διακεκριμένα ὀνόματα. (Θρησκευτική, ἡρωϊκή, ἐπική, δραματική, ἐλεγκτικὴ βουκαλικὴ κ.τ.λ.π.).

Ὁ ***Λαμαρτῖνος πάντα*** σχεδὸν τὰ εἴδη τῆς ποιήσεως ἀντιπροσωπεύει. Ἡ ζωή του αὐτὴ ἦτο ἓν μέγα ποίημα· τὰ ἱστορικά του ἔργα, χωρὶς νὰ παύσουν ὄντα ἱστορικά, εἶναι συγχρόνως εἶδος ποιήσεως. Εἰδικώτερον ὅμως καὶ πρὸ πάντων ἀντιπροσωπεύει τὴν λυρικὴν ποίησιν καὶ τὸν ρωμαντισμόν. Εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον περισσότερον προσέχει καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν παρατηρεῖ καὶ περιγράφει·

Ἄρχεται συνήθως διὰ τῶν σκηνῶν τῆς περιγραφῆς τοῦ περιβάλλοντος ὄχι μόνον δι' εἰκόνων ἀλλὰ καὶ διὰ ψυχολογικῶν ἀναλύσεων μεθ' ὃ συγκεντροῦται ἐν ἑνὶ αἰσθήματι ἢ ἐν μιᾷ ἰδέᾳ φιλοσοφεῖ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου ἐν γένει, καὶ καταλήγει εἰς ἕνα ὑπερφυσικὸν κόσμον ὅπου ἀντλεῖ δι' ἑαυτὸν καὶ μεταδίδει εἰς τοὺς ἄλλους παρηγορίαν, θαυμασμὸν καὶ ἔξαρσιν.

Γνωρίζομεν τὸν Λαμαρτῖνον ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς ὡραίας μεταφράσεως τῆς Λίμνης.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἔκαμε γνωστὸν καὶ ἐν Γαλλίᾳ, τὸν νεαρὸν Λαμαρτῖνον. Ἀναλύω ὅμως ἐγὼ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πρῶτον ἐν τῇ ἐκδόσει του ταχθὲν ποίημα: «ἡ Μόνωσις», ὡς ἀντιπροσωπευτικώτερον τοῦ ἔργου τοῦ παιητοῦ ἢ ἡ Λίμνη.

Συχνὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους
ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς γηραιᾶς δρυὸς
Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου
Μελαγχολικὸς καθῆμαι.
Ἀσκόπως περιάγω τὰ βλέμματά μου
Ἐπὶ τῆς πεδιάδος, τῆς ὁποίας
Ἡ διαρκῶς μεταβαλλομένη εἰκὼν
Ἐκτυλίσσεται πρὸ τῶν ποδῶν μου.

Μελαγχολικός, ἀσκόπως. Εἶναι τὸ λαῒτ-μοτὶβ τοῦ ὅλου ποιήματος, διδόμενον ὡς προανάκρουσμα.

Μεθ' ὃ περιγράφει, τὸν ποταμὸν τὴν λίμνην, ἐφ' ἧς ὁ ἔσπερος κατοπτρίζεται, τὰ πέριξ ὄρη ἐστεμμένα διὰ δασῶν, τὸ λυκόφως, τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην, τὸ γοτθικὸν κωδωνοστάσιον. ἐκπέμπον ἤχους θρησκευτικούς, οἵτινες παύουσι συγχρόνως μὲ τὰς τελευταίας τῆς ἡμέρας ἀντηχήσεις διὰ νὰ δώσωσι σειρὰν εἰς τὸν ψαλμόν.

Ἐν τοιούτῳ περιβάλλοντι ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ ζῇ ἀδιάφορος, οὐδόλως προσέχουσα εἰς ὅ,τι ἄλλοτε συνεκίνει αὐτήν. Βλέπει τὴν γῆν ὡς σκιὰν πλανωμένην, διότι ὁ ἥλιος τῶν ζώντων δὲν δύναται ν' ἀαζωογονήσῃ τοὺς νεκρούς. Περιάγει τὸ βλέμμα του ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τῆς ἀπείρου ἐκτάσεως καὶ λέγει : «Οὐδαμοῦ μὲ ἀναμένει ἡ εὐτυχία».

«Κοιλάδες, μέγαρα, καλύβαι, μάταια ἀντικείμενα, τῶν ὁποίων τὸ θέλγητρον δι' ἐμὲ ἐχάθη. Ποταμοί, βράχοι, δάση, τόσον προσφιλεῖς ἄλλοτε ἤρεμοι ἐρημίαι. Ἡ ἀπουσία μιᾶς ὑπάρξεως, ἐρημώνει τὰ πάντα».

Ὁ στίχος οὗτος «Un seul être nons manque et tout est depeuplè εἶναι περίφημος δι' ἔκφρασιν αἰσθήματος· ὅπως ὁ ἄλλος «Tout est beau, tout est bon, tout set prend à sa fleure» εἶναι περίφημος, ὡς ἐκφράζων τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Λαμαρτίνου.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ ποίημα.

Ἡ ἀπελπισία του διὰ τὴν μὴ ὕπαρξιν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ προσφιλοῦς του προσώπου ενναι τὸ κύριον θέμα τοῦ ποιήματος.

Ἐκεῖ θὰ ἐσταμάτα ἄλλος ποιητής. Ὁ Λαμαρτῖνος ὅμως ἐπανέρχεται εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς πέριξ φύσεως διὰ νὰ τῇ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀδιαφορίαν του. «Ἀδιάφορος. λέγει, ἀκολουθῶ τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἢ δύοντος, ἐν οὐρανῷ νεφελώδει ἢ ἀνεφέλῳ. Τί σημασίαν

ἔχει δι' ἐμὲ ὁ ἥλιος, ἀφοῦ οὐδὲν ἀναμένω ἐκ τῆς ἡμέρας ;» Ἀδιάφορος ἀκολουθεῖ, ἀλλ' ἀκολουθεῖ· ἡ παρακολούθησις αὕτη εἶναι εὐτύχημα· διότι ἡ ἄψυχος φύσις δίδει παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συνειθίσαντος νὰ θαυμάζῃ αὐτήν, διότι ἡ φύσις εἶναι κάτοπτρον τοῦ δημιουργοῦ, ὃν μέσῳ αὐτῆς βλέπει καὶ ἐνισχύει τὴν πίστιν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις λέγει τὰ ἑξῆς, ἅτινα παρουσιάζουσιν ἡμῖν τοῦ Λαμαρτίνου τὴν ἰδιορρυθμίαν. Ἡ λύπη του διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀγαπημένου παοσώπου, μεταβάλλεται εἰς πόθον τῆς πηγῆς αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἧς μία δροσερὰ σταγὼν ἦτο τὸ ἀγαπητὸν πρόσωπον:

«Ἴσως πέραν τῶν ὁρίων τῆς σφαίρας τοῦ σύμπαντος, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀληθὴς ἥλιος φωτίζει ἄλλους οὐρανούς, εὑρεθῶ, ἀφήσω τὸ σῶμά μου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἴδω ὅ,τι ὡς ὄνειρον ἐθεώρουν».

«Ἐκεῖ θὰ ἐμέθυον ἐκ τῆς πηγῆς, ἣν ποθῶ. Ἐκεῖ θὰ ἐπανεύρισκον καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἰδεῶδες καλὸν, ὅπερ πᾶσα ψυχὴ ἐπιθυμεῖ, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἔχει ἐν τῇ γῇ ὄνομα»,

«Διατί νὰ μὴ δύναμαι φερόμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος τῆς Ἠοῦς, ὦ ἀκαθόριστον τῶν πόθων μου ἀντικείμενον, νὰ ριφθῶ μέχρι σοῦ; Ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἐξορίας μένω ἀκόμη· οὐδὲν κοινὸν μεταξὺ γῆς καὶ ἐμοῦ».

«Ὅταν τὰ φύλλα πίπτωσιν ἐπὶ τοῦ λειμῶνος ὁ ἑσπερινὸς ἄνεμος ἀποσπᾷ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Καὶ ἐγὼ ὅμως εἶμαι ὡς μαραμένον φύλλον· ἀνάρπασόν με ὡς αὐτό, σφοδρὰ καταιγίς».

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΩΝ ΖΑΧΟΣ
Δικηγόρος
Διδάκτωρ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ

ΠΟΘΟΙ

Θέλω μιὰ ἥσυχη βραδιά,
ὅταν τὸ λαγαρὸ φεγγάρι
σκορπᾶ στὴ γῆ τὸ μελιχρὸ
καὶ τὸ χλωμό του φῶς μὲ χάρι
Μὲ λουλουδάκια ἁγνὰ ν' ἀρθῶ
μ' αὐγῆς δροσοῦλα ραντισμένα
γιουλάκια, κρίνους, γιασεμιὰ
καὶ μὲ ζουμπούλια μυρωμένα.
γιὰ νὰ σοῦ ράνω τὸ κορμὶ
τὸ λάγνο καὶ νὰ τὸ στολίσω
καὶ μὲ κιθάρα Αἰωλικιὰ
νὰ τραγουδίσω ἁρμονικὰ
τὰ κάλλη σου γλυκὰ - γλυκὰ
ὡς ποῦ νὰ σ' ἀπαλοκοιμίσω.

Μικρασιατικὸ Μέτωπο Ν. ΜΕΤΑΞΩΤΟΣ

ΑΠ' ΟΛΑ ΔΙ' ΟΛΟΥΣ

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὁ Χάμσουν ἔζησεν μετερχόμενος διάφορα ἐπαγγέλματα. Ὑποδηματοποιός, ἀνθρακεύς, πλανώδιος ἔμπορος ἐν τῇ πατρίδι του καὶ εἶτα εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπου ἔγινε ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος. Ἐν Ἀμερικῇ διῆλθε τρεῖς χειμῶνας ὡς ἀλιεὺς μαργαριτῶν, κατόπιν κατέλειξε δημοσιογράφος. Εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν ἔγραψε τὸ πρῶτον μυθιστόρημά του—ἡ Φήμη—δὲν ἔπαυσε ὅμως τὴν ζωὴν τοῦ πλάνητος, ἐν Παρισίοις ἔζη πενιχρότατα μέχρις οὗ ἡ δόξα τὸν ἀνέσυρε ἐκ τῆς πενίας καὶ ἤδη ζῇ εἰς τὴν πατρίδα του εἰς μίαν μεγάλην του ἰδιοκτησίαν. Τὸν παρελθόντα Αὔγουστον ἡ Νορβηγία ἑώρτασε τὴν ἑξηκοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεώς του, τὸ 1910 ἐτιμήθη μὲ τὸ βραβεῖον Νόμπελ, θεωρεῖται δὲ ὡς ὁ μεγαλείτερος Σκανδιναυὸς συγγραφεὺς μετὰ τὸν Ἴψεν. Τὰ γνωστότερα ἔργα του μεταφρασθέντα καὶ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Ἄγκυρα» εἶναι ὁ «Πᾶν», «Ὑπὸ τὰ φθινοπωρινὰ ἄστρα» καὶ ἡ «Βικτώρια». Τὰ τελευταῖα του ἔργα εἶναι—Σβυσμένοι τόνοι χορδῶν—ἡ Πόλις τοῦ Σέγγελφος καὶ οἱ – Καρποὶ τῆς γῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξυμνεῖ τὴν ζωὴν τοῦ ἀγρότου. Ἡ ζωὴ τὴν ὁποίαν ἔζησε ὁ Κνοὺτ Χάμσουν ὁμοιάζει καταπληκτικὰ πρὸς τὴν τοῦ Γκόρκυ.

—Ὁ καφὲς ἦτο γνωστότατος ἐκ παναρχαίων χρόνων εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, εἰσήχθη δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν φυλῶν τῆς χώρας ἐκείνης, ὑπ' δουλώσας ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Κατ' ἀρχὰς ἦτο τόσον πολύτιμος ὥστε ὁ πολὺς κόσμος ὄχι μόνον δὲν ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ ἀλλ' οὔτε κἂν νὰ τὸν σκεφθῇ ἐπετρέπετο, βαθμηδὸν ὅμως ἐγένετο προσιτὸς καὶ τὸ πρῶτον καφενεῖον ἤνοιξε τὰς πύλας του ἐν Λονδίνῳ. Πόθεν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι γνωστόν, ἔκαμε ὅμως τοιαύτην κατάκτησιν ὑπὸ νὸν ἀνέφελον καὶ γαλανὸν οὐρανόν μας ὥστε μετέτρεψε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἕνα μεγάλο Καφενεῖον. Ἀναλόγως τῆς ποιότητος καὶ προελεύσεώς του ὁ καφὲς ἔχει 40 εἴδη ἡ καλίστη ὅμως ποιότης καλεῖται Μόκα καὶ καλιεργεῖται ἐν Ὑεμένη. Ὁ καφὲς διὰ μακρᾶς ἀποθηκεύσεως καθίσταται ἀρωματοδέστερος καὶ γευστικώτερος, ὅσον δὲ ἐλαφρότερος εἶναι τοσοῦτον κατέχει περισσότερον τὰς ἀρετὰς ταύτας. Τὸ καβούρδισμά του καλὸν εἶναι νὰ γίνεται εἰς θερμ. 200° ὁ τότε ὑφίσταται ἀπώλειαν βάρους 15—30)οο, κατὰ τὸ καβούρδισμα τὸ σάκχαρον τοῦ καφὲ γίνεται καραμέλλα τὸ δὲ λίπος καὶ αἱ λευκοματώδεις οὐσίαι παράγουν διαφόρους ἀρωματικὰς ἑνώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλεται ἡ ἰδιάζουσα ὀσμὴ τοῦ πεφριγμένου καφέ. Ὁ καφὲς ὅμως λόγῳ τῆς ἀξίας του ὑφίσταται διαφόρους νοθείας εἰς τὸ ἐμπόριον, φυσικοτέρα νοθεία εἶναι ἡ ἀνάμιξις καφὲ κακῆς ποιότητος κατόπιν χρωματισμοῦ μετὰ καφὲ καλλιτέρας ποιότητος, ὁ χρωματισμὸς γίνεται εἴτε διὰ κυανοῦ τοῦ Βερολίνου ἢ δι' Ἰνδικοῦ μετὰ κροκκορίζης μεμιγμένου, ὁμοίως γίνεται χρῆσις κυανοῦ τοῦ Βερολίνου μετὰ θειϊκοῦ χαλκοῦ καὶ κιτρίνου τοῦ χρωμίου, ἄλλη νόθευσις εἶναι ἡ διὰ μίξεως τοῦ καφὲ μετὰ ὅλως ξένων οὐσιῶν, οὕτω πλάθεται ζύμη εἰς κοκκία σχήματος καφὲ καὶ μιγνύεται μετὰ τοῦ καφὲ τοῦ ἐμπορίου. Συνηθεστέρα νοθεία τοῦ πεφριγμένου καφὲ εἶναι ἡ λεγομένη στίλβωσις ἥτις σκοπὸν ἔχει τὴν τε στίλβωσιν τῶν κόκκων καὶ τὴν αὔξησιν τῆς ὑγρασίας, γίνεται δὲ διὰ διαβροχῆς τῶν κόκκων πρὸ τῆς φρύξεως διὰ διαλύματος σόδας καὶ μετὰ τὴν φρύξιν διὰ ραντίσεως μὲ σιρόπιον σακχάρεως 5—20 ο)ο. Τὰς πλείστας ὅμως νοθείας ἐπιδέχεται ὁ ἀλεσμένος καφές, νοθευόμενος δι' ὑπολημμάτων βρασθέντος καφέ, διὰ διαφόρων ῥιζῶν ὡς ὁ κυχωριοκαφές, ὅστις ἐν Γερμανίᾳ εἶχε ἀναπτυχθῆ εἰς ἰδιαιτέραν βιομηχανίαν ἥτις ἐχρησιμοποίει τὰς ῥίζας Cichorium inripus, ἢ τὰ τεύτλα, τὰ σῦκα, τὰ ξυλοκέρατα κ.τ.λ.

Τὰ προχειρότερα μέσα διὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ καφὲ εἶναι τὰ ἑξῆς.

α΄.) Μία κουταλιὰ ἀλεσθέντος καφὲ ῥιπτομένη ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἐπιπλέει ἐπὶ μακρὸν καὶ κατόπιν βυθίζεται χρωματίζουσα τὸ ὕδωρ κίτρινον, ἐνῷ οἱ ψευδοκαφέδες βυθίζονται ταχύτερον καὶ χωματίζουν τὸ ὕδωρ καστανόν

β΄.) Ἐὰν βρέξομεν γνήσιον καφὲν ἀλεσμένον δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν μεταβάλωμεν εἰς σφαιρίδια ἐνῷ αἱ παραποιήσεις τοῦ καφὲ μεταβάλλονται.

γ΄. Εἰς τὸ ἐκχύλισμα τοῦ καφὲ ἐὰν προσθέσωμεν ἰώδιον δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο κυανοῦν, ἐὰν πάλιν προσθέσωμεν ὑπερχλωριοῦχον σίδηρον νὰ μὴ τὸ κάνῃ μελανόν· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὴν μὲν πρώην φορὰν φανερόνεται ἡ νοθεία διὰ δημητριακῶν τὴν δὲ δευτέραν διὰ βαλανοκαφέ.

—Ἀγγέλεται ἐξ Ἀμερικῆς, ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐξέπεσεν εἰς ἐπίπεδον 1 1)3 ἀκριβώτερα τῆς προπολεμικῆς τιμῆς. Ἤδη σῖτος Divrun προπολεμικῶς ἐπωλεῖτο 100 cents τὸ κοιλὸν τῶν 20 ὀκάδων, σήμερον πωλεῖται 133 ceuts, πέρυσι τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐκειμαίνετο ἀπὸ 300—330 cents.

—Ὁ Σίδηρος πωλεῖται ἰς τὴν τιμὴν τῶν 44 20)40 δολλ. ὁ τόνος σήμερον, προπολεμικῶς δὲ 24 21)100 ὁ τόνος.

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ "ΑΓΚΥΡΑΣ,,

1 ΜΑΝΟΝ ΛΕΣΚΩ ὑπὸ Ἀββᾶ Πρεβῶ Δρ. 4.30 δεμ.
2 Η ΓΥΝΑΙΚΑ καὶ τὸ ΝΕΥΡΟΣΠΑΣΤΟΝ ὑπὸ Πιὲρ Λούϊς » 3.20 »
3 Ο ΑΕΤΙΔΕΥΣ ὑπὸ Ἐδμ. Ροστὰν » 5.05 »
4 Ο ΠΑΝ ὑπὸ Κνοὺτ Χάμψουν » 3.80 »
5 ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ (Α'. τόμ.) ὑπὸ Β. Οὐγγὼ » 6.40 »
6 ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΝΩΜΗΝ ὑπὸ Ματθίλδης Σεράο » 3.95 »
7 ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ καὶ ΚΛΕΦΤΕΣ ὑπὸ Δ. Καμπούρογλου » 2.80 »
8 Η ΚΥΡΙΑ ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΟΝ ὑπὸ Πιὲρ Λοττὶ » 3.45 »
9 ΕΡΝΑΝΗΣ ὑπὸ Βίκτ. Οὐγγὼ » 3.15 »
10 Η ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ ΗΛΙΚΙΑ ὑπὸ Κάρ. Μικαέλις » 3.30 »
11 ΣΑΝ ΖΩΗ ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ ὑπὸ Ἀγγέλ. Τανάγρα » 4.10 »
12 ΚΟΛΑΣΙΣ ὑπὸ Δάντη Ἀλιγκέρη » 4.20 »
13 ΤΕΛΕΥΤ. ΓΥΝΑΙΚ. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ὑπὸ Μ. Πρεβῶ » 3.70 »
14 ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ὑπὸ Καρ. Μποντλαίρ » 2.30 »
15 ΤΖΕΝΝΥ ΘΕΟΤΟΚΗ ὑπὸ Πολ. Δημητρακοπούλου » 4.55 »
16 Ο ΚΑΠΝΟΣ ὑπὸ Ἰβὰν Τσουρκένιεφ » 4.00 »
17 ΟΙ ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ ὑπὸ Γιάνες-Πέτερ-Γιάκοβσεν » 3.20 »
18 ΤΟ ΜΥΣΤΙΚ. ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡ. ὑπὸ Πολ. Δημητρακ. » 6.25 »
19 Η ΒΙΚΤΩΡΙΑ ὑπὸ Κνοὺτ Χάμσουν » 3.20 »
20 ΘΑ·Ι·Σ ὑπὸ Ἀνατὸλ Φράνς » 3.50 »
21 ΚΛΗΡΟΝΟΜ. ΤΟΥ ΡΟΣΜΟΡΕ ὑπὸ Μαρ. Τουαὶν » 3.50 »
22 Η ΖΩΗ ΠΟΥ ΠΕΡΝΑ ὑπὸ Εὐστ. Εὐστρατιάδη » 3.05 »
23 Ο ΚΟΝΤΕ ΚΟΥΡΟΥΠΗΣ ὑπὸ Πολ. Δημητρακοπ. » 4.20 »
24 Η ΗΡΩΔΙΑΣ » » » » 4.25 »
25 Ο ΚΟΜ. ΚΩΣΤΙΑ ὑπὸ Β. Σερμπουλιέ » 6.75 »
26 Τ' ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ ΝΕΡΑ ὑπὸ Ἰβὰν Τουργκένιεφ » 4.50 »
27 ΑΡΣΕΝ ΛΟΥΠΕΝ ὑπὸ Μωρὶς Λεμπλὰν » 4.20 »
28 Ο ΓΕΛΩΤΟΠ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ὑπὸ Π. Δημητ. » 6.00 »
29 ΤΑ ΘΕΤΑ ΠΑΙΔ. ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ὑπὸ Ἀ. Οὐάτσων » 6.00 »
30 Ο ΑΘΩΟΣ ὑπὸ Γ. Δ' Ἀννούντσιο » 6.50 »
31 Η ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ ὑπὸ Ἐρρ. Μπορτὼ » 3.75 »
32 ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΜΣ ὑπὸ Κ. Ντόϋλ » 3.75 »
33 ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΩΜΕΝ ΑΥΤΟΝ ὑπὸ Ἐρ. Σέγκεβιτς » 3.00 »
34 ΥΠΟ ΤΑ ΦΘΙΝΟΠ. ΑΣΤΡΑ ὑπὸ Κνοὺτ Χάμσουν » 3.00 »
35 ΣΑΠΦΩ ὑπὸ Ἀλφόνσου Δωδὲ » 4.00 »
36 ΕΡΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ὑπὸ Ματθ. Σεράο » 3.95 »
37 Η ΝΕΟΤΗΣ ὑπὸ Ἐρρ. Μυρζὲ » 4.30 »
38 ΜΙΣ ΡΟΒΕΛ ὑπὸ Β. Σερμπουλιὲ » 6.75 »
39 ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ὑπὸ Μορκελλας Τιναὶρ » 4.25 »
40 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ' ὑπὸ Β. Τσοκοπούλου » 5.00 »
41 ΚΟΙΝΩΝΙΚ. καὶ ΣΤΡΑΤΙΩΤ. ΠΟΛΕΜΟΙ ὑπὸ Πριγκηπίσσης Μαρίας Βοναπάρτου » 4.50 »
42 Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΜΟΥ ὑπὸ Λ. Τολστόϊ » 3.00 »
43 ΕΠΙΣΚΟΠΟ καὶ Σια ὑπὸ Ν. Ἀννούτσιο » 3.50 »

Μικροσκοπικὴ ἔκδοσις

1 ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ὑπὸ Φρανσουὰ Κοππὲ Δρ. 2.00 δεμ.
2 ΜΙΝΤΙΝΕΤΓΕΣ ὑπὸ Ἰφ. Τανάγρα » 2.00 »
3 ΝΑΥΑΓΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ὑπὸ Γ. Γεργιάννη » 2.00 »
4 ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ὑπὸ Σκόκου » 2.00 »
5 ΜΥΡΤΑΛΗ (Ἑλληνὶς ἑταίρα) ὑπὸ Γκὺ ντὲ Τεραμὸντ » 3.00 »
6 ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ὑπὸ Δ. Γρ. Καμπούρογλου » 2.00 »

Παιδικὴ Βιβλιοθήκη

1 ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ὑπὸ Ἰουλίας Δραγούμη Δρ. 3.60 δεμ.
2 Ο ΜΙΚΡΟΣ ΛΟΡΔΟΣ ὑπὸ Φρ. Μπερνὲτ » 3.90 »

Ἐπιστημονικὴ Βιβλιοθήκη

1 ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ὑπὸ Ἀμερ. παιδιάτρου Δ. Χόλτ Δρ. 3.55 δεμ.
2 ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ὑπὸ Ἀλ. Καββαδία » 2.40 ἄδ.
3 ΙΠΠΟΛΟΓΙΑ ὑπὸ Τ. Λούγγη στρ. κτηνιάτρου » 12.00 δεμ.
4 ΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΠΛΑΝΑΙ ὑπὸ Γκυγιερμὲν » 3.85 »
5 ΝΟΜΟΘΕΣ. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ὑπὸ Π. Παπαλέκα » 3.20 »
6 Ο ΠΕΣΤΑΛΟΤΣΙ ὑπὸ Κομπεὺρὲ » 2.70 »
7 ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ὑπὸ Ἀχ. Καραβία » 1.95 »
8 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ ὑπὸ Γ. Περγιαλίτη » 3.60 »
9 ΤΩΒΙΤ ὑπὸ Δ. Καραβία » 1.45 ἄδ.
10 ΠΟΙΗΜΑΤΑ ὑπὸ Δ. Καραβία » 1.50 »
11 ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΣΛΑΥΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ὑπὸ Α. Ἀστερίου » 2.45 δεμ.
12 ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ καὶ ΓΑΥΠΤΙΚΗ ὑπὸ Γ. Βώκου » 2.20 »
13 ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ὑπὸ Κ. Σόκόλη » 3.05 »
14 ΠΑΓΓΕΡΜΑΝΙΣΜΟΣ ὑπὸ Χρ. Βασιλακάκη » 1.55 ἄδ.
15 Ο ΠΛΟΗΓΟΣ ὑπὸ Πελ. Τσουκαλᾶ » 7.20 »
16 ΤΟ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΝ ὑπὸ Π. Βανδώρου » 3.60 δεμ.
17 ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ ὑπὸ Θ Γρηγοράκη » 8.50 »
18 ΗΛΕΚΤΡΙΚΑΙ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ὑπὸ Θεοχάρη » 4.50 »
19 ΟΠΤΙΚΗ ὑπὸ Γ. Ἀθανασιάδη » 20.00 »
20 ΙΠΠΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΩΜΥΡ ὑπὸ Σ. Γαλάτη » 3.20 »
21 ΤΑ ΚΑΝΑΡΙΝΙΑ ὑπὸ Λ. Βρυάκου » 2.20 »
22 ΕΠΙΘΕΩΡ. ΚΟΙΝΩΝ. καὶ ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤΗΜ. » 7.20 ἄδ.
23 ΤΟ ΕΡΓ. ΖΗΤΗΜΑ Α'. τόμος ὑπὸ Ἐρ. Χέρκνερ » 22.50 δεμ.
» 20.00 ἄδ.
24 » » » Β'. » » » » » 22.50 δεμ.
25 Ο ΕΡΓ. ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ ὑπὸ Ἐρ. Χέρκνερ » 2.00 ἄδ.
26 Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ » 3.00 »
27 ΤΟ ΑΓΙΑΣΜΑΤΑΡΙΟΝ (μικρὸν εὐχολόγιον) » 3.30 δεμ.
28 ΑΚΟΛΟΥΘ. ΜΕΓ. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ » 2.25 »

Ξέναι ἐκδόσεις

1 ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ὑπὸ Ἰ. Καλοστύπη » 1.30 ἄδ.
2 ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ὑπὸ Γ. Μέδη » 6.00 »
3 Η ΚΩΝ)ΠΟΛΙΣ ὑπὸ Β. φὸν Μήτροβιτς » 8.00 »
4 Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ὑπὸ Π. Βιζουκίδου » 40.00 δεμ.
5 » 35.00 ἄδ.
6 ΕΠΙΣΤ. ΠΗΓΑΙ ΠΕΡΙ ΣΩΚΡΑΤ. ὑπὸ Π. Βιζουκίδου » 3.00 »
7 ΠΕΡΙ ΔΗΛΙΩΝ ὑπὸ Π. Βιζουκίδου » 3.00 »
8 Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣ. ὑπὸ Παπαναστασίου » 1.00 »

Ὑπὸ ἐκτύπωσιν

1 Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΛΩΝ ὑπὸ Γουστάβου Λεμπὸν
2 ΨΑΡΑΔΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ὑπὸ Ἐμμ. Λυκούδη
3 ΠΑΓΑ ΛΑΛΕΟΥΣΑ ὑπὸ Π. Νιρβάνα (μικροσκοπικὴ ἔκδοσις)
4 ΝΕΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ » » » »
5 ΣΚΙΤΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ὑπὸ Κ. Σκόκου » »
6 ΣΚΑΛΑΘΥΡΜΑΤΑ » » » »
7 ΤΟΚΟΦΟΡΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ὑπὸ Ν. Μπόνη